

Innst. S. nr. 253

(2001-2002)

Innstilling fra kommunalkomiteen om lokaldemokrati, velferd og økonomi i kommunesektoren 2003 (kommuneproposisjonen)

St.prp. nr. 64 (2001-2002)

Til Stortinget

1. GENERELLE MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sigvald Oppebøen Hansen, Reidar Sandal, Karl Eirik Schjøtt-Pedersen og Signe Øye, fra Høyre, Peter Gitmark, Hans Kristian Hogsnes og Kari Lise Holmberg, fra Fremskrittspartiet, Torbjørn Andersen og Per Sandberg, fra Sosialistisk Venstreparti, Karin Andersen og Heikki Holmås, fra Kristelig Folkeparti, Anita Apelthun Sæle og Ivar Østberg, og fra Senterpartiet, lederen Magnhild Meltveit Kleppa, vil understreke kommunesektorens vesentlige rolle for landets innbyggere. Hoveddelen av offentlig velferdsproduksjon utføres i kommunene. Kommunene tilrettelegger dessuten infrastruktur og har viktige oppgaver som lokal og regional utvikler og planlegger. For komiteen er det sentralt at disse oppgavene utformes og prioriteres i demokratiske organer kommunalt og regionalt. Økt valgfrihet for det lokale og regionale demokratiet, slik at prioriteringene mellom offentlige oppgaver i større grad enn tilfellet er i dag kan skje ut fra lokale forhold, er etter komiteens oppfatning en målsetting.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti er av den oppfatning at økt lokal og regional innflytelse trolig vil virke positivt inn på valgdeltakelsen, det politiske engasjement for lokale og regionale saker og på rekrutteringen til politiske verv. Dette er ønskede utviklingstrekk.

Disse medlemmer har merket seg at modernisering av offentlig sektor, og da også kommunal sektor, er en prioritert oppgave for Regjeringen. Arbeidet for modernisering, effektivisering og mer tjenesteproduksjon for hver bevilgede krone, gir disse medlem-

mer sin støtte. Kommunene og fylkeskommunene må tilpasse seg utfordringene som landet står overfor i arbeidet for et forbedret velferdssamfunn, og kommunesektoren må videre bidra aktivt i utviklingen av fremtidens tjenesteproduksjon.

Kravene til økt kostnadseffektivitet stilles samtidig som arbeidsmarkedet er stramt, og disse medlemmer mener at disse forhold fordrer fornyelse, kreativitet og effektivisering i kommunal sektor. Disse medlemmer er kjent med at kommunesektoren gjennom flere år har arbeidet målrettet for å fornye sin virksomhet.

I tiden fremover vil det imidlertid være behov for ytterligere effektivisering, og disse medlemmer vil understreke at kommunesektoren har et selvstendig ansvar for å drive et aktivt fornyelsesarbeid gjennom utvikling av egen organisasjon.

Komiteen viser til at bevisstheten i befolkningen om hvilke krav og forventninger man kan stille til offentlig sektor er økende. Dette gjør etter komiteens mening de fremtidige utfordringene for kommunesektoren ekstra store.

For at arbeidet med modernisering av offentlig sektor skal lykkes, mener komiteen at det er viktig å spille på lag med de ansatte og de ansattes organisasjoner. Komiteen vil presisere at de kommunalt ansatte anses som en verdifull ressurs.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til avtalen disse partier imellom om barnehager i perioden 2002-2005. Flertallet viser til at avtalen og forslaget fra flertallet er gjengitt i sin helhet i innstillingen til Revidert nasjonalbudsjett for 2002.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at deres respektive partier den 12. juni 2002 inngikk avtale om kommuneøkonomien for 2003. Avtalen innebærer at kommunesektoren får beholde merskatteveksten for 2002 og 2003. Disse medlemmer vil påpeke at det per juni 2002 ikke er mulig å kvantifisere nøyaktig hvor mye dette betyr i forbedret økonomi for kommunene. Disse medlemmer er imidlertid kjent med at merskatteveksten for 2001 var på hele 2,9 mrd. kroner.

Disse medlemmer vil videre påpeke at avtalen sikrer kommunene en økonomisk vekst på 2 til 2,5 mrd. kroner i 2003. Dette kommer i tillegg til veksten i kommunesektoren på 900 mill. kroner i 2002 som videreføres i 2003. Disse medlemmer mener at avtalen gir kommunesektoren forutsigbare rammevilkår for 2003, noe som er viktig i en tid med stram økonomi.

Disse medlemmer vil fremheve at avtalen innebærer en ytterligere sikring av tjenestetilbudet til de svakeste gruppene. Det er foreslått å øremerke 30 mill. kroner til utskrivning av unge funksjonshemmede fra alders- og sykehjem. Videre er det foreslått å øremerke ytterligere 50 mill. kroner i forhold til Regjeringens forslag, til sammen 650 mill. kroner, til særlig ressurskrevende brukere.

Avtalepartene påpeker i avtalen at veksten i pensjonsutgiftene innebærer en betydelig utfordring for kommunesektoren. Til tross for at pensjonsutgiftene er et ansvar som tilligger kommunesektoren selv og i all hovedsak er et forhold mellom kommunene som kunder på den ene side og leverandørene av kommunale pensjoner på den andre, erkjenner disse medlemmer et behov for statlig medvirkning for å lette den ekstraordinære situasjonen som er oppstått i 2002. Disse medlemmer henviser i denne forbindelse til sine merknader vedrørende pensjonsutgiftene under kap. 4.2.

Disse medlemmer vil også fremheve at avtalen innebærer at tilsagnsrammen for handlingsplan for eldreomsorgen utvides med 3 000 sykehjemsplasser ut over Regjeringens forslag i St.meld. nr. 31 (2001-2002). Disse medlemmer henviser til merknaden vedrørende dette under punkt 18.4.

Ut over ovennevnte forhold vil disse medlemmer kort nevne at avtalen også omfatter følgende forhold:

- Storbytilskudd til byene Fredrikstad, Tromsø og Drammen, jf. merknader under kap. 7.2.
- Overføringene til landslinjer øremerkes, jf. merknad under kap. 3.4.2.2 og merknad og forslag under kap. 10.2.
- Fylkeskommunene Østfold og Nord-Trøndelag tilgodeses med til sammen 30 millioner kroner som en kompensasjon for at disse har benyttet inntekter fra kraft til å finansiere sykehussektoren, jf. merknad under kap. 7.2.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen avslutte handlingsplanen for eldreomsorgen med utgangspunkt i de søknader som er kommet inn fra kommunene innen fristen 1. oktober 2001. Tilsagnsrammen for handlingsplanen utvides med 3 000 sykehjemsplasser ut over Regjeringens forslag. Oppstartingstilskuddet for 3 000 av de ekstra enhetene vil først komme til utbetaling fra 2004."

"Stortinget ber Regjeringen avsette 30 mill. kroner til utflytting av yngre funksjonshemmede som er bosatt i alders- og sykehjem innenfor en uendret totalramme for skjønn."

"Stortinget ber Regjeringen tildele byene Fredrikstad, Tromsø og Drammen i år 2003 et storbytilskudd på totalt 17 mill. kroner og fordele på følgende måte:

Fredrikstad: 6,3 mill. kroner.

Tromsø: 5,6 mill. kroner.

Drammen: 5,1 mill. kroner."

"Stortinget ber Regjeringen tilgodese fylkeskommunene Østfold og Nord-Trøndelag med til sammen 30 mill. kroner innenfor skjønnsrammen som en kompensasjon for at disse har benyttet inntekter fra kraft til å finansiere sykehussektoren."

Disse medlemmer viser til at disse medlemmer i kap. 11.2 fremmer et forslag som lyder slik:

"Stortinget ber Regjeringen fremme endelig forslag om toppfinansieringsordning for særlig ressurskrevende brukere i kommuneproposisjonen for 2004."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at flertallet i kap. 11.2 fremmer et forslag som lyder slik:

"Bevilgningen til særlig ressurskrevende brukere økes med 50 mill. kroner utover Regjeringens forslag innenfor skjønnsrammen for 2003."

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til den avtalen som er inngått om kommuneproposisjonen 2003 mellom regjeringspartiene og Fremskrittspartiet.

Dette flertallet konstaterer at regjeringspartiene og Fremskrittspartiet ikke vil etablere en ordning med statlig toppfinansiering for ressurskrevende brukere. En konsekvens av dette er at mange kommuner fortsatt blir påført store utgifter til de nevnte brukerne, noe som i mange tilfeller fører til nedskjæringer av andre kommunale tilbud. Dette flertallet viser til

Stortingets enstemmige beslutning under behandlingen av statsbudsjettet for 2002 der Regjeringen ble bedt om å fremme forslag om statlig toppfinansiering i kommuneproposisjonen for 2003. Dette flertallet mener det er uheldig at Regjeringen ikke har fulgt opp Stortingets vedtak.

Dette flertallet viser til at regjeringspartiene og Fremskrittspartiet vil ta 30 mill. kroner fra skjønnsmidlene og bevilge dem til Østfold fylkeskommune og Nord-Trøndelag fylkeskommune. Som begrunnelse for forslaget peker regjeringspartiene og Fremskrittspartiet på at de to fylkeskommunene må kompenseres fordi "... de har benyttet inntekter fra kraft til å finansiere sykehussektoren". Dette flertallet går imot forslaget fra regjeringspartiene og Fremskrittspartiet. En må etter dette flertallets syn legge en likebehandling av fylkeskommunene til grunn for tildeling av midler. Dette flertallet mener Regjeringen må skaffe oversikt over hvilke fylkeskommuner som har benyttet inntekt fra egen næringsaktivitet til sykehusdrift og fremme forslag om kompensasjon. Dette flertallet viser til forslag under kap. 3.3.2.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet konstaterer at avtalen overhodet ikke gir noen forbedring i kommunenes økonomi i forhold til Regjeringens forslag. Det er påfallende fordi Regjeringens opplegg for 2003 vil føre til at velferdstilbud i kommunene må reduseres. Disse medlemmer konstaterer at dette særlig vil ramme barnehage tilbudet i kommunene, opplæringstilbudet for elever i grunnskolen og det tilbudet som kan gis innenfor eldreomsorgen. Regjeringspartiene og Fremskrittspartiets politikk vil særlig ramme dem som har aller mest behov for kommunale velferdstilbud. Disse medlemmer mener at dette viser manglende vilje hos disse partiene til å prioritere helt grunnleggende tilbud til unge og eldre innbyggere i kommunene.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at forliket mellom Regjeringen og Fremskrittspartiet ikke innebærer en krone mer til hardt pressede kommuner.

Både skolebarn, pleietrengende og funksjonshemmede vil få dårligere og dyrere tilbud enn før. Disse medlemmer vil spesielt vise til at tilbudet til funksjonshemmede totalt sett ikke vil bli bedre av at en ørmerker en del av skjønnsporten fordi tilbudene i utgangspunktet må kuttes på grunn av for trange rammer.

Disse medlemmer påpeker at det er fullt mulig heller å stramme inn i skattepolitikk overfor store inntekter og formuer og i budsjettpolitikken på områder som ikke rammer tilbudet til skolebarn, pleietrengende og funksjonshemmede. Disse medlemmer påpeker at forlikspartiene mangler mot og vilje til denne avgjørende prioriteringen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at kommunesektoren har en helt spesiell rolle for innbyggernes hverdag. Disse medlemmer mener derfor at det er viktig at oppgaveløsninger i offentlig sektor fortsatt underlegges lokal og regional demokratisk styring og understreker at kommunalt selvstyre og likeverdige velferdstilbud til alle er viktige målsettinger. Disse medlemmer viser til at kommunene og fylkeskommunene står for mesteparten av den offentlige tjenesteproduksjonen. Derfor må kommuner og fylkeskommuner ha økonomiske rammer som gjør dem i stand til å tilby de tjenestene innbyggerne har behov for. Disse medlemmer mener det må være en prioritert oppgave å gi kommuner og fylkeskommuners rammevilkår som setter dem i stand til å løse sine oppgaver. I den forbindelse mener disse medlemmer at fornyelse av offentlig sektor er et viktig mål og vil understreke at kommunesektoren har et eget ansvar for å fornye og effektivisere egen drift. Disse medlemmer vil imidlertid understreke at effektiviseringskravet ikke må være så stort at konsekvensene blir en reduksjon i tjenestetilbudet til befolkningen. Fornyelse og effektivisering av kommunesektorens drift må i tillegg skje i samarbeid med de ansatte og deres organisasjoner. Regjeringen har etter disse medlemmers syn en alt for stor forventning til hvilke resultater en kan oppnå av effektivisering. I tillegg legger Regjeringen sterk vekt på at konkurranse skal kunne gi vesentlige innsparinger i kommunesektoren. Disse medlemmer har merket seg at Regjeringen har kostnadseffektivisering som mål uten å understreke betydningen av kvalitet på tjenestene og innbyggernes ulike behov. Disse medlemmer er enig i at omstilling og best mulig ressursutnyttelse er viktig for å få mer tjenesteproduksjon for hver krone framfor å bruke penger på unødvendig byråkrati. Disse medlemmer slutter seg likevel ikke til Regjeringens strenge krav om effektivisering og den sterke betoningen av konkurranseutsetting som virkemiddel. Å gi tilfredsstillende rammevilkår for et godt tjenestetilbud til innbyggerne kan etter disse medlemmers syn ikke bare oppnås gjennom strenge effektiviseringskrav eller krav til omstilling slik Regjeringen legger opp til.

Disse medlemmer mener at Regjeringens økonomiske opplegg for kommunesektoren, som støttes av regjeringspartiene og Fremskrittspartiet ikke legger til rette for et godt nok tjenestetilbud til innbyggerne i alle landets kommuner. Disse medlemmer viser i den forbindelse også til ubalansen i kommunesektorens økonomi. Dette er en virkelighetsbeskrivelse Kommunenes Sentralforbund og myndighetene er enige om. Disse medlemmer understreker imidlertid at Regjeringen gjennom sitt forslag bidrar til å redusere den kommunale handlefriheten. Disse medlemmer peker i den forbindelse på at Regjeringen i St.meld. nr. 2 (2001-2002) uttaler følgende:

"Kommunene står selv ansvarlig for sine pensjonskostnader. Innenfor de inntektsrammer som fastsettes av Stortinget, innebærer dette at kommunene enten må effektivisere driften eller redusere aktivitetsnivået."

Disse medlemmer mener at dersom staten ikke bidrar til en framtidrettet løsning av kommunesektorens pensjonskostnader, vil det føre til reduksjon i sentrale velferdsoppgaver som barnehagetilbud, utdanning og eldreomsorg.

Disse medlemmer er kritiske til at Regjeringen viser manglende vilje til å gjøre noe med ubalansen i kommunesektorens økonomi og stiller seg uforstående til at Regjeringen legger opp til lavere vekst i kommunesektorens inntekter enn det som har vært vanlig de senere år. Disse medlemmer mener at kommuneøkonomien må stå i forhold til pålagte oppgaver og forventninger fra statens side og krav fra innbyggerne. Disse medlemmer understreker at det er behov for å øke kommunenes frie inntekter, for å sikre kvalitet på offentlige tjenester og for å hindre reduksjon i tjenestetilbudet. Disse medlemmer mener at Regjeringen må utarbeide en plan for hvordan ubalansen kan rettes opp. Disse medlemmer viser til forslag under kap. 2.2.1.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil styrke den kommunale selvråderetten og gjøre kommunene mindre avhengige av staten. Kommunene må få økt ansvar for egen økonomi ved å få beholde mer av den verdiskapning som skjer i egen kommune. De statlige utjevningsordningene gjennom dagens inntektssystem må reduseres og kommunen må få en mer aktiv rolle for å kunne styre og påvirke sine egne inntekter og utgifter. Norske kommuner bør blant annet få fri kommunal beskatningsrett, noe som også vil vitalisere det lokale selvstyret. Den kommunale selskapskatten bør gjeninnføres for å styrke det næringspolitiske engasjement på lokalplanet.

Disse medlemmer vil foreslå å avvikle dagens rammefinansieringssystem og erstatte dette med et nytt system basert på en statlig stykkpris-finansiering av grunnleggende velferdstjenester som helse, omsorg og skole. Formålet er å sikre et best mulig likeverdig offentlig tjenestetilbud over hele landet som er mer uavhengig av den enkelte kommunes økonomi.

Disse medlemmer vil også styrke det kommunale selvstyret ved at fylkesmannens muligheter til skjønsmessige omgjørelser av kommunale vedtak bli begrenset. Kommunene må blant annet få styrket avgjørelsesmyndighet i saker som arealdisponering og bruk av utmarksområder.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for å overføre økt myndighet til det lokale selvstyret i saker som angår plan- og arealsaker."

Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet vil avvikle dagens rammefinansieringssystem og erstatte dette med en statlig direktefinansiering etter stykkpris-prinsippet. Dette for å sikre et best mulig likeverdig tjenestetilbud over hele landet. Innbyggernes rettigheter knyttet til offentlig finansierte velferdsytelser skal ikke være prisgitt god eller dårlig kommuneøkonomi slik det ofte er i dag. Et best mulig likeverdig offentlig tjenestetilbud over hele landet bør derfor være økonomisk garantert av staten og sikret gjennom lovfestede individuelle rettigheter.

Disse medlemmer vil forbedre kommunesektor ved å utløse det effektiviseringspotensialet som er til stede. Kommunale primæroppgaver som eldreomsorg, sykehjemsdrift, skole og drift av kommunaltekniske VAR-tjenester bør derfor utsettes for konkurranse fra andre aktører/tilbydere og ikke overlates bare til det kommunale etatsmonopol slik det er i dag.

Disse medlemmer mener det er grunn til å merke seg at de kommunale gebyrer og avgifter de senere årene har økt langt mer enn den generelle prisstigningen ellers i samfunnet. Det synes legitimt å hevde at kommunen har et kostnadsproblem fremfor et inntektsproblem som er begrunnet i ineffektiv drift forårsaket av mangel på konkurranse og gammeldags organisering.

Disse medlemmer er av den oppfatning at modernisering, kvalitetssikring og kostnadseffektivisering av velferdsproduksjonen i norske kommuner sikres best gjennom å tilrettelegge for et konkurranseeksponert velferdsmarked. I dette velferdsmarkedet skal de offentlig velferdstjenestene være tilgjengelige for den enkelte innbygger gjennom prinsippene om individuell valgfrihet og at pengene følger brukeren. Den enkelte innbygger/bruker/kunde skal selv fritt kunne velge mellom ulike tilbydere som produserer offentlig finansierte velferdstjenester som eldreomsorg, helse og skole.

Disse medlemmer vil påpeke at samfunnet er tjent med og avhengig av å få til en virksom konkurranse om å utføre de grunnleggende velferdsoppgavene. All offentlig tjenesteproduksjon må derfor skje i et fritt marked og ikke være overlatt en skjernet kommunal sektor alene, slik det stort sett er i dag.

Disse medlemmer vil hevde at den største trussel mot velferdssamfunnets fremtid ligger i de krefter som ut fra snevre politiske- eller profesjonsinteresser motarbeider effektivisering av den offentlige tjenesteproduksjonen gjennom å ville forhindre fri konkurranse, privatisering og innbyggernes rett til valgfrihet.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å utarbeide forslag til lov som påbyr kommunene å konkurranseutsette driften av de ulike kommunale tjenestetilbud."

"Stortinget ber Regjeringen snarest mulig gjøre kompensasjonsordningen for merverdiavgift til fylker og kommuner generell."

Disse medlemmer vil nedlegge fylkeskommunen som politisk og administrativt forvaltningsnivå. Dagens fylkeskommune har vist seg å være et mislykket eksperiment helt uten folkelig forankring og legitimitet.

Det er etter disse medlemmers mening helt meningsløst å drive fylkeskommunen videre etter at spesialhelsetjenesten ble et statlig ansvarsområde, siden nettopp ansvaret for sykehusene var hovedpilarer for fylkeskommunens eksistensberettigelse. Dagens fylkeskommune representerer derfor mer enn noen gang et absurd og uforvarlig sløseri med skattebetalernes og samfunnets penger.

Disse medlemmer viser til sine forslag i innstillingen til St.meld. nr. 19 (2001-2002) jf. Innst. S. nr. 268 (2001-2002) og Fremskrittspartiets tidligere forslag om å nedlegge fylkeskommunen politisk og administrativt og fordele fylkeskommunens oppgaver mellom stat og kommune.

Disse medlemmer ser med stor bekymring på den mangel på sykehjemsplasser som finnes i flere kommuner. Handlingsplanen for eldreomsorg har fått en negativ bieffekt ved at det er blitt bygget for mange omsorgsboliger på bekostning av for få sykehjemsplasser.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om at den statlige tilskuddssatsen til bygging av sykehjem økes med 300 000 kroner per plass fra og med 2004."

Disse medlemmer viser til sin primære holdning om at man ønsker en statlig toppfinansiering for spesielt ressurskrevende brukere i kommunene. En fast ordning for statlig toppfinansiering vil bety økt sikring for de mest pleietrengende, samt bedre kommuneøkonomien i de kommuner dette vil gjelde for.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ser med stor bekymring på at staten de senere årene ofte har pålagt kommunesektoren stadig nye reformer eller andre ressurskrevende oppgaver uten at det samtidig er blitt bevilget tilstrekkelig med penger til en forsvarlig gjennomføring på kommuneplanet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å pålegge at staten til enhver tid skal sikre og garantere en statlig fullfinansiering av enhver ny oppgave som staten pålegger kommunene å utføre."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil påpeke at gode offentlige tjenester er helt avgjørende for folks levekår og er en uunnværlig infrastruktur for næringslivet. En svekket offentlig sektor vil bidra til at forskjellen mellom folk øker. Økte forskjeller fører til dårligere helse og sosiale problemer for stadig flere.

Norsk økonomi er sterk. Det er imidlertid en økende ubalanse mellom privat forbruk og offentlig forbruk til velferdsgoder, og det er en sterk ubalanse i kommuneøkonomien. Dette skyldes at Stortinget gjennom flere år har pålagt kommuner og fylkeskommuner oppgaver som det ikke har vært tilstrekkelig med ressurser i kommunene til å løse. Skal velferdsstaten sikres for alle, må flertallet av befolkningen føle seg tjent med og være fornøyd med det offentlige tilbudet. Slik er det ikke i dag. Hovedmetoden i moderniseringsarbeidet må være kvalitet, utvikling og fornyelse og ikke konkurranseutsetting og ensidig fokus på effektivitet.

Politiske løfter om satsing på billige barnehager, kvalitetsskole uten egenandeler, god og verdig eldreomsorg og fjerning av fattigdom, følges ikke opp av konkret politisk handling for å realisere løftene.

Disse medlemmer vil påpeke at Regjeringen har prioritert skattelette for de rikeste på bekostning av bedre og billigere tjenester til befolkningen. Skatt og avgift på sykdom og behov øker, skatt på rikdom reduseres.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Regjeringen ber Stortinget i budsjettet for 2003 legge fram en plan for reduserte egenandeler i kommunesektoren."

Disse medlemmer viser til en rapport som Sosialistisk Venstreparti la fram i mai 2002 som dokumenterte at forskjellene i Norge øker dramatisk.

Disse medlemmer vil spesielt påpeke at mellom 20 000 og 50 000 barn lever under forhold som må betegnes som fattigdom. Det er en skam hvis et rikt land som Norge ikke klarer å fjerne denne fattigdommen. Tiltak må settes inn både på kort og lang sikt. En god kommuneøkonomi er helt nødvendig for å løse dette. Et godt og kompetent sosialfaglig hjelpeapparat, sosialhjelpssatser det går an å leve av, trygge og rimelige boligtilbud til vanskeligstilte, gratis grunnskole, lavere foreldrebetaling i SFO og barnehager og kultur- og fritidstilbud uten egenandeler, er nøkkelfaktorer for å unngå at økonomisk fattigdom skal ramme barn og ekskludere dem fra sosiale fellesskap. Det er åpenbart at det finnes ressurser i Norge til å løse dette hvis det er vilje til omfordeling. Disse medlemmer viser til diverse forslag fra Sosialistisk Venstreparti om behovet for økt satsing på disse områdene.

Disse medlemmer beklager sterkt at Regjeringens opplegg tvinger kommunene til å kutte i viktige velferdstilbud og øke prisene.

Disse medlemmer vil foreslå et kommuneoppgjør som har som hovedmål å sikre:

- Flere og billigere barnehager.
- En bedre skole.
- Et lønnsoppgjør minst på linje med det staten har gjennomført og følge opp Stortingets vedtak av 31. januar 2002 om å sikre offentlig sektors evne til å rekruttere og beholde arbeidskraft gjennom likelønn og en offensiv lønns- og arbeidsgiverpolitikk.
- Skatteletter til folk med store utgifter til egenandeler.
- Oppretting av underskudd knyttet til sykehusreformen.
- Økninger for boligsatsing i kommunene.
- Løft for de fattigste.

Disse medlemmer viser til at kommunesektoren må dekke den langsiktige økningen i pensjonsutgifter. I tillegg må kommunal sektor dra med seg en økonomisk ubalanse som er opparbeidet gjennom flere år.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til behovet for å få ned sykefraværet, og å rekruttere og beholde kvalifisert personale i kommunesektoren. Kommunesektoren har behov for et lønnsoppgjør minst på linje med det staten forhandlet fram og en tilsvarende finansiering som statlig virksomhet får. Staten må kompensere fullt ut for de lønnsavtaler staten forhandler for kommuneansatte og kompensere kommunene for tilsvarende lønnsvekst som staten forhandler fram med sine ansatte utover rammene lagt i nasjonalbudsjettet.

Disse medlemmer foreslår derfor:

"Stortinget ber Regjeringen i budsjettet for 2003 kompensere fullt ut for utgifter til lønnsoppgjør staten forhandler for kommuneansatte og kompensere kommunene fullt ut for tilsvarende lønnsvekst som staten forhandler fram med sine ansatte, utover rammene lagt i nasjonalbudsjettet."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til at underskuddet som ligger igjen i fylkeskommunene etter sykehusreformen i hovedsak er opparbeidet i sykehusene og vil dersom staten ikke tar ansvar for å dekke det, måtte betjenes i hovedsak ved kutt i videregående opplæring, kollektivtransport og kultur.

Disse medlemmer viser til at sykehusene etter statlig overtaking har økt sine underskudd til 2,3 mrd. kroner. Dette avdekker at staten ikke er i stand til å drive sykehusene innenfor de samme rammene som fylkeskommunene gjorde. Disse medlemmer viser til at funksjonshemmede ikke får dekket helt grunnleggende behov. Mange som er avhengig av kommunale tjenester i hverdagen har ikke rett til flertallets selvfølgheter: til å stå opp om morgenen, legge seg om kvelden og få vaske seg når de føler for det. Det er uverdige når slike basale behov ikke tilfreds-

stilles. Bedre behovsdekking gir større selvstendighet og mindre funksjonshemming. Stram kommuneøkonomi kombinert med manglende lov- og forskriftsfesting av pleie- og omsorgstjenester og innlemming av øremerkede tilskudd til funksjonshemmede, fører til at problemene øker.

Disse medlemmer viser til merknader og forslag under andre kapitler i innstillingen.

Disse medlemmer mener Regjeringens strategi om konkurranseutsetting gir urealistiske forventninger om effektiviseringsgevinst uten hensyntaking til brukernes behov for kvalitet og pris. På denne måten skyver Regjeringen ansvaret for dårlige og dyre tjenester over på kommunene. Regjeringens politikk, der størst mulig reduksjon av økonomiske rammer blir en målsetting, er ikke et egnet middel for å oppnå et samfunn til beste for alle.

Regjeringen må selv ta ansvaret for å ha brukt opp handlingsrommet i norsk politikk til skattelette for de rikeste framfor bedre skole, billige barnehager og bedre omsorg for gamle og syke.

Disse medlemmer vil vise til at skatteletten på aksjeutbytte var på 1,5 mrd. kroner. Aksjeutbytte er særdeles skjevt fordelt i befolkningen. 75 pst. av de som mottok utbytte fikk i snitt under 10 000 kroner, mens de 5 000 som mottok størst utbytte i snitt mottok 3,5 mill. kroner. Dette utgjorde 63 pst. av alt aksjeutbytte som ble utbetalt dette året. Skjevfordelingen i aksjeutbytte forsterker forskjellene i Norge. De som får mest i aksjeutbytte er ofte de samme som innkasserer de høyeste lønnsinntektene.

Økt minstefradrag ga til sammenligning bare en skattelette på 490 mill. kroner. I tillegg økte skatten på sykdom, egenandelene, med 3,5 pst. i budsjett for 2002. Dette rammer lavinntektsgrupper hardt.

Disse medlemmer mener det er en illusjon å tro at fjerning av øremerking og regler alene vil virke positivt inn på valgdeltakelsen og lokaldemokratiet.

Disse medlemmer viser til at det er behov for en forpliktende plan for å dekke inn ubalansen i kommunenøkonomien og sørge for at tjenestetilbudet fungerer.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti vil understreke at kommunesektorens oppgaver, økonomi og ressursdisponering ikke kan vurderes isolert, men må vurderes i et samfunnsmessig helhetsperspektiv. Kommunesektorens økonomi må tilpasses et samlet opplegg for statens bruk av oljeinntekter.

Disse medlemmer vil påpeke at kommunesektorens inntekter i stor grad finansieres gjennom midler fra det private næringsliv. Det er derfor viktig å gi næringslivet rammebetingelser så det kan utvikle seg på en god måte. Avskaffelsen av bl.a. investeringsavgiften var etter disse medlemmers oppfatning et viktig tiltak for å bedre rammebetingelsene for næringslivet, og vil medføre økt aktivitet og dermed økte inntekter til staten i annen rekke. Disse medlemmer mener at det er avgjørende viktig å iverksette

tiltak som bidrar til å opprettholde høy sysselsetting og at flere kommer i arbeid.

Disse medlemmer tar avstand fra påstander om at deres respektive partier har prioritert skattelettelse til rike, fremfor bedre skoler, bedre barnehager og bedre omsorg for gamle og syke. Disse medlemmer vil påpeke at de skattelettelse som deres respektive partier har iverksatt for privatpersoner har hatt en sosial profil, og kommet lavtlønnsgrupper til gode. Økningen av minstefradraget kommer direkte de til gode som er og kommer i jobb.

Disse medlemmer har registrert og imøteser at Regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2003 vil legge frem en egen stortingsmelding hvor man fremmer en tiltaksplan mot fattigdom. Disse medlemmer ber Regjeringen i denne meldingen om å trekke opp strategier for å forhindre at personer rammes av fattigdom og for å få flere ut av fattigdom. Videre vil disse medlemmer be Regjeringen om at den i statsbudsjettet for 2003 kommer tilbake til konkrete satsningsområder for å bekjempe fattigdomsproblemet i Norge.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet viser til den viktige rolla kommunesektoren spelar for kvardagen til folk flest. Denne medlemmen merkar seg at det er brei politisk semje om at vi skal ha ein effektiv, utviklingsdyktig og innbyggjarorientert offentlig sektor. Diverre legg Regjeringa ikkje opp til å gje kommunane høve til å utvikle seg i tråd med dei mål som er trekte opp.

Denne medlemmen meiner desentralisering og folkestyre er eit nødvendig fundament for ei positiv utvikling i samfunnet. Det er god grunn til å vere uroa over ei utvikling mot stadig meir sentralisering i samfunnet. Når makt vert flytta frå lokalt til sentralt nivå, frå folkestyre til byråkratistyre og frå samfunnsstenking til marknadstenking skaper dette dårlege løysingar, og folkeleg avmakt. Denne medlemmen viser til at Senterpartiet vil ha ein snuoperasjon, både i økonomisk politikk og om korleis makta skal fordelast i samfunnet.

Denne medlemmen viser til at debatten omkring kommunesektoren ofte handlar om ein-skildsaker. Dei sentrale spørsmåla om korleis samfunnet skal sjå ut, om kor og på kva grunnlag avgjerdsler som vedkjem fellesskapet skal takast, blir i liten grad debattert.

Denne medlemmen viser til at kommunesektoren over mange år har hatt ein svært anstrengt økonomi med ein jamt aukande underbalanse i økonomien. Dette gjeld både vekstkommunar og kommunar med tilbakegang i folketalet. Denne medlemmen ser at lokale folkevalde har greidd å meistre situasjonen gjennom effektivisering i administrasjon og tenestetilbod, kutt i ikkje lovpålagte oppgåver, til dømes kultur, samt ved endringar av strukturen i tenestetilbodet. Så langt har den pressa kommuneøkonomien vore eit problem for kommunane. Denne medlemmen viser til tal som viser at vi no står overfor ein heilt annan situasjon.

Den økonomiske situasjonen er no innbyggjarane sitt problem, kutta vil no kome på tenestetilboda. Eit dårlegare tilbod innanfor pleie og omsorg, skule og barnehage blir resultatet.

Denne medlemmen er sterkt forundra over at Regjeringa meiner dei økonomiske problema i kommunesektoren er kommunane sitt eige ansvar. Dette er ei regelrett ansvarsfråskriving for situasjonen vi står overfor. Storting og Regjering har gjennom rettslovgiving og store statlege reformar lagt sterke føringar for kommunesektoren sitt virkeområde. Gjennom manglande finansiering er kommunane sett i stor gjeld og slit med høge driftskostnader.

Denne medlemmen vil peike på to sentrale høve:

1. Kommunesektoren må sikrast nødvendige økonomiske midlar til å utføre tenester til innbyggjarane sitt beste.
2. Kommunesektoren må sikrast nødvendig fridom til å kunne tilpasse tilboda til lokale høve. Dei folkevalde organa på lokalt og regionalt nivå må sikrast legitimitet i høve til å representere innbyggjarane i sitt område, og også autoritet til å fatte avgjerder til beste for lokalsamfunna sine.

Denne medlemmen vil vise til ulike tiltak for å betre kommuneøkonomien:

1. Det bør leggjast ein treårig plan for oppretting av den økonomiske ubalansen i kommunesektoren. Dersom ein skal kome opp på eit netto driftsresultat på mellom 3 og 5 pst. trengst det i følgje KS ei årleg styrking på om lag 2 mrd. kroner i tre år.
2. Nye tiltak må fullfinansierast av staten inntil balansen i kommuneøkonomien er retta opp.
3. Ekstraordinære løns- og pensjonskostnader må kompensierast.

Denne medlemmen viser vidare til tidlegare forslag fremja av Senterpartiet om ein gjeldssaneringspakke for kommunane. Gjeldssanering kan og vurderast som ein del av ein plan for oppretting av den økonomiske ubalansen. Ei gjeldssanering på 12 mrd. kroner vil gje ein utgiftslette for kommunane på 1,5 mrd. kroner årleg.

Det må vidare ikkje setjast i gang nye reformar og større pålegg overfor kommunar, fylke og bedrifter i kommunal sektor utan at økonomien er avklara på førehand. Den økonomiske situasjonen er i dag slik at nye satsingar overfor ei gruppe lett kan gå utover tilboda til ei anna.

Denne medlemmen viser til at Senterpartiet ynskjer ei betydeleg styrking av kommuneøkonomien. Storting og Regjering bidrar til å skape store forventningar hos folk til kva tenestetilbod dei kan vente seg. Diverre er ikkje dei same politikarane like opptekne av å setje kommunane i stand til å verkeleggjere desse forventningane. Denne medlemmen meiner derimot at ein må prioritere det offentlege tenestetilbodet no, viss

ikkje er ein uønskt reduksjon i tenestetilbodet heilt uunngåeleg.

Denne medleimen legg følgjande til grunn for Senterpartiet sitt opplegg for hovudtrekka i kommuneøkonomien for 2003:

1. Ein auke i kommunesektorens pensjonsutgifter på mellomlang sikt på 2,3 mrd. kroner. Det vert vist til merknader om pensjon under kapittel 4.2.
2. Ein plan for oppretting av den økonomiske ubalansen, der det for 2003 vert tilført 2 mrd. kroner.
3. Toppfinansiering av ressurskrevjande brukarar, jf. forslag frå Senterpartiet under kapittel 11.2 på 599 mill. kroner.
4. Vekst i inntektene slik Regjeringa legg opp til i St.meld. nr. 63 (2001-2002) på 2-2,5 mrd. kroner.
5. Eldreplanen. Som ein del av utfasinga, vert det i 2003 tilført 685 mill. kroner ut over Regjeringa sitt opplegg, noko som tilsvarer oppstartningstilskot til 4 000 bueningar.
6. Auka skjønnsnett på 92 mill. kroner som følgje av endra teljetidspunkt, jf. merknader under kap. 8.2.

Denne medleimen viser vidare til dei forslag Senterpartiet har lagt inn i samband med St.prp. nr. 63 (2001-2002). Her prioriterer Senterpartiet kommuneøkonomien og satsar på skule, barnehage, helse og omsorg. Senterpartiet gjer framlegg om 1,9 mrd. kroner som ei eingongsavsetning for å sikre ei naudsynt bufferoppbygging i livselskapa. Vidare ynskjer Senterpartiet å løyve 2,3 mrd. kroner, slik at kommunane kan handtere det auka premienivået på pensjonar. Senterpartiet legg og opp til ei auke i dei frie inntektene til kommunane på 600 mill. kroner. Til sist gjer Senterpartiet framlegg om å slette fylkeskommunal gjeld på 1,7 mrd. kroner som ei avslutning på oppgjeret med fylkeskommunane etter statleg overtaking av sjukehussektoren. Denne medleimen meiner dette forslaget legg grunnlaget for ein god kommunal økonomi og legg forslaget i Revidert nasjonalbudsjett til grunn for det økonomiske opplegget for 2003.

Denne medleimen legg til grunn auka løyving i RNB som ein avgjerande føresetnad for dei forslaga denne medleimen fremjer i denne saka.

Denne medleimen viser til merknad og forslag under kap. 11.2 om eit finansieringssystem for ressurskrevjande brukarar der staten dekkjer 80 pst. av kostnadene ut over ein kommunal eigenandel på 600 000 kroner.

Denne medleimen viser til merknad under kap. 11.2, der det framgår at Senterpartiet meiner eldreplanen skal utfasast ved å gi tilskot i samsvar med fylkesmennene si innstilling, nemleg 7 300 bueningar meir enn det Regjeringa legg opp til. Denne medleimen viser til at ei arbeidsgruppe med representantar både frå staten og kommunesektoren har sett på kommunane sine pensjonsforpliktelsar på mellomlang sikt. Konklusjonen frå denne rapporten er at kommunane vil få ein varig høgare pensjonspremie. Nivået på denne er

avhengig av lønsutvikling og utviklinga i finansmarknadene. Denne medleimen er av den oppfatning at kommunane må setjast i stand til å handtere sine økonomiske forpliktingar, og at staten har eit hovudansvar for å sikre finansieringa av dette.

2. DET ØKONOMISKE OPPLEGGET FOR 2003

2.1 Sammen drag

2.1.1 Vekst i samlede inntekter

Inntektsveksten for kommunesektoren må innpassas i et samlet opplegg for statens bruk av oljeinntekter. For 2003 vil en betydelig del av det samlede handlingsrommet i utgangspunktet være "brukt opp" gjennom skatte- og avgiftsvedtak på 2002-budsjettet, som først får helårsvirkning i 2003. Den foreslåtte satsingen på kommunesektoren vil utgjøre en betydelig andel av den samlede veksten i statsbudsjettets utgifter fra 2002 til 2003.

Regjeringen legger foreløpig opp til en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på 2 til 2½ mrd. kroner fra 2002 til 2003 (om lag 1¼ pst.), regnet i forhold til inntektsnivået for 2002 i Revidert nasjonalbudsjett. Regnet i forhold til saldert budsjett 2002 blir veksten om lag 900 mill. kroner høyere. Av den totale inntektsveksten på mellom 2 og 2½ mrd. kroner er om lag 750 mill. kroner frie inntekter. I forhold til saldert budsjett 2002 blir veksten i frie inntekter om lag 1,6 mrd. kroner.

Regjeringen prioriterer et bedre tjenestetilbud innen barnehager, eldreomsorg og psykiatri. Handlingsplanen innen eldreomsorgen utvides med 2 000 sykehjemsplasser og omsorgsboliger. Innenfor psykiatrien kan det i 2002 bli gitt tilsagn om bygging av ytterligere 460 omsorgsboliger. De budsjettmessige konsekvensene for 2003 av flere sykehjemsplasser og omsorgsboliger inngår i den samlede inntektsveksten.

For å redusere foreldrebetalingen i barnehager, øker statstilskuddet med 10,5 pst. fra 1. august 2002. Videre er det i 2002 planlagt 10 000 nye barnehageplasser. Økt statstilskudd og flere barnehageplasser i 2002 får helårseffekt på 2003-budsjettet. Dette inngår i den samlede inntektsrammen for 2003.

Gjennom konsultasjonsordningen med kommunesektoren vil Regjeringen før statsbudsjettet for 2003 legges fram, drøfte prioriteringer av kommunesektorens oppgaver innenfor den foreslåtte inntektsrammen, herunder effektiviseringsmuligheter i sektoren, og behovet for å styrke kommunesektorens finansielle situasjon.

2.1.2 Frie inntekter

Kommunesektorens frie inntekter består av skatteinntekter og rammeoverføringer. Regjeringen legger opp til en reell vekst i de frie inntektene på 750 mill. kroner (om lag ½ pst.). Veksten er regnet fra nivået på kommunesektorens inntekter i 2002 som er lagt til grunn i Revidert nasjonalbudsjett. Regnet i forhold til

saldert budsjett 2002 blir veksten om lag 900 mill. kroner høyere, det vil si om lag 1,6 mrd. kroner.

I løpet av perioden 2002-2006 skal det gjennomføres to endringer i inntektssystemet for fylkeskommunene som medfører store omfordelingsvirkninger. Overgangsordningen knyttet til uttrekket vedrørende sykehusreformen vil i løpet av den samme perioden medføre ytterligere omfordeling av inntekt mellom fylkeskommunene. Samlet medfører endringene at det vil skje en omfordeling av inntekt fra de andre fylkeskommunene til Oslo neste år. Hvis fylkeskommunene, eksklusive Oslo, skal være i stand til å opprettholde et tilfredsstillende nivå på det fylkeskommunale tjenestetilbudet, er det nødvendig at en styrker fylkeskommunene noe på bekostning av kommunene neste år. Det foreslås derfor at en ved fordelingen av veksten i frie inntekter legger til grunn at fylkeskommunene, eksklusive Oslo, skal ha like stor relativ vekst i inntektene som kommunene, eksklusive Oslo.

I kommuneproposisjonen 2002 (St.prp. nr. 82 (2000-2001)) er det i pkt. 2.3.4 anslått at i underkant av 20 pst. av fylkeskommunenes administrasjonsutgifter (om lag 750 mill. kroner) direkte kan relateres til spesialisthelsetjenesten. Dette ble lagt til grunn for uttrekk i fylkeskommunenes ramme for 2002. Det ble videre signalisert at departementet mente at det var grunnlag for ytterligere effektivisering og samordning av fylkeskommunenes sentrale administrative enheter de kommende årene, og at dette må tas hensyn til i de framtidige inntektsrammene.

På denne bakgrunn foreslås det at det i 2003 trekkes ut ytterligere 180 mill. kroner knyttet til effektivisering og samordning av den fylkeskommunale administrasjon. Innlemming av øremerkede tilskudd i inntektssystemet fortsetter i tråd med planen som ble lagt fram i kommuneproposisjonen for 2001. I tillegg foreslås flere tilskudd innlemmet. Innlemming av øremerkede tilskudd er ikke medregnet i veksten i kommunesektorens frie inntekter, men bidrar til å øke andelen som frie inntekter utgjør av de samlede inntektene.

Stortinget har tidligere sluttet seg til at skattenes andel av de samlede inntektene skal trappes opp til 50 pst. innen 2006. Det legges opp til fortsatt opptrapping av skatteandelen i 2003 mot dette målet. Regjeringen legger opp til at de kommunale og fylkeskommunale skattørene fastsettes ved behandlingen av statsbudsjettet til høsten.

Regjeringen foreslår at Kommunal- og regionaldepartementet får fullmakt til å fordele 4 251 mill. kroner i skjønnstilskudd i 2003.

2.2 Komiteens merknader

2.2.1 Vekst i samlede inntekter

Fleirtalet i komiteen, medlemene fra Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, peiker på at Regjeringa sjølv i kommuneproposisjonen 2003 innrømmer at forslaget vil føre til at kommunar må redusere i velferds-

tilboda og auke prisane. Det er derfor ikkje dekning for å hevde at Regjeringa har prioritert kommunesektoren. Regjeringa har prioritert skattelette for dei rikaste framfor betre skole, billige barnehagar og betre omsorg for gamle, funksjonshemma og sjuke. Fleirtalet viser til forslag og merknader under kap. 2.2.2.

Fleirtalet meiner det er nødvendig med auka merksemd på dei aukande forskjellane i samfunnet. Diverre er det slik at stadig fleire lever i aukande fattigdom. Fleirtalet meiner eit godt utbygd offentlig velferdssystem er den beste førebygging mot aukande fattigdom i Noreg. Fleirtalet vil åtvare Regjeringa mot nedbygging av dei kollektive strukturane i samfunnet.

Fleirtalet er kritisk til Regjeringa sine prioriteringar i kommunesektoren sin økonomi for 2003. Regjeringa og Stortinget er samde om kommunesektoren si viktige rolle, og er medvitne om dei økonomiske realitetane kommunar og fylkeskommunar arbeider under. Fleirtalet meiner Regjeringa viser liten vilje til å sjå etter løysingar på denne situasjonen. Mykje kunne vore gjort for å sikre kommunesektoren ein stabil og god økonomisk situasjon utan at presset i norsk økonomi hadde auka.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti har merket seg at Regjeringen legger opp til en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på 2 til 2,5 mrd. kroner fra 2002 til 2003. Dette utgjør en reell inntektsvekst på ca. 1/4 pst.

Disse medlemmer erkjenner at inntektsveksten for kommunesektoren må sees i sammenheng med landets totale økonomi for 2003. Skatte- og avgiftsvedtak som tidligere er fattet i Stortinget får helårsvirkning i statsbudsjettet for 2003, og dette medfører at handlingsrommet for å øke statens utgifter for dette året er begrenset. Disse medlemmer er imidlertid glad for at Regjeringen har prioritert økte overføringer til kommunesektoren innenfor eksisterende handlingsrom.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener det må være en prioritert oppgave å gi kommuner og fylkeskommuner rammevilkår som setter dem i stand til å løse sine oppgaver. Disse medlemmer mener at Regjeringens økonomiske opplegg overfor kommunesektoren ikke legger til rette for å opprettholde et godt tjenestetilbud til innbyggerne i alle landets kommuner. Disse medlemmer viser til den oppståtte ubalansen i kommunesektorens økonomi. Dette er en virkelighetsbeskrivelse KS og myndighetene er enige om. Disse medlemmer går derfor imot Regjeringens forslag til økonomisk ramme for neste år. Disse medlemmer foreslår å øke ramma til 3,5-4 mrd. kroner for 2003, altså 1,5 mrd. kroner mer enn Regjeringen.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Veksten i kommunesektorens samlede inntekter skal være 3,5-4 mrd. kroner for 2003."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti mener kommunesektorens rammer for de frie inntektene må økes med 6 mrd. kroner. I tillegg må diverse poster på skole, kultur og helse styrkes. Disse medlemmer viser til forslag og merknader i Revidert nasjonalbudsjett om innføring av maksimalpris og full barnehagedekning og finansieringsordninger.

Disse medlemmer viser til forslag om å kompensere kommunesektoren for lønnskostnader på linje med lønnsoppgjøret framforhandlet i staten, og om at det må innføres en statlig toppfinansiering for særlig ressurskrevende brukere i helsesektoren som gir en økning på 866 mill. kroner.

Disse medlemmer vil gå imot uttrekket av 180 mill. kroner av fylkeskommunale driftsbudsjetter og viser til at fylkeskommunene har redusert sine administrasjoner minst i det omfang som ble brukt til å betjene sykehusene.

Disse medlemmer vil gå imot en opptrapping av skatteandelen av inntektene og viser til merknader under kap. 5.2.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Veksten i kommunesektorens samlede inntekter skal være 8-8,5 mrd. kroner for 2003."

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet viser til forslag frå Senterpartiet om tiltak for å betre kommuneøkonomien. Denne medlemmen vil gå inn for at kommunesektoren vert tilført om lag 5,6 mrd. kroner ut over Regjeringa sitt forslag frå 2002 til 2003. Denne medlemmen meiner kommunane må tilførast 7,6-8,1 mrd. kroner i 2003, jf. merknad under kap. 1.

Denne medlemmen fremjar følgjande forslag:

"Veksten i dei samla inntektene i kommunesektoren skal vere 7,6-8,1 mrd. kroner for 2003."

Medlemmene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til dei store statleg initierte reformene som er gjennomførte dei seinare åra utan at kostnadene har vore kompensert frå staten. Svært mange kommunar slit med ei svært høg gjeldsbelastning, og heile 79 kommunar står på fylkesmennene si liste over kommunar som er nekta høgare låneopptak.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet viser til at omsynet til tenestetilbodet til innbyggjarane må vere høgt prioritert. I ein situasjon der det synest vanskeleg å tilføre kommunane tilstrekkelege midlar til forsvarleg drift, bør ein vurdere andre tiltak. Denne medlemmen har tidlegare gjort framlegg om

ein gjeldsslettepakke for kommunane. Dette vil gje kommunane ein betre økonomisk situasjon raskt og på ein målretta måte. Ein gjeldsslette på totalt 12 mrd. kroner vil frigje om lag 1,5 mrd. kroner som kan nyttast til å sikre tenestetilbodet. Ein føresetnad for ei slik ordning må vere at kommunane får sletta gjeld etter kriteria i inntektssystemet.

Denne medlemmen meiner at ei betring av kommunane sin gjeldssituasjon må inn som ein del av ein plan for oppretting av den ubalansen vi no ser i kommunesektoren.

Denne medlemmen viser til at kommunesektoren i all hovudsak er økonomisk avhengig av staten gjennom inntektssystemet. Denne medlemmen meiner difor det er ei rein ansvarsfråskrivning frå staten å hevde at løn og pensjonsrelaterte utgifter i sin heilskap er kommunane sitt ansvar. Denne medlemmen viser til dei svake netto driftsresultat kommunesektoren har hatt dei seinare år. Dersom det økonomiske handlingsrommet til kommunesektoren skal sikrast, må netto driftsresultat aukast til mellom 3 og 5 prosentandel av driftsinntektene. Denne medlemmen meiner staten må inngå ein plan for oppretting av ubalansen i kommuneøkonomien. Denne medlemmen viser til tal frå Kommunenes Sentralforbund der det blir bedt om ei årleg styrking på om lag 2 mrd. kroner over ein 3-årsperiode. Desse midlane skal ikkje nyttast til auka aktivitet i kommunesektoren, men bidra til å sikre nivået på tenesteproduksjonen slik vi kjenner den i dag. Nye reformer i tenestetilbodet ut over dette, må ha ei avklart finansiering før dei vert iverksette.

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, foreslår:

"Stortinget ber Regjeringa om å innleie drøftingar med kommunane om ein plan for oppretting av den økonomiske ubalansen i kommunesektoren. Rammene og dei økonomiske konsekvensane av ein slik plan vert å leggje fram for Stortinget i samband med statsbudsjettet for 2003."

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til avtalen disse partier imellom om barnehager i perioden 2002-2005. Dette flertallet viser til at avtalen og forslaget fra dette flertallet er gjengitt i sin helhet i innstillingen til Revidert nasjonalbudsjett for 2002.

2.2.2 Frie inntekter

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, er enig med Regjeringen i at man ved fordelingen av veksten i frie inntekter skal legge til grunn at fylkeskommunene, unntatt Oslo, skal ha like

stor realvekst som kommunene, unntatt Oslo. Dette for å sikre at fylkeskommunene skal være i stand til å opprettholde et tilfredsstillende nivå på tjenestetilbudet. Endringer i inntektssystemet innebærer at det vil skje en omfordeling fra de andre fylkeskommunene til Oslo neste år, og flertallet støtter derfor den foreslåtte fordelingsnøkkelen.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, har merket seg at Regjeringen ønsker å gi Kommunal- og regionaldepartementet fullmakt til å fordele 4 251 mill. kroner i skjønnstilskudd til kommunesektoren i 2003, og er enig i dette.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti støtter Regjeringens forslag om en reell vekst i kommunesektorens frie inntekter på 750 mill. kroner regnet i forhold til kommunesektorens inntekter i 2002 som er lagt til grunn i Revidert nasjonalbudsjett.

Disse medlemmers partier er i tillegg enige om at kommunene i 2002 og i 2003 skal få beholde merskatteveksten. Det er vanskelig å anslå hva denne vil være i 2002 ettersom den vil avhenge av den økonomiske aktiviteten gjennom året. I 2001 ble merskatteveksten 2,9 mrd. kroner.

Disse medlemmer mener at kommunesektorens administrasjonsutgifter må ligge på et så lavt nivå som mulig. Dette for å sikre at mest mulig av de økonomiske midlene brukes til tjenesteproduksjon.

I 2002 ble fylkeskommunenes administrasjonskostnader redusert med i underkant av 20 pst. som en følge av at staten overtok spesialisthelsetjenesten. Disse medlemmer er enig med Regjeringen i at fylkeskommunene har et ytterligere effektiviseringspotensial og at dette må tas hensyn til i de fremtidige inntektsrammene. Disse medlemmer støtter på denne bakgrunn at det i 2003 trekkes ut ytterligere 180 mill. kroner knyttet til effektivisering og samordning av den fylkeskommunale administrasjon.

Disse medlemmer har merket seg at Regjeringen i tråd med Stortingets intensjon legger opp til fortsatt opptrapping av kommunenes skatteandel i 2003.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener de frie inntektene må økes til 1,75 mrd. kroner for neste år, altså 1 mrd. kroner mer enn Regjeringen. Disse medlemmer vil ikke bidra til en reduksjon i viktige tjenestetilbud slik Regjeringen legger opp til. Etter disse medlemmers mening vil resultatet da være alvorlige reduksjoner i grunnleggende velferdstilbud som barnehage, utdanning og eldreomsorg. Disse medlemmer er kritisk til at Regjeringen viser manglende vilje til å gjøre noe med ubalansen i kommunesektorens økonomi og stiller seg uforstående til at Regjeringen tvert imot legger opp til

lavere vekst i kommunesektorens inntekter enn det som har vært gjort den senere tid.

Disse medlemmer foreslår at de frie inntektene til kommuner og fylkeskommuner økes med 1 mrd. kroner i tillegg til de 750 mill. kroner som Regjeringen har lagt opp til. Økningen fordeles med 52 pst. på økt rammetilskudd (innbyggertilskudd) og 48 pst. som økt kommuneskatt. En slik fordeling vil etter disse medlemmers vurdering både virke utjevnende via mekanismene i inntektssystemets utgifts- og inntektsutjevning, samt bidra til at man fortsatt beveger seg mot en skatteandel på 50 pst. innen 2006, slik Stortinget tidligere har vedtatt.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Veksten i kommunesektorens frie inntekter skal være 1,75 mrd. kroner for 2003."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti mener kommunesektorens rammer for de frie inntektene må økes med 6 mrd. kroner. I tillegg må diverse poster på skole, kultur og helse styrkes. Disse medlemmer viser til forslag og merknader i Revidert nasjonalbudsjett om innføring av maksimalpris og full barnehagedekning og finansieringsordninger.

Disse medlemmer viser til forslag om å kompensere kommunesektoren for lønnskostnader på linje med lønnsoppjøret framforhandlet i staten, og om at det må innføres en statlig toppfinansiering for særlig ressurskrevende brukere i helsesektoren som gir en økning på 866 mill. kroner.

Disse medlemmer vil gå imot uttrekket av 180 mill. kroner av fylkeskommunale driftsbudsjetter og viser til at fylkeskommunene har redusert sine administrasjoner minst i det omfang som ble brukt til å betjene sykehusene.

Disse medlemmer vil gå imot en opptrapping av skatteandelen av inntektene og viser til merknader under kap. 5.2.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Veksten i kommunesektorens frie inntekter skal være 6,75 mrd. kroner for 2003."

Disse medlemmer viser til egne forslag om en statlig toppfinansiering for særlig ressurskrevende brukere av kommunale tjenester og at dette isolert sett kan begrunne et uttrekk fra skjønnsramma på 549 mill. kroner. Disse medlemmer viser til at kommuner som taper på omlegging av telletidspunkt for innbyggere er foreslått kompensert med 53 mill. kroner, mens tall beregnet for tilsvarende endring i 2001 ville gitt vinnerkommunene en økning på 262 mill. kroner.

Disse medlemmer mener skjønnsposten må styrkes med 92 mill. kroner for å kompensere for et tap utover 60 kroner pr. innbygger for kommuner og fyl-

keskommuner som taper på omleggingen. I tillegg mener disse medlemmer skjønnet må styrkes med 100 mill. kroner.

Den statlige toppfinansieringen av særlig ressurskrevende brukere vil i seg selv gi et fratrekk i skjønnsporten på 600 mill. kroner. Til sammen vil det gi et mindre forbruk på skjønn i forhold til Regjeringens forslag på 408 mill. kroner.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget gir Kommunal- og regionaldepartementet fullmakt til å fordele etter skjønn 3 810 mill. kroner for 2003. Midlene foreslås bevilget over kap. 571 Rammetilskudd til kommuner og kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner."

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet vil gå imot uttrekket på 180 mill. kroner frå fylkeskommunane sine driftsbudsjett. Denne medlemen vil vise til at fylkeskommunane sine inntektsrammer alt er korrigererte for overføring av spesialisthelsetenesta til staten. Den gjeldsbelastning som staten no tar over, har fylkeskommunane handtert med dei inntektsrammer dei tidlegare hadde til finansiering av spesialisthelsetenesta. Det kan såleis ikkje med noka rimeleg grunngeving føretakast eit nytt uttrekk frå fylkeskommunale inntektsrammer når staten no overtek gjeldsforpliktingar knytta til sjukehusa.

Denne medlemen viser til Regjeringa sitt forslag om nok eit uttrekk frå fylkeskommunane sine rammer grunna i reduserte administrasjonsutgifter som fylgje av sjukehusreforma. Dette kjem i tillegg til allereie gjennomført trekk på 750 mill. kroner. Frå fylkeskommunane si side vert det med rette vist til at trekket på 750 mill. kroner gjekk ut over dei faktiske kostnadene fylka hadde til administrasjon av somatiske og psykiatriske helsetenester. Eit ytterlegare uttrekk kan etter denne medlemen si oppfatning ikkje grunnjevast med reduserte kostnader. Det kan sjå ut som ein medviten reduksjon i tenestetilbodet frå fylka frå Regjeringa si side.

Denne medlemen er usamd i at ein vekst i frie inntekter på 750 mill. kroner skaper moglegheit for vekst i det kommunale tenestetilbodet. Denne medlemen meiner veksten i frie inntekter for 2003 må aukast med 4 300 mill. kroner ut over Regjeringa sitt opplegg.

Denne medlemen fremjar følgjande forslag:

"Veksten i dei frie inntektene i kommunesektoren skal vere 5,05 mrd. kroner for 2003."

Denne medlemen viser til merknad under kap. 8.2 om endring av teljetidspunkt for berekning av innbyggjartilskot og legg inn som kompensasjon 92 mill. kroner i skjønnsramma. Ei 80 pst. toppfinansiering for ressurskrevjande brukarar inneber uttrekk frå skjønnsporten på 599 mill. kroner.

Denne medlemen fremjar følgjande forslag:

"Stortinget gir Kommunal- og regionaldepartementet fullmakt til å fordele etter skjønn 3 744 mill. kroner for 2003. Midlane vert foreslått løyvde over kap. 571 Rammetilskudd til kommuner og kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner."

3. ENDRINGER I DET ØKONOMISKE OPPLEGGET FOR 2002

3.1 Sammen drag

I Regjeringens tilleggsproposisjon om statsbudsjettet 2002 (St.prp. nr. 1. Tillegg nr. 4 (2001-2002)) ble det lagt opp til realvekst i kommunesektorens samlede inntekter fra 2001 til 2002 på om lag 3¼ mrd. kroner (om lag 2 pst.). Veksten var regnet i forhold til det inntektsnivået for 2001 som ble lagt til grunn i Revidert nasjonalbudsjett for 2001. Stortingets behandling av Regjeringens budsjettforslag for 2002 medførte ingen større endringer i kommuneopplegget, verken på inntekts- eller utgiftssiden.

Revidert nasjonalbudsjett for 2002 og St.prp. nr. 63 (2001-2002) ble lagt fram 7. mai. Realveksten i kommunesektorens inntekter i 2002 anslås nå til om lag 1¼ mrd. kroner (knappt 1 pst.), regnet i forhold til regnskapet for 2001. Kommunesektorens frie inntekter anslås nå å være om lag reelt uendret fra 2001 til 2002.

Bakgrunnen for justeringen av inntektsanslaget er bl.a. følgende:

- Skatteanslaget for kommunesektoren er oppjustert med knapt 1 mrd. kroner, basert på skatteinngangen hittil i år og en oppjustering av anslått lønnsvekst i 2002.
- Prisveksten på kommunal tjenesteyting (deflatoren) er økt med 0,5 prosentpoeng til 4 pst. som følge av oppjustert anslag for lønnsveksten. Oppjusteringen av prisveksten bidrar isolert sett til å redusere realveksten i kommunesektorens inntekter fra 2001 til 2002 med i underkant av 1 mrd. kroner.
- Det foreslås netto økte bevilgninger over statsbudsjettet til kommuner og fylkeskommuner på vel 0,9 mrd. kroner, i hovedsak som økte frie inntekter. Av dette bevilges 750 mill. kroner til generell styrking av kommuneøkonomien, samt 100 mill. kroner til fylkeskommunene til å betjene gjeld knyttet til merforbruk innenfor spesialisthelsetjenesten i 2001.

I tillegg foreslås det økte bevilgninger til asylsøkere og flyktninger på 67 mill. kroner, og en bevilgning på 75 mill. kroner til flyktningboliger. Disse midlene holdes utenom kommuneopplegget.

Som følge av økte pensjonspremier, økte kommunesektorens pensjonskostnader (inklusive sykehus) med anslagsvis 3 mrd. kroner i 2001. Det nye nivået på pensjonspremiene er forutsatt videreført til 2002. I 2001 bidro merskattevekst til i stor grad å kompensere for

merutgiftene til pensjoner, men disse inntektene hadde engangskaraktter og er ikke videreført til 2002.

Oppgangen i pensjonsutgiftene bidro til økte lønnskostnader i kommunesektoren i 2001, og er en viktig forklaring på at prisveksten på kommunal tjenesteyting (deflatoren) økte klart mer enn anslått i St.prp. nr. 1. Tillegg nr. 4 (2001-2002).

De siste årene har kommunesektorens netto driftsresultater vist en svak utvikling. I 2000 var netto driftsresultat 1,7 pst. målt som andel av driftsinntektene, mens gjennomsnittet for 1990-årene var om lag 3 pst. Driftsresultatet i 2000 ble svekket både for kommunene og for fylkeskommunene. Driftsresultatet var 2,5 pst. for

kommunene utenom Oslo og -0,2 pst. for fylkeskommunene. Foreløpige tall fra Kommunenes Sentralforbund indikerer at både kommunene utenom Oslo og fylkeskommunene hadde et netto driftsresultat som var noe svakere i 2001 enn i 2000. Disse opplysningene tyder på at svekkelsen var særlig sterk for fylkeskommunene.

Svake driftsresultater de siste årene indikerer at den finansielle stillingen i kommunesektoren er svak. Dette må rettes opp gjennom omstilling og fornyelse, eller ved at aktiviteten øker mindre enn inntektene.

Tabell 1 viser kommunesektorens frie inntekter i 2001 og 2002.

Tabell 1 Frie inntekter for kommunene og fylkeskommunene i 2001 og 2002. Mill. kroner og endring i pst. ¹⁾²⁾

	Kommunene			Fylkeskommunene			Kommuneforvaltning i alt		
	2001	2002	Endring	2001	2002	Endring	2001	2002	Endring
Skatter i alt	72 294	76 265	5,5	14 576	15 720	7,8	86 870	91 985	5,9
Herav skatt på inntekt og formue	68 970	72 830	5,6	14 576	15 720	7,8	83 546	88 550	6,0
Overføringer i inntekts-systemet	38 516	38 824	0,8	14 124	14 270	1,0	52 641	53 094	0,9
Frie inntekter	110 810	115 089	3,9	28 700	29 990	4,5	139 511	145 079	4,0

¹⁾ Korrigerert for oppgaveendringer, innlemming av øremerkede tilskudd mv.

²⁾ Løpende priser. Prisveksten på kommunal tjenesteyting for 2002 (deflator) er 4 pst.

3.2 Komiteens merknader

Komiteen er kjent med at økonomien i kommunesektoren er stram. Det er viktig at kommunene får hensiktsmessige rammevilkår slik at de viktige oppgavene som sektoren skal utføre, kan ha en forsvarlig kvalitet. I årene fremover vil komiteen arbeide for at kommunesektoren skal få forbedrede rammebetingelser.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti mener det er viktig å understreke at nivået på lønnskostnader, inkludert pensjonskostnader, er kommunenes ansvar. For ytterligere merknader vedrørende dette, henvises det til kapittel 4.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til den oppståtte ubalansen i kommunesektorens økonomi. Disse medlemmer peker på at kommunene og fylkeskommunene står for mesteparten av den offentlige tjenesteproduksjonen, derfor må kommuner og fylkeskommuner ha økonomiske rammer som gjør dem i stand til å tilby de tjenestene innbyggerne har behov for. Disse medlemmer viser til innstillingen til Revidert nasjonalbudsjett for 2002 hvor Arbeiderpartiet foreslår å øke overføringene til kommunesektoren med 480 mill. kroner utover Regjeringens framlegg, herav 250 mill. kroner i økte frie inntekter til kommunene.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil påpeke at det er en sterk ubalanse i kommuneøkonomien. Dette skyldes at Stortinget gjennom flere år har pålagt kommuner og fylkeskommuner oppgaver som det ikke har vært tilstrekkelig med ressurser i kommunene til å løse. Alvoret understrekes ytterligere av at mange kommuner og fylkeskommuner ikke lenger har reserver å tære på. Kommunesektoren har ansvaret for de viktigste områdene som angår folks hverdag, slik som skole, helse, omsorg, kultur, samferdsel og sosiale tiltak. Gode tjenester er helt avgjørende for folks levekår og er en uunnværlig infrastruktur for næringslivet. En svekket offentlig sektor bidrar til at forskjellen mellom folk øker. Økte forskjeller fører til dårligere helse og sosiale problemer for stadig flere. Disse medlemmer viser til diverse forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet om behovet for økt satsing på disse områdene.

Disse medlemmer viser til merknader og forslag om dekking av økte pensjonsutgifter og bedre dekking av økninger i lønnsutgifter.

Disse medlemmer vil også påpeke at det også er behov for å sette kommunene i stand til å følge opp satsingen innen bl.a. psykiatri og eldrereform, noe som krever kommunal egenandel og en økning i aktiviteten.

For å opprettholde tilbudet til innbyggerne er det behov for større forutsigbarhet og bedre balanse i kommuneøkonomien.

Disse medlemmer påpeker at det er helt urimelig at underskudd fra sykehusdrift skal ligge igjen i fylkeskommunene som langsiktig gjeld. Regjeringens opplegg for å kompensere for utgifter fylkeskommunene får som følge av at underskuddet ikke slettes, er en helt utilstrekkelig finansiering. Disse medlemmer viser til at sykehusene etter statlig overtaking har økt sine underskudd til 2,3 mrd. kroner. Dette avdekker at staten ikke er i stand til å drive sykehusene innenfor de samme rammene som fylkeskommunene gjorde. Disse medlemmer viser til merknader under kap. 3.3 og til egne forslag om at staten kompenserer fullt ut for underskudd opparbeidet i 2001 og at oppgjøret fullfinansieres i Revidert nasjonalbudsjett for 2002 og slettes etter samme modell som annen gjeld knyttet til sykehusene.

Disse medlemmer påpeker behovet for en forpliktende plan for å dekke inn ubalansen i kommuneøkonomien og sørge for at tjenestetilbudet fungerer og viser til merknader og forslag under kap. 2.1.

Disse medlemmer viser til merknader og forslag i Revidert nasjonalbudsjett for 2002 der disse partier gikk imot innlemming av tilskuddet til landlinjer i rammetilskuddet til fylkeskommunen før sjukehusgjelden var slettet og faren for at dyre tilbud blir lagt ned reduseres vesentlig.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til egne forslag i innstillingen til

Revidert nasjonalbudsjett om en økning i kommune-sektorens frie inntekter med 2,250 mrd. kroner.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til forslag fra Senterpartiet i innstillingen til Revidert nasjonalbudsjett om en økning i kommune-sektorens frie inntekter på 600 mill. kroner, samt dekning av ekstraordinære pensjonsutgifter på 4,2 mrd. kroner.

3.3 Sluttoppgjør mellom staten og fylkeskommunene for spesialisthelsetjenesten

3.3.1 Sammendrag

Fylkeskommunene fikk i januar 2002 utbetalt et engangstilskudd til sletting av lånegjeld knyttet til spesialisthelsetjenesten, som er overtatt av staten ved helseforetakene fra 1. januar 2002. Utbetalingene til fylkeskommunene ble foretatt i henhold til St.prp. nr. 1 (2001-2002).

I St.prp. nr. 82 (2000-2001) varslet departementet at eventuelle justeringer av gjeldsoppjøret i 2002 basert på vurderinger av utviklingen av sykehusgjelden i 2001 kunne bli aktuelt. I St.prp. nr. 63 (2001-2002) er det foreslått en tilleggsbevilgning på 2 132 mill. kroner (kap. 573 post 60).

Korreksjoner i tilskudd til gjeldslette som følge av utviklingen i 2001 gjelder kun investeringer som har vært forutsatt lånefinansiert. Tabell 2 viser korrigert sletting av gjeld knyttet til spesialisthelsetjenesten i fylkeskommunene.

Tabell 2 Korrigert gjeldslette - sletting av gjeld i fylkeskommunene (i mill. kroner)

	Gjeldslette St.prp. 1 (2001-2002)	Korrigert gjeldslette	Sum gjeldslette	Andel i pst.	Sum kroner pr. innbygger
Østfold	741,7	19,1	760,7	4,3	3 010
Akershus	967,1	887,5	1 854,6	10,4	3 885
Oslo	1 516,3	102,7	1 619,0	9,1	3 159
Hedmark	559,1	0,0	559,1	3,1	2 974
Oppland	545,9	130,8	676,7	3,8	3 693
Buskerud	707,6	70,4	778,0	4,4	3 244
Vestfold	979,4	154,4	1 133,8	6,4	5 238
Telemark	789,0	0,0	789,0	4,4	4 761
Aust-Agder	369,0	156,5	525,5	3,0	5 104
Vest-Agder	880,5	112,4	992,9	5,6	6 290
Rogaland	1 115,2	87,7	1 202,9	6,8	3 154
Hordaland	1 762,4	157,6	1 920,0	10,8	4 381
Sogn og Fjordane	417,5	14,4	431,9	2,4	4 026
Møre og Romsdal	726,6	0,0	726,6	4,1	2 979
Sør-Trøndelag	844,8	39,9	884,7	5,0	3 322
Nord-Trøndelag	701,7	52,3	754,0	4,2	5 915
Nordland	539,1	85,4	624,5	3,5	2 629
Troms	1 249,9	13,5	1 263,4	7,1	8 330
Finnmark	232,9	47,9	280,8	1,6	3 809
Sum	15 645,6	2 132,3	17 777,9	100,0	4 205

Reduserte kapitalkostnader

Når den fylkeskommunale gjelden slettes med om lag 2,1 mrd. kroner, reduseres behovet for inntekter til å dekke kapitalkostnader knyttet til gjelden. Det er derfor beregnet et uttrekk fra fylkeskommunenes inntekter knyttet til reduserte renter og avdrag på 200 mill. kroner. 100 mill. kroner vil trekkes ut av fylkeskommunenes rammetilskudd i 2002 (kap. 571 post 60), jf. forslag i St.prp. nr. 63 (2001-2002). Beløpet vil trekkes ut etter fylkeskommunenes relative andel av den korrigerte gjeldsletten i 2002. De resterende 100 millionene vil trekkes ut i 2003. Uttrekket vil omfattes av overgangsordningen i inntektssystemet fra og med 2003.

Behandling av akkumulerte underskudd ved utgangen av 2001

Fylkeskommunene har de siste årene samlet sett hatt svake økonomiske resultater, og har som følge av de svake resultatene fått svekket sin likviditet. Ved utgangen av 2000 hadde fylkeskommunene inklusive Oslo kommune akkumulerte underskudd på totalt 981,4 mill. kroner.

Underskuddene har oppstått i den periode hvor fylkeskommunene har hatt ansvar for spesialisthelsetjenestene, men inndekning i 2002 (og senere) vil gå på bekostning av den ordinære drift av restfylkeskommunen. På denne bakgrunn har departementet lagt til rette for en løsning hvor inndekning av underskudd kan skje uten at virksomheten i restfylkeskommunen i vesentlig grad blir skadelidende. Departementet har informert fylkeskommunene om hvordan samtlige fylkeskommuner med underskudd kunne gå fram for å kunne dekke inn akkumulert regnskapsunderskudd de hadde ved utgangen av 2000. Departementet vil angi at samme metode kan nyttes for regnskapsunderskudd for 2001. Underskudd vil kunne dekkes inn ved bruk av utbetalte engangstilskudd til feriepengekompensasjon og gjeldsslette. Sistnevnte tilskudd kan brukes av fylkeskommunene til å dekke inn den del av underskuddet som eventuelt gjenstår etter at feriepengetilskuddet og disponible reserver i fylkeskommunene var nyttet til inndekning. Ingen fylkeskommuner skulle dermed behøve å stå med udekkede underskudd ved utgangen av første halvår 2002, dersom ikke driften i 2002 gikk med underskudd. Konsekvensen av å bruke deler av engangstilskuddet til gjeldsslette, vil imidlertid være at fylkeskommunen sitter igjen med tilsvarende større lånegjeld.

Foreløpige regnskapstall for 2001 (fylkeskommunene har frist til 1. juni med å vedta årsregnskapet for 2001) indikerer at fylkeskommunene samlet vil få et negativt regnskapsresultat på i størrelsesorden 1,5 mrd. kroner for 2001.

Bakgrunnen for det store underskuddet i 2001 er sammensatt. Det svake resultatet kan dels forklares i ekstra premieinnbetalinger til de fylkeskommunale pensjonsordninger. Det måtte videre foretas ekstra innbetaling til pensjonsordningene som følge av bortfall

av den såkalte knekkpunktregelen. Det ble i 2001 også presisert at fylkeskommunene selv måtte dekke alle lønnskostnader som påløp i 2001. Helseforetakene ble på sin side pålagt å dekke lønnskostnader i 2002. Det har vist seg at fylkeskommunene har vært på etterskudd med regnskapsføring av variable lønnstillegg, selv om regnskapsreglene ikke åpner for dette. I praksis har variable tillegg for desember og dels november, i de fleste fylkene vært regnskapsført det påfølgende år. Når det nå settes sluttstrekk for fylkeskommunal sykehusdrift, er konsekvensen at etterslepet i regnskapsføringen belastes 2001-regnskapet. I tillegg kan vesentlige deler av restunderskuddet tilskrives et generelt merforbruk i flere fylkeskommuner, særlig innenfor spesialisthelsetjenestene og barnevernsinstitusjonene. På den annen side hadde fylkeskommunen i 2001 skatteinntekter ut over hva som var forventet ved behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett for 2001.

Kunnskapen om statens overtagelse av spesialisthelsetjenesten fra 2002 bidro også til at 2001 ble et spesielt år. En må anta at kunnskapen om den forestående reformen har virket inn på mulighetene for å drive effektiv budsjettstyring. Videre har forberedelsene av reformene i fylkeskommunene i seg selv medført særskilte kostnader i 2001 (transaksjonskostnader). Noe av merforbruket i fylkeskommunene må tilskrives ovennevnte forhold.

Betjening av netto økning i lånegjeld

De store underskuddene i 2001 medfører tilsvarende økte krav til inndekning. Dersom fylkeskommunene i 2002 nytter muligheten for å bruke deler av engangstilskuddet til gjeldsslette, til å dekke deler av underskuddet, slik det er åpnet for, øker gjenværende lånegjeld tilsvarende. Dette gir fylkeskommunene større renteutgifter enn tidligere forutsatt. Regjeringen har forutsatt at fylkeskommunene skal ha et økonomisk grunnlag for å drive gjenværende oppgaver på en forsvarlig måte. For å sikre at fylkeskommunene skal få en tilstrekkelig økonomisk bæreevne som sikrer at de oppgaver som dagens fylkeskommuner har ansvar for kan ivaretas på en tilfredsstillende måte, er det i St.prp. nr. 63 (2001-2002) foreslått at fylkeskommunene får tilført 100 mill. kroner over skjønnsrammen for 2002, som kompensasjon for økte renteutgifter knyttet til gjeldsbelastning som følge av underskuddene i 2001. Tilleggsbevilgningen foreslås videreført til 2003.

Tilskudd til utstyr (kap. 573 post 62)

Som en del av oppgjøret i forbindelse med at staten overtok ansvaret for spesialisthelsetjenesten, ble det bevilget 764 mill. kroner på 2002-budsjettet til etterskuddsvis refusjon av fylkeskommunenes utstyrsinvesteringer i sykehus. Innsendte refusjonskrav fra fylkeskommunene tilsier et behov for oppjustering av den etterskuddsvis refusjonen til utstyrsinvesteringer i sykehus på 256 mill. kroner. Det er foreslått slik tilleggsbevilgning i St.prp. nr. 63 (2001-2002).

3.3.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at Regjeringen i St.prp. nr. 63 (2001-2002) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2002, foreslår en ytterligere bevilgning til fylkeskommunene som tilskudd til gjeldslette opparbeidet ifm. drift av spesialisthelsetjenesten på 2 132 mill. kroner. St.prp. nr. 63 (2001-2002) behandles i finanskomiteen, og komiteen viser her til de respektive partiers merknader.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at når fylkeskommunenes gjeld slettes i tråd med forslaget nevnt ovenfor, reduseres behovet for inntekter til å dekke kapitalkostnader knyttet til gjelden. Flertallet har ikke innvendinger mot at det beregnes et uttrekk fra fylkeskommunenes inntekter knyttet til renter og avdrag på 200 mill. kroner.

Flertallet er bekymret for fylkeskommunenes akkumulerte underskudd ved utgangen av 2001. Flertallet tar forklaringen om fylkeskommunenes store underskudd for 2001 til orientering.

Komiteen viser til at i St.prp. nr. 63 (2001-2002) foreslår Regjeringen at fylkeskommunene får tilført 100 mill. kroner over skjønnsrammen for 2002, som kompensasjon for økte renteutgifter knyttet til gjeldsbelastning som følge av underskuddene for 2001. Tilleggsbevilgningen foreslås videreført til 2003. Komiteen har merket seg dette, og viser i denne forbindelse til de respektive partiers merknader og innstilling til proposisjonen.

Komiteen har merket seg at det i St.prp. nr. 63 (2001-2002) er foreslått en tilleggsbevilgning til refusjon av utstyrsinvesteringer i sykehus på 256 mill. kroner.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti mener at fylkeskommunene Østfold og Nord-Trøndelag skal tilgodeses med til sammen 30 mill. kroner som en kompensasjon for at disse har benyttet inntekter fra kraft til å finansiere sykehussektoren. Disse medlemmer viser i den forbindelse til forslag vedrørende dette fremmet under kap. 1 Generelle merknader og til merknader vedrørende situasjonen for Østfold og Nord-Trøndelag fylkeskommuner i Budsjett-innst. S. nr. 5 (2001-2002).

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at regjeringspartiene og Fremskrittspartiet vil ta 30 mill. kroner fra skjønnsmidlene og bevilge dem til Østfold fylkeskommune og Nord-Trøndelag fylkeskommune. Som begrunnelse for forslaget peker regjeringspartiene og Fremskrittspartiet på at de to fylkeskommunene må

kompenseres fordi "... de har benyttet inntekter fra kraft til å finansiere sykehussektoren". Flertallet går imot forslaget fra regjeringspartiene og Fremskrittspartiet. En må etter flertallets syn legge en likebehandling av fylkeskommunene til grunn for tildeling av midler. Flertallet mener Regjeringen må skaffe oversikt over hvilke fylkeskommuner som har benyttet inntekt fra egen næringsaktivitet til sykehusdrift og fremme forslag om kompensasjon.

Flertallet fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utarbeide oversikt over hvilke fylkeskommuner som har benyttet inntekt fra egen næringsaktivitet til sykehusdrift og fremme forslag om kompensasjon."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Stortinget under behandlingen av statsbudsjettet for 2002, ba Regjeringen komme tilbake i Revidert nasjonalbudsjett for 2002 med et rettferdig sluttoppgjør for fylkeskommunene.

Disse medlemmer viser til at Stortinget vedtok følgende:

"Det anmodes om en særlig oppmerksomhet på situasjonen i Østfold og Nord-Trøndelag. I opplegget må det tas hensyn til at Stortinget økte skjønnsrammen til fylkeskommunene med 200 mill. kroner for 2002 i forhold til forslag i kommuneproposisjonen."

Disse medlemmer mener at vedtakene i Stortinget ga grunn til å tro at disse fylkene var i en særstilling, og deres fremtidige inntektstap pga. sykehusreformen ville bli kompensert. Disse medlemmer registrerer at Regjeringen ikke trekker argumentasjonen vedrørende Østfold og Nord-Trøndelag i tvil, men ikke finner noen prinsipiell forskjell på finansieringskildene til spesialisthelsetjenestene. Disse medlemmer finner ikke dette riktig. For Nord-Trøndelag fylkeskommune innebærer dette et samlet inntektstap på 113 mill. kroner frem til 2006. Noe som selvfølgelig vil redusere tilbudet til innbyggerne. Disse medlemmer finner det ikke riktig at innbyggerne i disse fylkene vil bli straffet for å ha prioritert økt pasientbehandling med ressurser fra egne næringer.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil vise til at fylkeskommunene nå har avsluttet regnskapene for 2001, og resultatet viser et samlet negativt driftsresultat på 1,4 mrd. kroner. Tallene viser at merforbruket innen spesialisthelsetjenesten i 2001 var på 2,4 mrd. kroner. Dersom Oslo tas med blir tallet 2,7 mrd. kroner. Underskuddet er opparbeidet i sykehusene.

Disse medlemmer viser til brev fra helseministeren av 22. mars 2002 til Sosialistisk Venstrepartis gruppe der det framgår at de måltall og forventninger som er rettet til spesialisthelsetjenesten de siste åra, ikke har blitt innfridd innafor gjeldende rammer, og at dette er tilfelle også i år (2002). Skal pasientbehandlin-

gen være på ønsket nivå, må budsjettene økes. Helseministeren sier også:

"I en totalvurdering mener jeg det er riktig å sikre en høy aktivitet i sykehusene også framover."

Og videre på spørsmål om det er andre områder som heller burde styrkes for å oppnå kostnadseffektiv bruk av pengene svarer helseministeren:

"... jeg vurderer en ressursøkning til sykehusene som det mest kostnadseffektive i dagens situasjon."

Disse medlemmer vil derfor slå fast at Regjeringa har vært enig i det høge aktivitetsnivået sykehusene har hatt under fylkeskommunal drift, at underbalansen er et resultat av behovene for økt pasientbehandling og statlig villet politikk. Dette forsterker det politiske ansvaret for å dekke underskuddet. De statlige helseforetakene har i sin helhet kunnet legge igjen det opparbeidede driftsunderskudd i fylkeskommunene.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil påpeke at følgene av å ikke kompensere fullt ut for opparbeidet underskudd, blir årelang investeringstørke og klassekutt i videregående skole. Det er både skole- og næringsfiendtlig og stikk i strid med Regjeringens uttalte mål om satsing på utdanning både for unge og voksne.

Disse medlemmer vil peke på at skole og utdanning er det viktigste og mest framtidsrettede vi kan satse på, enten vi er mest opptatt av at enkeltmennesket skal få optimale muligheter i sitt liv eller om det er samfunnsinteressene som veier tyngst. Videregående skole i det nye tusenåret må bli bedre, mer moderne, mangfoldig og fleksibel og ha plass også til alle voksne som nå har fått rett til slik utdanning.

Mange skoler trenger bedre utstyr og mer moderne bygg. Raske endringer i samfunnet stiller krav til kompetanse og omstillingsevne. Utdanningen må derfor ikke bare tilfredsstille næringslivets kompetansebehov, men også gjøre den enkelte mer robust i forhold til et stadig mer fleksibelt nærings- og arbeidsliv. Tilbudet av estetiske og kreative fag burde økes og fagopplæring gjøres mer fleksibel.

Voksne er gitt rett til videregående opplæring, uten at det er fulgt opp med økte rammer.

Disse medlemmer vil også påpeke at Regjeringa har gitt store løfter om mer og billigere kollektivtrafikk. Det er fylkeskommunene som har ansvar for lokal og regional kollektivtrafikk, inklusive transportordningen for funksjonshemmede. Kutt i kollektivtrafikken vil for mange fylkers vedkommende medføre at det ikke er penger til annet enn kun lovpålagt skolekyss.

Disse medlemmer vil påpeke at kulturbudsjettene i fylkene ikke er store i volum, men er helt avgjørende for lokalt og regionalt kulturarbeid. I tillegg er

kulturmidlene i stor grad bundet opp i samarbeidsavtaler med staten.

Disse medlemmer vil vise til sine merknader i Innst. S. nr. 326 (2000-2001) kommuneproposisjonen og til Budsjett-innst. S. nr. 5 (2001-2002) og omtalen av oppgjøret mellom staten og fylkeskommunene om sykehusene og Innst. S. nr. 140 (2001-2002).

Disse medlemmer påpeker at det er helt urimeleg at dette underskuddet skal ligge igjen i fylkeskommunene som langsiktig gjeld. Regjeringens opplegg for å kompensere for utgifter fylkeskommunene får som følge av dette, er uakseptabelt. Dette vil føre til enda mer langsiktig gjeld i virksomhet som fra før er nedtyngt av gjeld og som har store behov for å øke lånefinansiering for nødvendige investeringer i videregående skoler. Disse medlemmer foreslår at staten kompenserer fullt ut for underskudd opparbeidet i 2001 og slettes etter samme modell som annen gjeld knyttet til sykehusene.

Disse medlemmer viser også til at flere fylkeskommuner må finansiere kostnader knyttet til investeringer i de statlige sykehusforetakene i mange år framover, og at de i realiteten fremdeles må betale for tjenester på et område som staten har tatt over ansvaret for. Disse medlemmer mener dette er uakseptabelt.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringa i kommuneøkonomien for 2003 kompensere fylkeskommunene fullt ut for underskuddet som ble opparbeidet i sjukehussektoren i 2001 og som de statlige helseforetakene i sin helhet har lagt igjen i fylkeskommunene, og for alle andre utgifter som er relatert til virksomheter som staten nå har tatt over ansvaret for."

Disse medlemmer vil gå imot uttrekket av 180 mill. kroner av fylkeskommunale driftsbudsjetter og viser til at fylkeskommunene har redusert sin administrasjon minst i det omfang som ble brukt til å betjene sykehusene.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet viser til behandling av Dokument nr. 8:26 (2001-2002) Om sluttoppgjør mellom staten og fylkeskommunane som følge av statlig overtakelse av sykehusene m.m. Eit fleirtal i kommunalkomiteen legg i innstillinga vekt på at fylkeskommunane skal ha eit rettvisst oppgjør etter sjukehusreforma.

Denne medlemen meiner at dei sjukehusrelaterte underskota fylkeskommunane drog på seg i 2001 skal inngå i eit slikt oppgjør. Denne medlemen har òg merka seg at Regjeringa i Revidert nasjonalbudsjett for 2002 erkjenner at sjukehusbudsjetta har vore for knappe og difor aukar løyvingane til helseforetaka inneverande år.

Denne medlemen viser til forslag frå Senterpartiet i samband med St.meld. nr. 63 (2001-2002) om at staten dekker dei sjukehusrelaterte underskota i fylkes-

kommunane for 2001, med ei løyving på 1 700 mill. kroner.

Denne medleimen er usamd i at fylkeskommunane skal få eit uttrekk i ramma på 180 mill. kroner for år 2003. Denne medleimen viser til dei viktige oppgåvene fylkeskommunane framleis skal utføre og meiner dette uttrekket råkar vidaregåande skule og regionale utviklingsoppgåver på ein uakseptabel måte. Denne medleimen vil òg peike på at Stortingets intensjon om å gjere fylkeskommunane til ein viktig reiskap for regional utvikling må utløyse løyvingar i tråd med oppgåvene.

Denne medleimen viser til handsaminga av Dokument nr. 8:26 (2001-2002) og vil hevde at Regjeringa ikkje så langt har fylgt opp med eit raust og rettferdig oppgjer. Denne medleimen vil vise til merknad i samband med handsaminga av Revidert nasjonalbudsjett, som omtalar m.a. at Sør-Trøndelag får ein reduksjon i sine frie inntekter på 10 pst. Denne medleimen viser også til brev til komiteen frå Akershus fylkeskommune.

Denne medleimen vil vise til at den einskilde fylkeskommune har ulike behov i etterkant av sjukehusreforma. Det er etter denne medleimen si meining naudsynt med ein særskild gjennomgang av den enkelte fylkeskommune sin situasjon etter statleg overtaking av sjukehusa.

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at Brønnøy kommune har pådrege seg store underskot knytta til ambulanshelikopterbasen i åra 2000 og 2001. Desse medlemene ber Regjeringa vurdere om Brønnøy skal kompenseras for underskotet for 2001, som ein del av det økonomiske oppgjeret etter statleg overtaking av spesialisthelsetenesta.

3.4 Nærmere om forslag til bevilgningsendringer

3.4.1 Kommunal- og regionaldepartementet

3.4.1.1 Sammendrag

Kap. 571 Rammetilskudd til kommuner/
kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner
Post 60 Innbyggertilskudd
Tilskudd til styrking av kommunesektorens
finansielle situasjon

Kommunesektoren fikk i 2001 merutgifter til pensjon på i størrelsesorden 3 mrd. kroner. De samlede merutgiftene til pensjon ble dekket inn ved at sektoren fikk ekstra skatteinntekter i 2001 på knapt 3 mrd. kroner.

Det økte nivået på kommunesektorens pensjonskostnader i 2001 må forventes å bli videreført.

De økte pensjonskostnadene er først og fremst relatert til de kommunale tjenstepensjonsordningene. En stor gruppe kommunalt ansatte, som lærere, er medlemmer av Statens Pensjonskasse.

For å styrke kommunesektorens finansielle situasjon, foreslås det en tilleggsbevilgning på i alt 750 mill. kroner. Midlene fordeles med 700 mill. kroner til kommunene over kap. 571 post 60, og 50 mill. kroner til fylkeskommunene over kap. 572 post 60. Fordelingen gjenspeiler lønsmassen i hhv. kommuner og fylkeskommuner eksklusive lærere.

3.4.1.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at kommunesektorens pensjonsutgifter for 2001 ble dekket gjennom ekstra skatteinntekter samme år. Under kapittel 4 gir komiteen sine merknader knyttet til kommunesektorens fremtidige pensjonsutgifter.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, er tilfreds med at kommunesektorens finansielle situasjon for 2002 styrkes gjennom en tilleggsbevilgning på 750 mill. kroner.

Komiteen viser for øvrig til de respektive fraksjoners merknader i innstillingen om St.prp. nr. 63 (2001-2002).

3.4.2 Utdannings- og forskningsdepartementet

3.4.2.1 Sammendrag

Landslinjer

Tilskuddet til landslinjer ble redusert med 29,4 mill. kroner i statsbudsjettet for 2002. Regjeringen foreslår å reversere dette kuttet. Nivået på bevilgningen til landslinjer blir dermed 139,2 mill. kroner i 2002.

Videre foreslår Regjeringen å innlemme tilskuddet til landslinjer i rammetilskuddet til fylkeskommunene fra og med høsten 2002.

På denne bakgrunn foreslås rammetilskuddet til fylkeskommunene økt med 57,6 mill. kroner knyttet til innlemming av midlene fra høsten 2002. Resterende midler på tilskuddsordningen innlemmes i 2003-budsjettet.

Tilskudd til lærebedrifter

Fra og med 2002 er det finansielle ansvaret for tilskudd til lærebedrifter i sin helhet overført fylkeskommunene gjennom innlemming av det øremerkede tilskuddet (kap. 234 post 70) i rammetilskuddet. For å kunne videreføre tilskuddssatsene til lærebedrifter på om lag samme nivå som i 2001, foreslår Regjeringen å øke rammetilskuddet til fylkeskommunene med 37,6 mill. kroner.

Kompensasjon for investeringskostnader ved grunn-skolereformen

I St.prp. nr. 63 (2001-2002) ble det varslet at kommunene som ikke har erstattet midlertidige skolelokaler med permanente lokaler, vil bli trukket i investeringsrammen. Pr. 1. januar 2001 underviste 33 kommuner fortsatt i midlertidige lokaler. Disse kommunene vil bli trukket i investeringsrammen tilsva-

rende den delen av rammen som skulle dekke investeringene som ikke er blitt gjennomført. Trekket vil imidlertid ikke bli gitt tilbakevirkende kraft.

3.4.2.2 Komiteens merknader

Landslinjer

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti er uenige i Regjeringens forslag om å innlemme tilskuddet til landslinjene i rammetilskuddet til kommunesektoren, og mener at dette tilskuddet fortsatt skal være øremerket. Disse medlemmer viser til avtalen om kommuneøkonomien mellom sine respektive partier, jf. kap. 1 foran.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til sin merknad under kap. 10.2 om innlemming av øremerkede midler, hvor disse medlemmer understreker at landslinjeordningen bør vurderes i en bredere sammenheng i forbindelse med behandlingen av det regjeringsoppnevnte "Kvalitetsutvalget". Disse medlemmer går derfor nå imot at tilskuddsordningen innlemmes i rammetilskuddet fra 1. august 2002.

Medlemene i komiteen fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet er usamd i forslaget om å omgjøre dagens landslinjetilbud til såkalla landsdekkende tilbud. Disse medlemmene meiner ei slik finansiering vil svekke det finansielle grunnlaget for disse utdanningstilboda slik at dei står i fare for å forsvinne. Det er særleg landslinjer som er spesielt kostnadskrevjande på grunn av særskilde krav til lokale, til kostbart utstyr osv., som vil kunne gå ei utrygg framtid i møte. Dersom slike tilbud skal finansierast berre gjennom gjesteelevoppgjer mellom fylkeskommunane, blir viktige tilbud svært sårbare for konjunktursvingningar i søknadsmassen.

Med ein svært vanskeleg økonomisk situasjon i mange fylkeskommunar, meiner desse medlemmene at kostnadskrevjande tilbud med låg søkning står i fare for å forsvinne. Fylkeskommunane vil ha problem med å kunne prioritere desse tilboda utan ei forutsigbar grunnfinansiering frå staten. Dette vil tyde at å oppretthalde den opplæring dagens landslinjer representerer ikkje lenger vil bli styrt etter nasjonale utdanningsmål, men vere avhengig av den til einkvar tid gjeldande økonomiske situasjonen i den enkelte fylkeskommune. Disse medlemmene viser til merknader i Revidert nasjonalbudsjett der desse medlemmene gjekk imot innlemming av tilskudd til landslinjer i ramma.

Komiteen viser til forslag under kap. 10.2. om å opprettholde tilskuddet til landslinjer som øremerket.

Tilskudd til lærebedrifter

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folke-

parti er enig i Regjeringens forslag om å innlemme tilskuddet til lærebedriftene i rammetilskuddet. Disse medlemmer viser for øvrig til sine respektive partiers merknader til St.prp. nr. 63 (2001-2002) Revidert nasjonalbudsjett for 2002, hvor det fremgår at Regjeringens foreslåtte bevilgning til lærebedriftene i 2002 økes med 12,4 mill. kroner.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2002 foreslår å øke bevilgningene til lærlingeordningen med ytterligere 42,4 mill. kroner, slik at tilskuddet kan opprettholdes på samme nivå som i 2001. Disse medlemmer mener de økte midlene både skal gå til å øke tilskuddet til lærebedriftene, men også benyttes til å gjenopprette det særskilte tilskuddet til etablering og drift av opplæringskontor.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti foreslo under behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett for 2002 30 mill. kroner til økt tilskudd til lærlingeordningen ut over Regjeringens forslag. Innenfor rammen skal opprettholdelse av tilskuddet til opplæringskontorene prioriteres. Disse medlemmer viser også til at det er foretatt reduksjon i tilskuddet til lærebedriftene. Disse medlemmer mener dette er uheldig. Disse medlemmer mener at tilskuddet bør opprettholdes på tilnærmet samme nivå.

Disse medlemmer viser til sine forslag og merknader i Revidert nasjonalbudsjett om en økning på tilskuddet til lærebedriftene på 30 mill. kroner.

Komiteens medlem fra Senterpartiet har merket seg at Regjeringen foreslår å øke rammetilskuddet til fylkeskommunene med 37,6 mill. kroner for en oppjustering av tilskuddsatsene for lærlinger.

Dette medlem finner det uheldig at tilskuddssystemet skiller mellom såkalte rettselever og elever som ikke omfattes av Reform 94 ved at de to gruppene utløser ulike tilskuddsats som lærlinger. De nye retningslinjene medfører at noen elever fra en klasse utløser høyt tilskudd (kr 66 000), mens andre vil utløse lavt tilskudd (kr 30 000). Dette medlem mener tilskuddssystemet på denne måten blir både vanskelig å praktisere og kommunisere overfor lærebedrifter, og kan bety at personer som har gått to år på skole ikke får lære plass og heller ikke har rett til å fullføre opplæringen i skole i et VK II-kurs. Dette medlem mener et slikt system er svært uheldig i en situasjon hvor næringslivet etterspør faglært arbeidskraft, i tillegg til at det virker urettferdig der elever diskvalifiseres i konkurransen om lære plasser på grunn av alder. Dette medlem ber derfor Regjeringen komme tilbake til Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2003 med endringer i tilskuddssystemet, slik at alle elever som avslutter VK I-kurs likestilles mht. tilskuddsats.

Dette medlem er også bekymret for hvordan bortfallet av enkelte tilskuddssatser vil påvirke driften av opplæringskontorer og -ringer, samt opplæringen av læringer med behov for spesiell tilrettelegging. Dette medlem ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med en vurdering av disse forholdene i forbindelse med statsbudsjettet for 2003.

3.4.3 Samferdselsdepartementet

3.4.3.1 Sammendrag

Stortinget har gitt sin tilslutning til Regjeringens forslag om å innføre ordninger med skole- og studentrabatt for månedskort og andre periodekort fra 1. august 2002. Dette gjelder den lokale kollektivtransporten som fylkeskommunene gir tilskudd til og for NSB BA sine tog. Det er foretatt nye beregninger av kompensasjonsbehovet til fylkeskommunene i 2002. I Revidert nasjonalbudsjett foreslår Regjeringen en tilleggsbevilgning på fylkeskommunenes rammetilskudd på 17 mill. kroner.

3.4.3.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at Regjeringen foreslår en tilleggsbevilgning til fylkeskommunene i rammetilskuddet på 17 mill. kroner. Dette for å kunne innføre og gjennomføre ordninger med skole- og studentrabatt for månedskort og andre periodekort fra 1. august 2002. Komiteen viser til de respektive fraksjoners merknader og forslag i innstillingen til Revidert nasjonalbudsjett for 2002.

3.4.4 Barne- og familiedepartementet

3.4.4.1 Sammendrag

Regjeringen har i Revidert nasjonalbudsjett for 2002 stilt nødvendige midler til disposisjon for en videreføring av korttidstilbudet i Gamle Oslo ut høsten 2002.

3.4.4.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at det i Revidert nasjonalbudsjett stilles nødvendige midler til disposisjon for en videreføring av korttidstilbudet i barnehage for alle 4- og 5-åringer i bydel gamle Oslo ut høsten 2002. Komiteen viser til de respektive fraksjoners merknader til dette under kap. 10.2.

4. KOMMUNESEKTORENS PENSJONSUTGIFTER

4.1 Sammendrag

I statsbudsjettet 2002 (St.prp. nr. 1. Tillegg nr. 4 (2001-2002)) varslet Regjeringen at den i Revidert nasjonalbudsjett for 2002 ville foreta en bred gjennomgang av kommunesektorens pensjonskostnader.

En arbeidsgruppe med representanter for staten og kommunesektoren har gjennomgått de ulike elementene som påvirker pensjonskostnadene, og hvordan de

skal behandles i forhold til det økonomiske opplegget for kommunesektoren. Som forutsatt i mandatet har arbeidsgruppa konsentrert seg om langsiktige og prinsipielle sider ved behandlingen av pensjonskostnader i kommuneopplegget. Den aktuelle situasjonen knyttet til sviktende finansavkastning for KLP/livselskapene i den senere tid, og de konsekvenser det har hatt for pensjonspremien, har ikke vært en del av arbeidsgruppas mandat. Hovedpunkter i arbeidsgruppas rapport er gjengitt i proposisjonen. Når det gjelder spørsmålet om finansiering av økte pensjonskostnader i 2002, vises det til omtale i kapittel 2.4.1.1 foran.

I likhet med arbeidsgruppa legger departementet som et utgangspunkt til grunn at pensjonskostnader er kommunesektorens eget ansvar. Siden pensjonsutgiftene kan være påvirket av forhold som kommunesektoren i liten grad kan påvirke, er det naturlig at pensjonskostnader drøftes i de årlige konsultasjonene om statsbudsjettet mellom staten og kommunesektoren.

Departementet vil peke på at så lenge pensjonsutgiftene har den samme prosentvise vekst som den årslønnsveksten som er lagt til grunn i nasjonalbudsjettet, gis det full kompensasjon for de økte pensjonsutgiftene. Det er i tilfeller hvor pensjonskostnadene øker prosentvis mer enn lønnsveksten som er forutsatt i nasjonalbudsjettet, at kommunesektoren får merutgifter som ikke kompenseres i statsbudsjettet. I gjennomsnitt over den siste 5-årsperioden har imidlertid kommunesektorens faktiske realinntektsvekst blitt noe høyere enn lagt til grunn i forslaget til statsbudsjett og i Stortingets budsjettvedtak. Dette skyldes bl.a. høyere vekst i skatteinntektene enn det som opprinnelig har vært lagt til grunn.

Departementet vil understreke at de økonomiske konsekvensene for kommuner og fylkeskommuner av statlig initierte endringer i pensjonsregler må utredes slik Utredningsinstruksen bestemmer.

Endringer i pensjonsregler (for eksempel lovendringer) som får direkte konsekvenser for utgiftene i de kommunale pensjonsordningene, økt uførehypighet og økt omfang av tidligpensjonering i kommunesektoren, er forhold som bør drøftes i de årlige konsultasjonene om statsbudsjettet mellom staten og kommunesektoren.

Som følge av svingninger i finansavkastningen kan behovet for premieinnbetaling variere mye fra år til år. Videre vil virkningstidspunktet for lønnsoppjøret direkte påvirke pensjonsforpliktelsene til kommunene og fylkeskommunene i det enkelte år. Departementet viser til det arbeid som foregår i Foreningen for god kommunal regnskapsskikk med å vurdere løsninger tilsvarende Norsk Regnskapsstandard som vil medføre at kommunene og fylkeskommunene kan utjevne årlige avvik fra en realistisk langsiktig premie.

Departementet vil peke på at kommunesektoren på mellomlang sikt må forvente et noe høyere nivå på pensjonspremiene enn det som har vært tilfellet de senere år.

4.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at økte pensjonsutgifter er blitt en av de store utfordringene for kommunesektoren.

Komiteen vil bemerke at de kommunale pensjonsordningene er avtalt mellom kommunesektoren som arbeidsgiver og arbeidstakerorganisasjoner i tariffavtaler, og utgiftene som i den forbindelse påløper må i utgangspunktet være kommunenes eget ansvar å dekke.

Komiteen vil bemerke at så lenge pensjonsutgiftene ikke overstiger den prosentvise vekst i den årlige lønnsveksten som er lagt til grunn i nasjonalbudsjettet, gis det full kompensasjon for økte pensjonsutgifter.

Komiteen erkjenner imidlertid at økningen i kommunesektorens pensjonsutgifter trolig vil fortsette i årene som kommer. Økningen skyldes delvis forhold som ligger utenfor sektorens kontroll. Komiteen er enig i at problemstillingen må drøftes i de årlige konsultasjonene om statsbudsjettet mellom staten og kommunesektoren.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at dersom kommunesektoren kunne kreve samlet økning i utgifter til pensjon dekket av staten, ville det trolig fått uheldige utslag på kommunenes rolle i forhandlinger med de ansattes organisasjoner. Incentivet for å holde utgiftsveksten nede ville langt på vei forsvunnet.

Disse medlemmer vil presisere at kommunesektoren i sin planlegging må ta høyde for de økte pensjonskostnadene.

Disse medlemmer registrerer med uro at kraftig lønnsvekst, økt uføregrad, økt tidligpensjonering og sviktende kapitalavkastning bidrar til sterk vekst i kommunesektorens totale pensjonskostnader.

Disse medlemmer vil understreke at hovedansvaret for utvikling i lønns- og pensjonskostnader ligger hos kommunesektoren selv. Det er avgjørende for en velfungerende konkurranse pensjonsselskapene imellom, at staten ikke griper inn på en måte som bidrar til at kostnader som selskapenes eiere bør håndtere veltes over på skattebetalerne. Selskapene har selv ansvar for tilstrekkelig finansiell styrke for å håndtere svingninger i kapitalavkastningen og gjennom dette bidra til stabilitet i de årlige pensjonspremiene.

Disse medlemmer har merket seg utsagn fra KS om at kommunesektorens pensjonsutgifter vil øke med 5,7 mrd. kroner i 2002. Disse medlemmer fastslår at det ved Stortingets behandling av kommuneproposisjonen ikke er kjent hvilke faktiske pensjonskostnader kommunesektoren vil ha for 2002. Det er imidlertid grunn til å anta at pensjonskostnadene vil ligge betydelig høyere enn hva kommunesektoren har inndekning for i vedtatte budsjetter for 2002.

Disse medlemmer registrer at KS anslår det er behov for en ekstraordinær bufferoppbygging i livsselskapene med 1,9 mrd. kroner. Disse medlemmer konstaterer at økningen i premiebehov i KLP bl.a.

skyldes en betydelig underestimering av det faktiske premiebehovet i årene 1999 og 2000. Disse medlemmer mener at det er eiernes ansvar å sørge for tilstrekkelig kapital i livsselskapene. Hvis eierne i KLP, som er norske kommuner, ikke har økonomi til å tilføre selskapet den ønskede kapital, må selskapet vurdere andre kilder for kapitaltilførsel.

Disse medlemmer registrerer at KS mener at staten har påført kommunesektoren langsiktige pensjonskostnader på over 2 mrd. kroner som følge av blant annet justering av grunnbeløpet i Folketrygden og AFP-ordningen. Disse medlemmer har videre merket seg at vårens lønnsoppgjør i kommunal sektor har medført ekstraordinære pensjonskostnader på anslagsvis 1,7 mrd. kroner.

Disse medlemmer vil understreke at det hersker usikkerhet til disse to anslagene. For å unngå at økte pensjonskostnader går utover kommunenes mulighet til å levere et godt tjenestetilbud til sine innbyggere vil disse medlemmer be Regjeringen utover den foreslåtte veksten i de frie inntektene bidra med følgende løsninger på pensjonsområdet:

- a) La kommunene beholde merskatteveksten for 2002 og 2003. Det er vanskelig å anslå hva denne vil være i 2002 ettersom den vil avhenge av den økonomiske aktiviteten gjennom året. I 2001 ble merskatteveksten 2,9 mrd. kroner.
- b) Arbeide for at kommunesektoren fra 2002 kan regnskapsføre en stabil årlig pensjonskostnad ut fra god kommunal regnskapskikk. Dersom regnskapsføringen i kommunene fra 2002 følger prinsippene i Norsk Regnskapsstandard vil ekstraavgiften i 2002 kunne føres over flere år.

Disse medlemmer ber Regjeringen i statsbudsjettet for 2003 vurdere hvilke resultater disse elementene har gitt for 2002 og vil gi for 2003, og komme tilbake med eventuelle ytterligere tiltak.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at de økte pensjonsutgiftene kan få store konsekvenser for kommunenes virksomhet og vil derfor peke på følgende:

- Økning i den gjennomsnittlige pensjonspremien

En arbeidsgruppe med representanter fra staten og kommunesektoren har vurdert utviklingen i kommunesektorens pensjonskostnader framover. Arbeidsgruppen regner med at de økte pensjonskostnadene vil bli videreført i årene framover. Gruppen regner med en merkostnad på i størrelsesorden mellom 0,5 mrd. kroner og 2,5 mrd. kroner i året. Det er stor usikkerhet knyttet til pensjonspremiene, som avhenger både av avkastningen i pensjonsfondet og lønnsnivået. Arbeidsgruppen peker videre på at det i de nærmeste årene er en sterk økning i antall ansatte i kommunal sektor som tilhører en årsklasse der AFP er aktuelt. Det

betyr at selv om andelen som tar ut AFP ikke øker, vil kostnadene til ordningen øke sterkt.

- Kompensasjon for økning i den gjennomsnittlige pensjonspremien

Den kommunale deflatoren er et uttrykk for kostnadsøkningen i kommunesektoren knyttet til økte priser og lønninger, og brukes for å anslå hvor mye staten må kompensere kommunene for at de skal kunne opprettholde samme aktivitetsnivå. Pensjonsutgiftene inngår i deflatoren som en del av lønnskostnadene. Det betyr at dersom pensjonskostnadene øker prosentvis like mye som den årslønnsveksten som er lagt til grunn for budsjettet, vil det bli gitt full kompensasjon for pensjonsutgiftene. Dersom pensjonskostnadene øker prosentvis mer enn lønnsveksten, får kommunene merutgifter det ikke blir gitt dekning for. Blant de andre forholdene som har betydning for kommunesektorens pensjonskostnader, er avkastningen på pensjonskapitalen, reguleringstidspunkt for lønnsoppjøret og underliggende forhold som økt uføregrad og økt tidligpensjonering.

Disse medlemmer mener at det i den forventede lønns- og prisveksten (den budsjettmessige deflatoren) må bli tatt hensyn til flere av de underliggende forholdene som skaper vekst i kommunesektorens pensjonskostnader. Disse medlemmer mener at følgende forhold må vektlegges:

- økte pensjonskostnader knyttet til økt antall uføre
- økte pensjonskostnader knyttet til en økende andel eldre arbeidstakere og andre underliggende demografiske forhold.
- statlig initierte endringer i pensjonsreglene (samordningsreglene, beregningsreglene i folketrygden og i de lovfestede tjenstepensjonsordningene)

Disse medlemmer mener videre at det må bli tatt hensyn til økte kostnader til AFP i kommuner og fylkeskommuner som skyldes at kommunesektoren får flere eldre arbeidstakere.

Disse medlemmer mener at svingninger i finansavkastningen skal løses gjennom fond/lån fra staten, ikke gjennom deflatoren. Det samme gjelder oppbygging av bufferfond i livselskapene og pensjonskassene. Reguleringstidspunktet har betydning for pensjonspremien i det enkelte år, men jevner seg ut over tid, så dette er det heller ikke naturlig å ta hensyn til i deflatoren.

- Regulering av svingningene i pensjonskostnadene

Arbeidsgruppen mener at ved siden av den usikkerheten som er knyttet til den langsiktige utviklingen i premiebehovet, foreligger det en betydelig risiko for at kostnadene i enkelte år eller for en 2-3-årsperiode vil svinge kraftig. Svingningene er knyttet til økt risiko ved en høy aksjeandel for å bedre den langsiktige

avkastningen, generell usikkerhet i finansmarkedene og svingninger i lønnsoppjørene, herunder hvordan de påvirker behovet for avsetning til pensjoner.

Den økte risikoen knyttet til avkastningen i finansmarkedet fører til at det er behov for økt bufferkapital i livselskapene og pensjonskassene. Disse selskaperens/pensjonskassenes bufferkapital er nå på et lavt nivå og må bygges opp igjen.

Det har vært tradisjon for at de kommunalt eide pensjonsinretningene både har klart å håndtere risiko knyttet til svingende avkastning i finansmarkedet og til regulering av lønn og grunnbeløp. Økt risiko i finansforvaltningen og sviktende finansavkastning i de senere årene, har endret dette. Det er derfor behov for å finne løsninger som jevner ut svingningene også i lønnsvekst og regulering av grunnbeløpet.

I privat sektor eksisterer det regnskapsregler som innebærer at det bare er de gjennomsnittlige pensjonsutgiftene som dekkes over driftsbudsjettet, mens svingninger i forhold til gjennomsnittet føres rett i balansen/kapitalregnskapet. Med en slik regel vil pensjonskostnader utover det normale gi en likviditetsbelastning, men ikke føres som en driftskostnad det aktuelle året. Det fører til at en pensjonspremie over gjennomsnittet heller ikke vil føre til et eventuelt underskudd på driftsbalansen. Rådet for kommunal regnskapskikk vurderer om tilsvarende regler bør gjelde for kommunal regnskapsførsel. Disse medlemmer støtter en slik regelendring, og mener at den bør gjelde allerede fra 2002.

Selv om de kommunale regnskapsreglene endres, vil mange kommuner få problemer med å ha nok likviditet til å dekke pensjonspremien. En grunn til dette er at kommunesektoren fra før har relativt stor gjeld. Etter at sykehusene er flyttet over fra fylkeskommunen til staten, mener arbeidsgruppen at samlet netto gjeld i kommuner og fylkeskommuner kan anslås til 70 mrd. kroner. Disse medlemmer mener derfor at staten må bidra til at kommunesektoren har likviditet til å håndtere svingningene i pensjonskostnadene over tid. Dette kan skje gjennom en låneordning eller et fond eller på andre måter. Hensikten er at kommunesektoren får hjelp til å dekke pensjonspremien i år med høyere pensjonspremie enn gjennomsnittet. I år med lavere premie enn gjennomsnittet, må kommunesektoren betale tilbake på lånet eller føre midler tilbake til fondet.

- Reduksjon i tjenestetilbudet kan bli resultat av svingningene

De framtidige store svingningene i pensjonspremien kan føre til reduksjon i kommunale tjenester. I arbeidsgruppens rapport heter det om dette at:

"Dersom kommuner/fylkeskommuner velger å ikke holde denne bufferkapitalen, vil variasjonen i de årlige kostnadene kunne slå ut i tjenestetilbudet. Det vil gjelde kommuner og fylkeskommuner uten økonomisk handlefrihet, hvor økte utgifter på ett område vil innebære reduserte utgifter på andre områder."

(Kommunesektorens pensjonsutgifter, Rapport fra en arbeidsgruppe med representanter fra staten og kommunesektoren (H-2132), april 2002)

- Situasjonen i 2002

I 2002 har summen av flere forhold til sammen gjort at pensjonspremien blir spesielt høy. Disse forholdene er blant annet at pensjonspremiene er blitt undervurdert de siste årene, lav avkastning i finansmarkedene som gjør at livselskapenes og pensjonskassenes bufferkapital er på et lavt nivå og må bygges opp igjen og at lønnsoppgjøret er blitt dyrere enn anslått. Kommunenes Sentralforbunds anslår at det i 2002 påløper ekstra pensjonskostnader på 5,9 mrd. kroner, hvorav 2,3 mrd. kroner til økt skift i pensjonspremien på mellomlang sikt, 1,7 mrd. kroner som skyldes lønnsvekst utover 4,5 pst., og 1,9 mrd. kroner til ekstraordinær bufferoppbygging.

Kommuner og fylkeskommuner er nå i den situasjon at de i inneværende år må redusere dramatisk i velferdstilbudet for å dekke sine pensjonskostnader. For disse medlemmer er dette uakseptabelt.

Disse medlemmer mener at staten må ta et ansvar for at disse kostnadene kan dekkes uten reduksjon i tjenestetilbudet i kommunal sektor. Dette kan gjøres utenfor budsjettammen ved en statlig låneordning eller en fondsordning. Arbeiderpartiet vil peke på at dette ikke betyr en aktivitetsøkning som øker presset i norsk økonomi, men en normalisering til det aktivitetsnivået som var forutsatt.

Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets merknader i Innst. S. nr. 255 (2001-2002) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer der Arbeiderpartiet har fremmet følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget innen 15. oktober med et forslag om hvordan svingningene i kommunesektorens pensjonskostnader kan jevnes ut, herunder hvordan staten kan bidra til å jevne ut de ekstraordinært store pensjonspremiene i 2002. Forslaget må inneholde:

- en endring av de kommunale regnskapsreglene slik at kommunene og fylkeskommunene kan utjevne årlige avvik fra en realistisk langsiktig premie. En slik endring må kunne iverksettes allerede i 2002.

- en statlig låneordning eller en fondsordning som gjør at kommunene kan dekke sine pensjonsforpliktelser. Hensikten med en slik ordning er at kommuner og fylkeskommuner kan låne midler av staten/trekke på fondet når pensjonspremien er over gjennomsnittet, men må betale tilbake/inn i fondet når pensjonspremien er under snittet. Det skal ikke tas hensyn til kommunenes og fylkeskommunenes bruk av ordningen når kommunenes økonomiske situasjon vurderes i forhold til adgang til å oppta andre lån i markedet."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti mener ulike metoder for dekking av løpende og svingende pensjonsutgifter og endrede regnskapsrutiner må utredes. Disse medlemmer vil imidlertid ikke konkludere på om dette er den riktige løsningen på noen av problemene før utredningen foreligger. Kommunesektoren har i utgangspunktet

behov for økte inntekter og ikke behov for mer låneopptak som ikke er knyttet til nødvendige investeringer i tjenester. Disse medlemmer viser til egne forslag om økning i rammene.

Disse medlemmer viser til at pensjonskostnader er kommunesektorens ansvar, men staten har et overordnet ansvar for å sikre kommunesektoren rammer som gjør det mulig å tilby minst like gode pensjonsvilkår som i statlig virksomhet.

Disse medlemmer mener pensjonskostnader skal drøftes i de årlige konsultasjonene om statsbudsjettet mellom staten og kommunesektoren og at det gis full kompensasjon for økte pensjonsutgifter som følger av statlig initierte endringer i pensjonsregler.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, og Senterpartiet, viser til framstillingen ovenfor og fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i samarbeid med kommunesektoren anslå den gjennomsnittlige pensjonspremien i 2003 og 2004, og komme med forslag om hvordan det skal tas hensyn til denne premien i statsbudsjettet for 2003 og i kommuneproposisjonen for 2004."

"Stortinget ber Regjeringen i den forventede lønns- og prisveksten (den budsjettmessige deflatoren) for kommunesektoren ta hensyn til andre forhold av betydning for kommunesektorens pensjonskostnader enn lønnsveksten. Følgende forhold må vektlegges:

- Økte pensjonskostnader knyttet til økt antall uføre.
- Økte pensjonskostnader knyttet til en økende andel eldre arbeidstakere og andre underliggende demografiske forhold.
- Statlig initierte endringer i pensjonsreglene (samordningsreglene, beregningsreglene i folketrygden og i de lovfestede tjenstepensjonsordningene).

Stortinget ber Regjeringen også vurdere å ta hensyn til eventuelle andre forhold av betydning for kommunesektorens pensjonskostnader i den budsjettmessige deflatoren."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2003 komme tilbake med et forslag om hvordan økninger i de gjennomsnittlige pensjonskostnadene kan løses."

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med en permanent ordning for hvordan svingningene i kommunesektorens pensjonspremier kan jevnes utover tid."

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at økte pensjonskostnader er et problem for kommunene både på kort og lang sikt. Når det gjelder de særlig høye pensjonskostnadene for 2002 viser dette medlem til forslag fra Senterpartiet i St.prp. nr. 63 (2001-2002) der det blir gjort rede for økte overføringer til kommunenes pensjonsutgifter utenfor budsjettammen. Dette medlem mener pensjonsproblematikken må løses gjennom å endre reglene for kommunal regnskapsføring. I tillegg til dette må kommunene tilføres midler til å håndtere de pensjonsforpliktelsene de har. Dette medlem er av den oppfatning at å dekke disse ekstraordinære utgiftene ikke vil skape press i økonomien, da de ikke fører til aktivitetsøkning ut over det Regjeringen legger opp til. Dette medlem viser og til at ett av hovedmålene med Petroleumsfondet er å sikre framtidige pensjonsforpliktelser, noe som etter dette medlems oppfatning gjør det mulig å ta mer penger fra oljefondet. Dette medlem viser til at konsekvensene av ikke å løse disse problemene er store og utilsiktede kutt i det offentlige tjenestetilbudet.

Dette medlem viser videre til at det er uklart hvilke tall en skal legge til grunn. Dette medlem stiller seg undrende til at Regjeringen legger seg på et annet nivå for forventet finansavkastning enn hva livselskapene opererer med.

Dette medlem viser til at Senterpartiet foreslår en tilleggsbevilgning i innstillingen til St.meld nr. 2 (2001-2002) for å dekke denne ekstraordinære bufferoppbyggingen.

På lengre sikt er det nødvendig å sikre en kommuneøkonomi som gjør kommunene i stand til å håndtere sine pensjonsutgifter. Dette krever etter dette medlems syn en økning i overføringene til kommunene på 2,3 mrd. kroner. Dette medlem viser ellers til merknader om Senterpartiets økonomiske opplegg for 2003 under kapittel 1.

Dette medlem vil vise til at en arbeidsgruppe med representanter fra staten og kommunesektoren har vurdert utviklingen i kommunesektorens pensjonskostnader framover. Arbeidsgruppen regner med at de økte pensjonskostnadene vil bli videreført i årene framover. Gruppen regner med en merkostnad på i størrelsesorden mellom 0,5 mrd. kroner og 2,5 mrd. kroner i året. Det er stor usikkerhet knyttet til pensjonspremiene, som avhenger både av avkastningen i pensjonsfondet og lønnsnivået. Arbeidsgruppen peker videre på at det i de nærmeste årene er en sterk økning i antall ansatte i kommunal sektor som tilhører en årsklasse der AFP er aktuelt. Det betyr at selv om andelen som tar ut AFP ikke øker, vil kostnadene til ordningen øke sterkt.

Dette medlem viser til at den kommunale deflatoren er et uttrykk for kostnadsøkningen i kommunesektoren knyttet til økte priser og lønninger, og brukes for å anslå hvor mye staten må kompensere kommunene for at de skal kunne opprettholde samme aktivitetsnivå. Pensjonsutgiftene inngår i deflatoren som en

del av lønnskostnadene. Det betyr at dersom pensjonskostnadene øker prosentvis like mye som den årslønnsveksten som er lagt til grunn for budsjettet, vil det bli gitt full kompensasjon for pensjonsutgiftene. Dersom pensjonskostnadene øker prosentvis mer enn lønnsveksten, får kommunene merutgifter det ikke blir gitt dekning for. Blant de andre forholdene som har betydning for kommunesektorens pensjonskostnader, er avkastningen på pensjonskapitalen, reguleringstidspunkt for lønnsoppgjøret og underliggende forhold som økt uføregrad og økt tidligpensjonering. Dette medlem mener at det i den forventede lønns- og prisveksten (den budsjettmessige deflatoren) må bli tatt hensyn til flere av de underliggende forholdene som skaper vekst i kommunesektorens pensjonskostnader. Dette medlem mener at følgende forhold må vektlegges:

- Økte pensjonskostnader knyttet til økt antall uføre.
- Økte pensjonskostnader knyttet til en økende andel eldre arbeidstakere og andre underliggende demografiske forhold.
- Statlig initierte endringer i pensjonsreglene (samordningsreglene, beregningsreglene i folketrygden og i de lovfestede tjenstepensjonsordningene).
- Eventuelle andre endringer i pensjonsutgiftene som direkte skyldes statlige vedtak.

Dette medlem mener videre at det må bli tatt hensyn til økte kostnader til AFP i kommuner og fylkeskommuner som skyldes at kommunesektoren får flere eldre arbeidstakere.

Økt risiko knyttet til avkastningen i finansmarkedet fører til at det er behov for økt bufferkapital i livselskapene og pensjonskassene. Disse selskapenes/pensjonskassenes bufferkapital er nå på et lavt nivå og må bygges opp igjen.

Det har vært tradisjon for at de kommunalt eide pensjonsinnretningene både har klart å håndtere risiko knyttet til svingende avkastning i finansmarkedet og til regulering av lønn og grunnbeløp. Økt risiko i finansforvaltningen og sviktende finansavkastning i de senere årene, har endret dette. Det er derfor behov for å finne løsninger som jevner ut svingningene også i lønnsvekst og regulering av grunnbeløpet.

I privat sektor eksisterer det regnskapsregler som innebærer at det bare er de gjennomsnittlige pensjonsutgiftene som dekkes over driftsbudsjettet, mens svingninger i forhold til gjennomsnittet føres rett i balansen/kapitalregnskapet. Med en slik regel vil pensjonskostnader utover det normale gi en likviditetsbelastning, men ikke føres som en driftskostnad det aktuelle året. Det fører til at en pensjonspremie over gjennomsnittet heller ikke vil føre til et eventuelt underskudd på driftsbalansen. Rådet for kommunal regnskapskikk vurderer om tilsvarende regler bør gjelde for kommunal regnskapsføring. Dette medlem støtter en slik regelendring, og mener at den bør gjelde allerede fra 2002.

Selv om de kommunale regnskapsreglene endres, vil mange kommuner få problemer med å ha nok likviditet til å dekke pensjonspremien. En grunn til dette er at kommunesektoren fra før har relativt stor gjeld. Etter at sykehusene er flyttet over fra fylkeskommunen til staten, mener arbeidsgruppen at samlet netto gjeld i kommuner og fylkeskommuner kan anslås til 70 mrd. kroner. Dette medlem mener derfor at staten må bidra til at kommunesektoren har likviditet til å håndtere svingningene i pensjonskostnadene over tid.

Dette medlem mener de framtidige store svingningene i pensjonspremien kan føre til reduksjon i kommunale tjenester.

Dette medlem viser til at i 2002 har summen av flere forhold til sammen gjort at pensjonspremien blir spesielt høy. Disse forholdene er blant annet at pensjonspremiene er blitt undervurdert de siste årene, lav avkastning i finansmarkedene som gjør at livselskaper og pensjonskassenes bufferkapital er på et lavt nivå og må bygges opp igjen og at lønnsoppgjøret er blitt dyrere enn anslått. Kommunenes Sentralforbund anslår at det i 2002 påløper ekstra pensjonskostnader på 5,9 mrd. kroner, hvorav 2,3 mrd. kroner til økt skift i pensjonspremien på mellomlang sikt, 1,7 mrd. kroner som skyldes lønnsvekst utover 4,5 pst., og 1,9 mrd. kroner til ekstraordinær bufferoppbygging.

Kommuner og fylkeskommuner er nå i den situasjon at de i inneværende år må redusere dramatisk i velferdstilbudet for å dekke sine pensjonskostnader. For dette medlem er dette uakseptabelt. Dette medlem mener at staten må ta et ansvar for at disse kostnadene kan dekkes uten reduksjon i tjenestetilbudet i kommunal sektor. Dette kan gjøres utenfor budsjett-rammen.

5. ENDRINGER I INNTEKTS- OG FINANSIERINGSSYSTEMET FRA 2002

5.1 Sammendrag

I proposisjonen slås det fast at Regjeringen vil gjennomføre omleggingene av inntektssystemet for perioden 2002 til 2006 som regjeringen Stoltenberg tok initiativet til og som Stortinget sluttet seg til, jf. Innst. S. nr. 252 (1999-2000). Endringene startet opp i år og vil trappes ytterligere opp i 2003. Dette innebærer at:

- det ekstraordinære skjønnet reduseres med ytterligere 1/5 i 2003 og avvikles innen 2006,
- skatteandelen trappes opp til 50 pst. innen 2006. I 2002 er skatteandelen 48 pst., og departementet vil i statsbudsjettet komme tilbake med skatteandelen for 2003,
- inntektsutjevningen skal økes ved at trekknivået for kommuner med høye skatteinntekter reduseres til 130 pst. innen 2006. I 2003 foreslås trekkgransen satt til 136 pst.,

- bosettingskriteriene som ble innført i 2002 ligger fast, og vil i tråd med nedtrappingen av overgangsordningen få 40 pst. gjennomslag i 2003,
- kommuner som taper på omleggingen og som har skatteinntekter under 110 pst. av landsgjennomsnittet vil i 2003 få kompensert for tap utover 120 kroner pr. innbygger,
- fylkeskommuner som har et samlet tap på omleggingen av inntektssystemet og sykehusreformen vil i 2003 få kompensert for tap utover 120 kroner pr. innbygger.

5.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, har merket seg at Regjeringen har iverksatt endringer i inntektssystemet som Stortinget tidligere har gitt sin tilslutning til, og har ingen ytterligere merknader til dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til sine primære holdninger om dagens inntektssystem.

Disse medlemmer er imot å øke inntektsutjevningen ytterligere ved at trekknivået skal reduseres til 130 pst. innen 2006 og viser til Fremskrittspartiets generelle merknader.

Disse medlemmer vil avvikle basistilskuddet, Nord-Norge-tilskuddet og regionaltilskuddet og viser til at disse tilskuddene ikke har gitt den distriktpolitiske positive effekt de var ment å gi. Snarere er det slik at der tilskuddene er høyest synes problemene å ha blitt størst. Man har i en rekke kommuner med høy statlig bistand fått en dårlig kommuneøkonomi samt en uheldig ubalanse i arbeidsstyrken. I kommuner med store statlige overføringer er altfor mange yrkesaktive blitt ansatt i uproduktive offentlige stillinger fremfor å utgjøre en arbeidskraftressurs som er disponibel for et verdiskapende privat næringsliv. Det er en helt feil strategi å satse på å opprettholde bosettingen gjennom å subsidiere frem en overdrevet offentlig sysselsetting og skape et utgiftsnivå i utkantstrøk som i lengden ikke kan forsvares.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å innlemme Nord-Norge-tilskuddet i det generelle innbyggertilskuddet så lenge dagens inntektssystem er gjeldende."

"Stortinget ber Regjeringen om å innlemme regionaltilskuddet i det generelle innbyggertilskuddet så lenge dagens inntektssystem er gjeldende."

"Stortinget ber Regjeringen om å innlemme basistilskuddet til kommunen i det generelle innbyggertilskuddet så lenge dagens inntektssystem er gjeldende."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil ta avstand

fra en beskrivelse som sier at offentlig ansatte er uproductive, mens privat ansatte er produktive. Renholdsarbeidere, sykepleiere, hjelpepleiere, ingeniører, lærere og andre, produserer uunnværlige goder både for enkeltmennesker, samfunnet og for næringslivet. Etter Fremskrittspartiets definisjon vil en hjelpepleier som arbeider på et privat sykehjem være produktiv, mens en som arbeider på et kommunalt sykehjem være uproductiv.

Disse medlemmer viser til at flere hundre grendeskoler er lagt ned de siste 10 årene. Dette er en urovekkende utvikling. Disse medlemmer viser til Dokument nr. 8:116 (2001-2002) forslag fra stortingsrepresentantene Lena Jensen, Inge Ryan og Rolf Reikvam om å innføre maksimalgrense for reisetid fra hjem til skole. Disse medlemmer mener staten må ta et større ansvar for å forebygge den belastning elever i barne- og ungdomsskolen får på grunn av særdeles lange reiseavstander.

Disse medlemmer vil gå imot økning i skatteandelen til 50 pst. og viser til svar fra Regjeringen til Sosialistisk Venstrepartis gruppe av 31. mai 2002 der det framgår at av fylkeskommunen er det bare Oslo og Akershus som vil vinne på opptrappingen, - av kommuner vil 17 vinne og resten tape. Av kommunevinnerne er 6 kommuner i Akershus og flere av de rikeste kraftkommunene.

Disse medlemmer vil vise til at allerede vedtatte omlegginger og andre omlegginger som er foreslått av Regjeringen i 2002, også går i samme retning. Disse medlemmer finner det derfor urimelig å forsterke omfordelingen ytterligere, uten at helheten er vurdert.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen holde skatteandelen av kommunenes inntekter uendret fra 2002 til 2003."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til eksempler på at kommuner og fylkeskommuner etter objektive kriterier skulle hatt høyere overføringer enn de har fått. Dette har sammenheng med at ulike tilskudd finansieres gjennom trekk i innbyggertilskuddet. Flertallet ber Regjeringen vurdere en finansiering av tilskuddene utenfor inntektsfordelingen.

Flertallet viser til Østfold fylkeskommune som kan vise til melding fra flere departementer om underforbruk på ulike sektorer. Dette kan tyde på at staten i sine makroøkonomiske beregninger bruker de samme frie inntektene til å finansiere satsinger innenfor ulike aktivitetsområder.

Flertallet ber om at Regjeringen utarbeider case-studier om sakskomplekset og vurderer hvilke variabler som særlig påvirker resultatet. Flertallet ber om at Regjeringen på dette grunnlag utarbeider forbedringer av inntektssystemet slik at kommuner og fyl-

keskommuner får bedre samsvar mellom beregnede kostnader og faktisk utgiftsdekking gjennom inntektssystemet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ber Regjeringen legge fram beregningsgrunnlag for statlige satsinger som krever bruk av kommunens frie inntekter, slik at det fra statens side ikke forventes at kommunesektoren skal bruke de samme pengene flere ganger.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet meiner at kommunane kan stimulerast til å oppretthalde skular gjennom eit administrasjonstilskott i inntektssystemet. Eit slikt tilskott må utformast slik at det dekker både udelte, fådelt og fleirdelt skular.

Denne medlemen fremjar følgjande forslag:

"Stortinget ber Regjeringa om å førebu endringar i inntektssystemet som inneheld eit administrasjonstilskott for barne- og ungdomsskular."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil påpeke at reglene for eiendomsskatt må endres slik at ordningen blir å gjelde likt for hele kommunen og ikke som i dag bare for deler. Det er også behov for endringer som gjør det mulig å trappe opp og ned i forhold til maksimalt nivå raskere enn i dag.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til endringer i lov av 6. juni 1975 om eiendomsskatt til kommunane, som innebærer at eiendomsskatt kan skrives ut likt for hele kommunen, og som gjør det mulig med raskere endringer i eiendomsskattenivå enn dagens ordning."

6. SKJØNNSRAMMEN 2003

6.1 Sammendrag

6.1.1 Skjønnsrammen for 2003

Kommunal- og regionaldepartementet foreslår at samlet skjønnsramme for 2003 settes til 4 251 mill. kroner. Dette er en nedgang på 189 mill. kroner sammenliknet med i 2002.

Den totale ordinære skjønnsrammen er satt til 3 152 mill. kroner, og er en økning på om lag 177 mill. kroner sammenliknet med i 2002. Den ordinære skjønnsrammen er i utgangspunktet videreført på samme nominelle nivå som i 2002. I tillegg er det lagt inn en økning på 50 mill. kroner til kompensasjon til kommuner og fylkeskommuner som taper på endringene som ble innført i inntektssystemet fra 2002. 13,2 mill. kroner er lagt inn som kompensasjon for innlemming av landbruksmidlene i 2002, og 50 mill. kroner er lagt inn som en økning i skjønnsrammen til særlig ressurskrevende brukere. Kompensasjon for bruk av nyere befolknings-

tall beløper seg til netto 53 mill. kroner. Prosjektskjønnet foreslås økt med 6 mill. kroner.

I 2003 er den ekstraordinære rammen satt til 1 099 mill. kroner. Dette er en reduksjon på 366 mill. kroner fra 2002.

Departementet foreslår at samlet ordinær skjønnsramme for kommunene for 2003 settes til 2 176,7 mill. kroner. Den ekstraordinære rammen for kommunene er på 893 mill. kroner. Dette gir en samlet skjønnsramme på 3 069,7 mill. kroner.

Videre foreslår departementet at samlet ordinær skjønnsramme for fylkeskommunene settes til 975,5 mill. kroner. Den ekstraordinære rammen for fylkeskommunene er 205,7 mill. kroner. Dette gir en samlet skjønnsramme for fylkeskommunene på 1 181,2 mill. kroner.

6.1.2 Prinsipper for fordeling av ordinært skjønn

Departementet vil i retningslinjene for fylkesmennes skjønnsfordeling for 2003 generelt åpne for at fylkesmennene kan holde igjen skjønnsmidler til senere fordeling gjennom budsjettåret uten å sette et nærmere spesifisert tak. Kommuner som i dag har økonomiske problemer og som av den grunn søker om skjønnsmidler skal av fylkesmannen stilles overfor økte krav om å iverksette nødvendige omstillingstiltak.

I retningslinjene for fylkesmennes skjønnsfordeling for 2002 (revidert i 2001) presiseres det at fylkesmennene bør stimulere til interkommunalt samarbeid gjennom delfinansiering av samarbeidsprosjekter mellom kommuner, og at det bør gis midler til utredning av interkommunale samarbeidstiltak som er preget av nytenkning og som har overføringsverdi til andre kommuner i fylket.

Kommunal- og regionaldepartementet vil i retningslinjene for fylkesmennes skjønnsfordeling for 2003 gi økt frihet til å finansiere kommunale utviklingsprosjekter mer generelt gjennom de ordinære skjønnsmidlene.

Kommunene kan i dag søke Kommunal- og regionaldepartementet om støtte til prosjekter til utredning av kommunesammenslutninger. Departementet skal fremdeles ha en rolle som tilrettelegger og koordinator for utviklingsprosjekt av denne typen gjennom prosjektskjønnsmidlene, men utvidede fullmakter til fylkesmannen vil bety at flere prosjekter kan foregå lokalt, eventuelt i samarbeid med fylkesmannen.

6.2 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, slutter seg til de rammer og prinsipper som skisseres i dette kapittel. Disse medlemmer vil imidlertid knytte noen særlige kommentarer til behovet for en forbedret finansieringsordning for ressurskrevende brukere. Disse medlemmer hadde gjerne sett at en toppfinansieringsordning for ressurskrevende brukere hadde vært på plass fra 2003 og henviser i denne sammenheng til Stortingets behandling av kom-

muneproposisjonen for 2002 og statsbudsjettet for 2002.

Disse medlemmer aksepterer likevel å utsette innføringen til 2004 i påvente av høringen Regjeringen gjennomfører med bakgrunn i arbeidsgruppens foreslåtte alternativer. Disse medlemmer forutsetter at Regjeringen fremmer endelig forslag om toppfinansieringsordningen i kommuneproposisjonen for 2004.

Disse medlemmer vil innenfor en uendret totalramme for skjønn styrke andelen til ressurskrevende brukere. Dette i påvente av innføringen av en toppfinansieringsordning. Disse medlemmer foreslår en ytterligere økning på 50 mill. kroner til ressurskrevende brukere utover Regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til forslag under kap. 4.

Disse medlemmer har registrert at Regjeringen, i tråd med Stortingets vedtak ved behandling av kommuneproposisjonen for 2001, har foreslått å avvike det øremerkede tilskuddet for utskrivning av unge funksjonshemmede. Disse medlemmer mener det er viktig å bidra til at kommunene blir i stand til å gi yngre funksjonshemmede som er bosatt i alders- og sykehjem et alternativ tilbud om bolig og tjenester. Disse medlemmer vil derfor, innenfor en uendret totalramme for skjønn, foreslå at 30 mill. kroner avsettes til dette formål. Disse medlemmer viser til forslag under kap. 4. Disse medlemmer ber Regjeringen i sitt tildelingsbrev til fylkesmennene understreke at denne gruppen skal hensyntas ved tildeling av midler til ressurskrevende brukere.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at et flertall i Stortingets kommunalkomite tidligere har bedt Regjeringen om å komme tilbake med forslag til en forbedret kompensasjonsordning for ressurskrevende brukere i kommuneproposisjonen for 2003. Det er viktig, særlig for små kommuner, å få på plass en slik forutsigbar og stabil finansieringsordning. Omsorg for tunge brukere er kostnadskrevende og kan legge beslag på en ikke ubetydelig del av en kommunes ressurser.

Disse medlemmer har merket seg at Kommunal- og regionaldepartementet har nedsatt en arbeidsgruppe som skal utrede ulike finansieringsmodeller for særlig ressurskrevende brukere, og at gruppens rapport skal sendes på høring høsten 2002. Disse medlemmer viser til Stortingets vedtak i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2002, om å etablere en statlig toppfinansiering for ressurskrevende brukere. Disse medlemmer viser til at Regjeringen ikke har fremmet et slikt forslag til tross for Stortingets klare vedtak. Disse medlemmer viser til at flertallets forslag også var en del av Regjeringens budsjettforlik med Fremskrittspartiet. Disse medlemmer stiller seg spørrende til at Regjeringen verken følger opp flertallet i Stortinget eller sitt eget budsjettforlik. Dette er uheldig. Disse medlemmer viser til sine respektive merknader og forslag under kap. 11.2. om

dette og mener at saken må finne sin løsning og settes i verk fra 2003.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til merknad og forslag under kap. 11.2 om en statlig toppfinansiering av alle utgifter ut over 600 000 kroner for ressurskrevende brukere.

Disse medlemmer viser til forslag om uttrekk av skjønnsramma for den statlige toppfinansieringen av særlig ressurskrevende brukere og økning knyttet til å ta større hensyn til kommuner som taper på omlegging av teltetidspunkt for innbyggere og at dette i sum gir en reduksjon i skjønsspotten på 408 mill. kroner.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet viser til forslag til uttrekk av skjønnsramma for statleg toppfinansiering av ressurskrevjande brukarar og kompensasjon for omlegging av teljetidspunkt for innbyggjarar. Dette gir i sum ein reduksjon i skjønsspotten på 507 mill. kroner.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil påpeke at tilbudet til funksjonshemmede totalt sett ikke vil bli bedre av at en øremerker en del av skjønsspotten fordi tilbudene i utgangspunktet må kuttes på grunn av for trange rammer. Disse medlemmer vil spesielt beklage at Fremskrittspartiet har snudd i denne saken og ikke lenger støtter forslaget om en statlig toppfinansiering til særlig ressurskrevende brukere i 2003. Nå argumenterer både regjeringspartiene og Fremskrittspartiet som om det ville true landets økonomi og føre til økte renter å gi funksjonshemmede nødvendig hjelp til å stå opp når de vil, få mat når de er sultne, få gå på do når de må og mulighet til egen bolig.

Disse medlemmer viser til at avviklingen av det ekstraordinære skjønnet som ble innført som kompensasjon for Rattsø-taperne, har svært negativ virkning for mange små distriktkommuner. Endringer i inntektssystemet som er foretatt for å motvirke sterkt negative utslag, kompenserer ikke på langt nær for tapene. Kommunen Lierne i Nord-Trøndelag, med 1 500 innbyggere, vil tape over 3 mill. kroner på avviklingen av det ekstraordinære skjønnet selv når det er tatt hensyn til nye bosettingskriterier. Røyrvik kommune med 600 innbyggere vil tape 5,8 mill. kroner, og Bokn kommune med 792 innbyggere vil tape 4 mill. kroner.

Disse medlemmer viser til at det er lagt inn buffere som gjør at inntektstapet blir avgrenset til 120 kroner pr. innbygger i 2003. Dette blir trappet ned slik at tapet skal avgrenses til 340 kroner pr. innbygger i 2006. Om bufferen deretter blir tatt bort, vil dette innebære et ekstra stort inntektstap i 2007. Sammen med andre endringer, f.eks. at nyere folketall blir lagt til grunn for overføring til kommunene og omlegging av tilskudd til landbruksforvaltningen, blir mange små utkantkommuner med nedgang i folketallet rammet svært hardt.

Disse medlemmer viser til uttalelse fra KSS landsstyremøte av 12. juni 2002 og fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen kartlegge omfordelingsvirkningene som følge av "Rattsø-omleggingen" av inntektssystemet."

7. STORBYTILSKUDD

7.1 Sammendrag

Rus- og psykiatriutgifter er etter Regjeringens vurdering ikke godt nok fanget opp gjennom kriteriene i dagens inntektssystem, noe som antakeligvis først og fremst rammer de største byene. I proposisjonen foreslås det derfor fra og med 2003 å innføre et midlertidig storbytilskudd i inntektssystemet.

Storbytilskuddet på i alt 53 mill. kroner foreslås likt fordelt på byene i forhold til innbyggertallet, og fordeles seg med 22 mill. kroner til Bergen, 14 mill. kroner til Trondheim, 10 mill. kroner til Stavanger og 7 mill. kroner til Kristiansand. Oslo har allerede et eget hovedstadstilskudd.

Departementet har satt i gang et forskningsprosjekt for å utvikle kriterier som kompenserer kommuner som har merutgifter knyttet til rusmiddelomsorg og psykiatrisk behandling. Prosjektet og eventuelle nye kriterier omtales i kommuneproposisjonen for 2004.

7.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at Regjeringen i tiden fremover vil rette et særlig fokus på storbyenes situasjon, og vurderer dette som positivt. Landets største byer står overfor spesielle utfordringer som miljøproblemer knyttet til samferdsel, integrering av innvandrere og har dessuten særlige sosiale problemer. Storbyenes regionale rolle og de felles funksjoner byer, og da særlig de største, fyller for sine omkringliggende kommuner, er også problemstillinger som bør drøftes bredt. Komiteen imøteser Regjeringens storbymelding.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti er enig med Regjeringen i at Bergen, Trondheim, Stavanger og Kristiansand etter alt å dømme har de høyeste utgiftene pr. innbygger knyttet til rusfeltet og psykiatri.

Komiteen mener det er ønskelig at disse utgiftsvariasjonene kommunene imellom, fanges opp i inntektssystemet. Kommunal- og regionaldepartementet har satt i gang et forskningsprosjekt som skal utarbeide kriterier for å fange opp nevnte utgiftsforskjeller i inntektssystemet, og komiteen har merket seg dette. Komiteen har forståelse for at slike utgiftsutjevningende kriterier ikke har vært mulig å utarbeide for inntektsåret 2003, men forventer at Regjeringen finner en

permanent løsning på utfordringen fra inntektsåret 2004.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti foreslår at byene Fredrikstad, Tromsø og Drammen i år 2003 skal tildeles et storbytilskudd på totalt 17 mill. kroner, jf. forslag i kap. 1. Storbytilskuddet til disse byene kommer i tillegg til de foreslåtte storbytilskudd til byene Bergen, Trondheim, Stavanger og Kristiansand. Storbytilskuddet til Fredrikstad, Tromsø og Drammen skal fordeles etter samme nøkkel som det foreslåtte storbytilskuddet til Bergen, Trondheim, Stavanger og Kristiansand. Konkret innebærer dette følgende overføringer:

- Fredrikstad: 6,3 mill. kroner.
- Tromsø: 5,6 mill. kroner.
- Drammen: 5,1 mill. kroner.

Komiteen ber imidlertid Regjeringen vurdere, i forbindelse med innføring av permanente kriterier, hvorvidt andre store byer blir kompensert for utgifter til rusfeltet og psykiatri. Videre er det i den forbindelse ønskelig med en begrunnet gjennomgang av Oslos situasjon ved innføringen av permanente kriterier og en nærmere drøfting av forholdet til hovedstadstilskuddet.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, har ikke spesifikke merknader til det midlertidige storbytilskudd som foreslås tildelt kommunene Bergen, Trondheim, Stavanger og Kristiansand for 2003. Disse medlemmer har heller ikke innvendinger til Regjeringens anbeførligheter om at Oslo gjennom hovedstadstilskuddet pr. i dag får kompensert for utgifter til rusfeltet og psykiatri.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at store byer som Tromsø, Fredrikstad og Drammen ikke var omfattet av Regjeringens opprinnelige forslag med storbytilskudd. Denne avgrensingen er ikke godt begrunnet av Regjeringen.

Flertallet har grunn til å mene at flere bykommuner har utgifter til rusfeltet og psykiatri av samme omfang som de fire kommunene som Regjeringen foreslår å gi storbytilskudd til.

Flertallet mener at tilskudd må gis til kommuner som har tilsvarende utgifter til rusfeltet og psykiatri som storbyene. Det samme fordelingsprinsippet må legges til grunn som for de bykommunene som er omfattet av Regjeringens forslag.

Flertallet viser til avtalen mellom regjeringspartiene og Fremskrittspartiet som konkluderer med at de tre nevnte byer skal få tilskudd på linje med de fire som er omtalt i proposisjonen. Regjeringspartiene og Frem-

skepartiet tar ikke stilling til prinsippet om å likebehandle alle kommuner med tilsvarende utgifter som de nevnte. Flertallet minner om at utgangspunktet for storbytilskuddet er at utgifter til rusfeltet og psykiatri ennå ikke kompenseres godt nok i inntektssystemet og at dette bør ligge som prinsipp for tildeling av storbytilskudd.

Flertallet peker på at når flere kommuner skal omfattes av ordningen, må rammen for det midlertidige tilskuddet økes tilsvarende.

Flertallet fremmer på dette grunnlag følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen yte storbytilskudd til kommuner som har tilsvarende utgifter til rusfeltet og psykiatri som de fire storbykommunene. Det skal brukes samme fordelingsprinsipp som for Bergen, Trondheim, Stavanger og Kristiansand."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at storbyene taper nesten like mye på omlegging av skolefritidsordningen (SFO) til ramme, som de vinner på storbytilskuddet.

Disse medlemmer viser til at begrunnelsen for hovedstadstilskuddet i hovedsak var bortfall av selskapskatten. Det er derfor ikke selvsagt at samme tilskudd også skal være tilstrekkelig til å dekke merbehov innenfor rus og psykiatri, og ber Regjeringen gjøre en konkret vurdering av dette i budsjettet for 2003.

Disse medlemmer mener det er stort behov for å få utredet om forhold som rusproblemer, psykisk helse, behov for kvalifiseringstiltak, tilbud til flyktninger og asylsøkere og tilbud til barn og unge har fått nok vekt i inntektssystemet. Disse medlemmer vil vise til at Oslo har både de rikeste og de fattigste innbyggerne i landet og at de derfor har et stort ansvar for, og mulighet til, å bidra vesentlig til å redusere forskjellene og motvirke fattigdom. Det er derfor viktig at Oslo kommune utnytter sine egne inntektsmuligheter for å løse påtrengende oppgaver, for eksempel ved å ta i bruk eiendomsskatt.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser også til sine forslag om bygging av minst 3 000 flere billige utleieboliger i 5 år, en bedre arbeidsmarkedspolitik, større tilskudd til kollektivtrafikken og forslag mot fattigdom. Dette er alle tiltak som i stor grad ville kommet befolkningen i Oslo til gode og gjort Oslos situasjon langt lettere.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil påpeke urettferdigheten som ble begått mot kommunene Arendal, Fredrikstad, Hamar og Larvik som ble "tvangssammenslått" i 1991. Disse kommunene har ved flere anledninger bedt om kompensasjon. Etter dagens regler beholder kommuner som slår seg sammen basis-tilskuddet i 10 år. De angjeldende kommunene fikk

beholde basistilskuddene for alle kommunene i 2 år. Situasjonen i disse kommunen har mange likhetstrekk med de kommunen som Regjeringen vil tilgodese med storbytilskudd. Disse medlemmer vil foreslå at kommunene Arendal, Fredrikstad, Hamar og Larvik må få kompensasjon via skjønnsmidler for bortfall av basistilskudd.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Kommunene Arendal, Fredrikstad, Hamar og Larvik kompenseres gjennom de ordinære skjønnsmidlene for bortfall av basistilskudd for 3 år."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er enige i behovet for et sterkere fokus på storbyenes situasjon og støtter Regjeringens forslag om et eget midlertidig storbytilskudd.

Disse medlemmer mener at kriteriene for tildeling av denne type midler bør være at det er tale om byer som er regionsentre i vekst. Således bør ordningen utvides til også å gjelde andre byer/regionsenter som hver for seg har akkurat de samme utfordringene innen rus- og psykiatriområdet som de fire byene som er nevnt.

8. BRUK AV NYERE BEFOLKNINGSTALL, KAPITALKOSTNADER OG REGIONALTILSKUDD

8.1 Sammendrag

I proposisjonen omtales ulike problemstillinger knyttet til endringer i kommunenes innbyggertall og inntektssystemet, bl.a. som er oppfølging av merknader fra et flertall i kommunalkomiteen i Budsjett-innst. S. nr. 5 (2001-2002).

Befolkningstall

Når rammetilskuddet til kommunesektoren beregnes brukes kommunevise befolkningstall pr. 1. januar året før budsjettåret. Det betyr at kriteriedataene som ligger til grunn for rammetilskuddet er fra 1-2 år gamle ved utbetalingen av tilskuddet. Fra og med 2003 vil Regjeringen basere innbyggertilskuddet på befolkningstall pr. 1. januar i budsjettåret.

Det er en klar tendens til at kommuner og fylkeskommuner som har en befolkningsvekst som er høyere enn landsgjennomsnittet tjener på at man legger nyere befolkningstall til grunn for innbyggertilskuddet. Motsatt er det en tendens til at kommuner som har en befolkningsvekst som er lavere enn landsgjennomsnittet og som har skatteinntekter under 110 pst. av landsgjennomsnittet taper på endringen. Det legges derfor opp til at kommuner som har skatteinntekt under 110 pst. av landsgjennomsnittet skal få kompensert tap utover 120 kroner pr. innbygger gjennom skjønnen.

Etter departementets beregninger vil ingen fylkeskommuner tape mer enn 120 kroner på bruk av nyere befolkningstall. Det legges derfor ikke opp til en egen kompensasjonsordning for fylkeskommunene.

Kapitalkostnader

Kommunal- og regionaldepartementet antar at kommuner som opplever en rask endring i befolkningstallet i en periode vil ha høyere kapitalkostnader enn andre kommuner. Departementet gjennomfører nå, i samarbeid med Statistisk sentralbyrå, et forprosjekt som skal vurdere behandlingen av kapitalkostnader i inntektssystemet. På bakgrunn av dette vil departementet sette i gang et hovedprosjekt, og tar sikte på å komme tilbake med resultatene fra prosjektet i kommuneproposisjonen for 2004.

Regionaltilskuddet

For å redusere terskelvirkningene av at kommunene mister regionaltilskudd som følge av at innbyggertallet overstiger 3 000, foreslår Regjeringen at det innføres en overgangsordning. Overgangsordningen foreslås utformet slik at en kommune får en gradvis nedtrapping over fem år dersom den mister regionaltilskuddet på grunn av økt innbyggertall.

Kommuner med gjennomsnittlige skatteinntekter pr. innbygger over 110 pst. av landsgjennomsnittet får ikke regionaltilskudd. Kommuner som mister regionaltilskuddet som følge av at skatteinntektene overstiger 110 pst. av landsgjennomsnittet foreslås kompensert gjennom skjønnstilskudd.

8.2 Komiteens merknader

Komiteen støtter Regjeringens forslag om at man ved beregningen av innbyggertilskuddet går over fra å basere tilskuddet på befolkningstall pr. 1. januar året før budsjettåret, til å basere tilskuddet på befolkningstall pr. 1. januar i budsjettåret. Denne endringen i beregningsreglene vil medføre at kommuner med befolkningsvekst raskere enn i dag vil få kompensert for økte kostnader.

Komiteen viser til at omlegging av telletidspunkt er nødvendig for å sikre at vekstkommunen skal bli i stand til å gi sine innbyggere et godt tilbud.

Komiteen vil påpeke at både kommuner med befolkningsnedgang og befolkningsøkninger kan ha problemer. Utfordringen med befolkningsnedgang er vanskeligere på lengre sikt enn økning i folketall.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil understreke den store faren for at dårlig kommuneøkonomi og dårlige tjenester øker privatiseringspresset og at dette presset vil være størst i kommuner med vekst fordi oppbygging av tilbudet vil henge etter befolkningsøkningen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til at i mange av disse kommunene er inntektene pr. innbygger til kommunen lave, men privatøkonomien til mange innbyggere er god. Dårlige kommunale tilbud kombinert med en befolkning der mange har god privatøkonomi, gir grunnlag for misnøye og gir store markedsmuligheter for private

tilbydere. Som strategi mot privatisering er derfor en bedring i vekstkommunene viktig. Disse medlemmer vil også understreke viktigheten av at disse kommunene tar i bruk eiendomsskatt for å løse sine oppgaver.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ser at noen kommuner også kommer dårlig ut av en nedtrapping av det ekstraordinære skjønnnet.

Disse medlemmer viser til at kommuner som taper på omlegging av telletidspunkt for innbyggere er foreslått kompensert med 53 mill. kroner, mens tall beregnet for tilsvarende endring i 2001 ville gitt vinnerkommunen en økning på 262 mill. kroner. Disse medlemmer vil foreslå at kommuner og fylkeskommuner som taper på omlegging av inntektssystemet skal få en kompensasjon for inntektstap utover 60 kroner pr. innbygger. Regjeringen har i svar til Sosialistisk Venstreparti av 31. mai 2002 beregnet dette til en kostnad på 17 mill. kroner for kommunene og 75 mill. kroner for fylkeskommunene. Disse medlemmer vil foreslå at skjønnspotten for kommuner som taper på omleggingen må økes med 92 mill. kroner slik at tapet første år reduseres.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, støtter de kompensasjonsordninger som Regjeringen legger opp til for skattesvake kommuner som på bakgrunn av endrede beregningsregler får mindre innbyggertilskudd.

Komiteen har merket seg at Regjeringen foreslår en 5-årig overgangsordning for å kompensere de kommuner som mister regionaltilskuddet på grunn av økt innbyggertall, og støtter denne ordningen.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til høyring i kommunalkomiteen med småkommunegruppa, ei gruppe som representerer 37 små kommunar i Sør-Norge som alle ligg under verkemiddelområde B. Desse kommunane peikar på særskilde utfordringar i forhold til vidareutvikling av tenestetilbodet, fråflyttingsproblematikk og sårbarheit overfor uforutsette hendingar med bakgrunn i små driftsbudsjett. Desse medlemmene vil peike på kor viktig regionaltilskotet er for små kommunar, og ber Regjeringa i samband med statsbudsjettet for 2003 vurdere å auke regionaltilskotet som eit bidrag til større økonomisk forutsigbarheit for dei minste kommunane.

9. FORDELINGSVIRKNINGER AV INNFORING AV LØPENDE INNTEKTSUTJEVNING

9.1 Sammendrag

Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2002 ba et flertall av kommunalkomiteen om at Regjeringen i kommuneproposisjonen for 2003 vurderte virkningene av at skatteåret 1999 falt bort som grunnlag for inntektsutjevningen som følge av innføringen av løpende inntektsutjevning.

Av fylkeskommunene er det kun Buskerud som har tapt mer enn 100 kroner pr. innbygger på at 1999-skatten falt bort som grunnlag for inntektsutjevningen, og som har skatteinntekt under 120 pst. av landsgjennomsnittet. Hvis Buskerud fylkeskommune skulle fått kompensert 50 pst. av tapet over 100 kroner pr. innbygger ville det kostet om lag 5,2 mill. kroner.

I proposisjonen vurderer departementet fordelingsvirkningene av at 1999-skatten falt bort som grunnlag for inntektsutjevningen. Departementet vil ikke fremme forslag om en egen kompensasjon til kommuner og fylkeskommuner som har tapt på dette.

Departementet vil peke på at beregningene kun er basert på en sammenligning av hvor mye mer/mindre den enkelte (fylkes) kommune ville fått i inntektsutjevning om 1999-skatten hadde blitt lagt til grunn for inntektsutjevningen i 2001, i stedet for 2001-skatten. Utslagene for enkelt (fylkes) kommuner vil antakeligvis endres vesentlig når skattetallene for 2002, 2003 og videre foreligger. Det er derfor ikke mulig nå å gi et tilfredsstillende anslag på tap/gevinst som følge av bortfall av 99-skatten sammenlignet med et "normalår". Departementet vil videre peke på at fylkesmennene ble gjort oppmerksom på at kommuner som sannsynligvis hadde tapt mye på at 1999-skatten ikke ble utjevnet, kunne vurderes i forhold til skjønnstildelingen i 2002. Det er også rimelig at fylkesmennene, som har overtatt ansvaret for skjønnstildelingen, vurderer dette i forbindelse med skjønnstildelingen i 2003.

9.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, har ingen merknader.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til den skjeve fordelingsvirkningen som kom av at 1999 falt bort som grunnlag for inntektsutjevningen.

Disse medlemmer viser til egne forslag tidligere år om å rette dette opp tidligere år. Disse medlemmer mener at denne skjevheten ikke er akseptabel og ber Regjeringen rette dette opp i budsjett for 2003.

10. INNLEMMING OG AVVIKLING AV ØREMERKEDE TILSKUDD

10.1 Sammendrag

Regjeringen ønsker å redusere antallet og omfanget av øremerkede tilskudd til kommuner og fylkeskommuner. Formålet er å redusere den statlige detaljstyringen av kommunesektoren og gi kommuner og fylkeskommuner større muligheter for tilpasning til lokale forhold. Redusert øremerking vil også føre til lavere administrasjonskostnader for staten og kommunene.

Ved behandling av St.prp. nr. 62 (1999-2000), jf. Innst. S. nr. 252 (1999-2000), sluttet Stortinget seg til en plan for innlemming/avvikling av øremerkede tilskudd i perioden 2001-2007.

Regjeringen foreslår at en rekke øremerkede tilskudd enten innlemmes i rammetilskuddet til kommuner og fylkeskommuner i 2003, eller avvikles, jf. tabell 3. Tabellen omfatter flere tilskudd enn det som er foreslått i plan for innlemming/avvikling 2001-2007 for året 2003.

Tabell 3 Tilskudd som foreslås innlemmet/avviklet i 2003 (høst 2002)

Kap./post	Tilskudd	Dep.	Kommune/ fylkeskom- mune	Innl/avvikl
221/63	Tilskudd til skolefritidsordning	UFD	K	innlemmes
221/66	Tilskudd til leirskoleopplæring	UFD	K	innlemmes
223/60	Tilskudd til landslinjer (f.o.m. J 2002)	UFD	FK	innlemmes
224/62	Tilskudd til seniortiltak i grunnskolen	UFD	K	innlemmes
224/62	Tilskudd til seniortiltak i videregående	UFD	FK	innlemmes
502/1	Driftsutgifter valg	KRD	FK	innlemmes
502/60	Refusjon til kommuner valg	KRD	K	innlemmes
673/60	Tilskudd til driftsomlegging (Conrad Svendsen)	SOS	K	innlemmes
673/62	Tilskudd til utskrivning av unge funksjonshemmede	SOS	K	avvikles
674/60	Tilskudd til assistenter for funksjonshemmede	SOS	K	innlemmes
739/61	Driftsavtaler	HD	K	innlemmes
856/64	Prøveprosjekt Oslo indre øst	BFD	K	avvikles

10.2 Komiteens merknader

10.2.1 Generelt

Komiteen viser til at Regjeringens forslag om å redusere antallet og omfanget av øremerkede tilskudd til kommunesektoren vil medføre at kommuner og fylkeskommuner vil få større muligheter for å tilpasse aktiviteter og tjenester til lokale forhold, og komiteen mener at dette vil virke motiverende og stimulerende på lokaldemokratiet. Det er et mål å redusere den statlige detaljstyringen av kommunesektoren. Muligheten for politikktutforming lokalt vil trolig også virke positivt inn på rekruttering til lokalpolitikken, og komiteen anser dette som positivt.

For øvrig vil komiteen bemerke at i den grad øremerking benyttes for bevilgninger ved innføring av nye tiltak og/eller reformer, bør øremerkingen være tidsbegrenset og gradvis trappes ned.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti støtter Regjeringens forslag om å redusere antallet og omfanget av øremerkede tilskudd til kommunesektoren, med følgende unntak: Disse medlemmer går mot at tilskuddet til landslinjene innlemmes i rammetilskuddet til kommunesektoren, og viser i denne forbindelse til sine merknader under kap. 1 og kap. 3.4.2.2.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er generelt positive til innlemming av øremerkede tilskudd som et middel for å øke kommunenes frihet til å disponere egne inntekter. Imidlertid mener flertallet at en helhetsvurdering tilsier at Tilskudd til skolefritidsordning, Tilskudd til leirskoleopplæring og Tilskudd til landslinjer, på det nåværende tidspunkt ikke skal innlemmes i rammetilskuddet. Det samme gjelder Tilskudd til assistenter for funksjonshemmede og Tilskudd til utskrivning av nye funksjonshemmede.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet støtter i prinsippet en reduksjon i antall og omfang av øremerkede tilskudd.

Disse medlemmer kan allikevel på ingen måte gi sin tilslutning til innlemming av øremerkede midler som har sin begrunnelse i å tilføre fylkeskommunen nye oppgaver.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti ønsker mer frie inntekter og mindre øremerking. Det er imidlertid ikke slik at all øremerking er uønsket og ikke slik at innlemming av ethvert øremerket tilskudd gir kommunene økt handlefrihet. Disse medlemmer vil legge til grunn at

øremerkede tilskudd som kan legges inn i rammen i hovedsak dreier seg om tilskudd til oppgaver som alle kommuner har tilnærmet likt ansvar for. Innlemming må følges av en gjennomgang og eventuell justering av kriteriene i inntektssystemet, slik at oppgaven får riktig vektning i forhold til befolkningens behov og kommunenes utgifter. Øremerkede tilskudd som går til spesielle kommuner eller fylkeskommuner for å finansiere oppgaver bare disse kommunene har, vil det være store betenkeligheter med å fjerne, fordi vertskommunene må bære den økonomiske risiko ved å holde tilbud oppe i situasjoner der andre kommuners/fylkers kjøp av tilbudene varierer sterkt.

Øremerkede tilskudd som krever kommunal medfinansiering bør reserveres til oppstartfasen av reformer eller oppbygging av nye tunge oppgaver og i større grad enn i dag fullfinansieres. Øremerkede tilskudd som fullfinansierer tiltak, er ikke på samme måte problematiske som de som krever kommunal egenandel.

Disse medlemmer vil vise til at dårlig kommunøkonomi bidrar til redusert kommunalt handlingsrom. På områder som ikke er lovfestet med klare krav, retningslinjer og individuelle rettigheter, blir kommunene nødt til å redusere kvalitet og kutte i tilbudene i den kommunale spareprosessen. Samtidig avkreves brukerne store egenandeler. Dette rammer funksjonshemmede hardt fordi de er avhengig av gode tjenester og har i gjennomsnitt høyere utgifter og lavere inntekter enn befolkningen ellers.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ber om at Regjeringen i kommuneøkonomien for 2004 gjennomgår inntektssystemet og foreslår nødvendige justeringer for å kompensere for allerede vedtatte og foreslåtte innlemminger.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i kommuneproposisjonen for 2004 gjennomgå inntektssystemet og foreslå nødvendige justeringer for å kompensere for allerede vedtatte og foreslåtte innlemminger av øremerkede tilskudd."

10.2.2 Tilskudd til skolefritidsordning

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener tilskuddet til skolefritidsordning ikke kan innlemmes før man har fått etablert gode ordninger som sikrer at tilbudet om skolefritidsordning kan videreføres i alle kommuner, til en akseptabel foreldrebetaling.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti vil understreke at skolefritidsordningen er et positivt og nødvendig tiltak, ikke minst på grunn av at skoledagen er kort for de yngste elevene.

Disse medlemmer mener at skolefritidsordningen skal være lokalt tilpasset og at kommunene må ha frihet til å utforme ordningene slik at de er tilpasset elevenes behov. Disse medlemmer støtter derfor Regjeringens forslag om å innlemme det øremerkede tilskuddet til skolefritidsordningen i rammeoverføringene til kommunene.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at fjerning av tilskuddet til skolefritidsordningen (SFO) vil føre til kraftige omfordelinger mellom kommunene. Fra 1. januar 1999 er det lovhjemlet at alle kommuner skal ha et tilbud om skolefritidsordning før og etter skoletid for 1.-4. klassetrinn. Regjeringen har ingen mål for SFO eller for foreldrebetaling i SFO.

Tilskuddet foreslås lagt inn i rammen fra og med 2003, og Regjeringen ser ut til å akseptere at kommuner ikke tilbyr SFO, øker prisen eller reduserer tilbudet uavhengig av behovene. En god SFO til en pris som ikke stenger noen som har behov for plass ute, er en forutsetning for gode oppvekstvilkår. Fattigdomsekspertene ved alle de store forskningsstedene har de samme rådene til Regjeringen: Gjør skolen og SFO gratis og barnehager og fritidsaktiviteter billigere.

Omleggingen vil føre til kraftig omfordeling av inntekter mellom kommuner. Småkommunene er tungdrevne, med mye gamle folk og lite skolebarn. De får lite penger til SFO i dag, men mye når pengene følger inntektssystemet. Vekstkommunene med mange SFO-plasser taper.

Dette dokumenterer både at inntektssystemet ikke kompensere godt nok for barn og unges behov og at øremerking fører til skeivfordeling. Disse medlemmer ønsker at tilskudd til SFO skal inn i rammetilskuddet, men mener inntektssystemet først må justeres for å fange opp innlemming av en så tung og viktig oppgave, slik at innlemming ikke fører til nedlegging og prisøkning på nødvendige tilbud.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til egne forslag i Dokument nr. 8:62 (2000-2001) om at prisen på en plass i skolefritidsordningen ikke skal overstige mer enn to prosent av familiens samlede inntekt for første barn, og ikke mer enn en prosent for andre og tredje barn. Maksimalprisen vil her være kr 760 for første barn og kr 380 for andre og tredje barn.

Disse medlemmer mener det må settes klare mål for utbygging og pris i SFO.

10.2.3 Tilskudd til leirskoler

Når det gjelder tilskuddet til leirskoleopplæring, vil komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet fremheve viktigheten av at alle elever skal få et opphold på leirskole i løpet av grunnskoletiden, og at dette tilbudet bør være gratis. Disse medlemmer mener tilskuddsordningen fra staten er av avgjørende betydning for at dette skal kunne gjennomføres.

Disse medlemmer viser til at regjeringen Stoltenberg foreslo 25 mill. kroner i frie inntekter til kommunene for å gjøre også reise og opphold i leirskolene gratis fra høsten 2002. Disse medlemmer viser til Innst. S. nr. 255 (2001-2002) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer der Arbeiderpartiet foreslår ytterligere 15 mill. kroner til leirskoler.

Disse medlemmer er for øvrig bekymret over at Regjeringen først i midten av juni 2002 kommer til Stortinget med forslag til endring i opplæringsloven som skal sikre at gratisprinsippet i grunnskolen blir reelt.

10.2.4 Tilskudd til landslinjer

Komiteen viser til merknad under kap. 3.4.2.2.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener videre at landslinjeordningen bør vurderes i en bredere sammenheng i forbindelse med behandlingen av det regjeringsoppnevnte "Kvalitetsutvalget" som ser på hele den 13-årige opplæringen, og går derfor imot at tilskuddsordningen innlemmes i rammetilskuddet fra 1. august 2002.

10.2.5 Tilskudd til utskrivning av unge funksjonshemmede og Tilskudd til assistanse for funksjonshemmede

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet hevder det er uakseptabelt å avvike tilskudd til utskrivning av unge funksjonshemmede fra alders- og sykehjem og innlemme tilskudd til personlig brukerstyrt assistent i rammen. Forslagene vil føre til at det blir enda vanskeligere for funksjonshemmede å få dekket sine grunnleggende behov. Forslaget vil ha negativ effekt på funksjonshemmedes mulighet til å oppnå full deltakelse og likestilling.

Disse medlemmer viser til manglende lovregulering for å sikre individuelle rettigheter. Brukerstyrt personlig assistanse er ikke nedfelt i sosialtjenesteloven som en individuell rettighet. Disse medlemmer vil hevde at retten til omsorg og pleie må styrkes og forskriftsfestes slik sosialkomiteen sa i Innst. O. nr. 99 (2000-2001).

Regjeringen har ikke fulgt dette opp, men sender kun ut rundskriv som verken sikrer noen rettigheter eller kvaliteten på tilbudet.

Disse medlemmer viser til forslag under behandlingen av St.meld. nr. 31 (2001-2002).

Disse medlemmer viser til at flere forskningsrapporter har konkludert med at ordningen med Brukerstyrt personlig assistanse gir funksjonshemmede mer frihet, større grad av selvbestemmelse og økt livskvalitet. Ordningen er ikke lovfestet som en individuell rettighet for den enkelte bruker, og avslag fra de enkelte kommunene begrunnes gjerne muntlig med dårlig kommunal økonomi.

Ifølge departementets registreringer bor fortsatt 737 funksjonshemmede under 67 år på gamlehjem, og Regjeringen har ikke oversikt over hvor mange som er plassert i omsorgsboligområde sammen med eldre. Regjeringen bekrefter at funksjonshemmede ikke har

individuelle rettigheter som kan sikre dem bolig og at kommunene ikke har plikt til å gi hver enkelt egen egnet bolig. Disse medlemmer viser til at Stortinget har slått fast at det ikke er det norske velferdssamfunnet verdig å plassere yngre bevegelsehemmede i alders- og sykehjem på permanent basis. Stortinget har bestemt at alle unge funksjonshemmede som ønsker å flytte ut av alders- og sykehjem skal ha mulighet til det, og at ingen flere skal flytte inn. Alle unge funksjonshemmede skal være ute av sykehjemmene innen år 2005. (Innst. S. nr. 114 (1997-1998)).

Uten dette tilskuddet vil det være enda færre incentiver for kommunene til å bidra til at unge funksjonshemmede får anledning til å leve i egen bolig - sammen med jevnaldrende.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i budsjett for 2003 legge frem en forpliktende finansieringsplan for å oppfylle Stortingets vedtak om at unge funksjonshemmede ikke skal bo på eller flyttes inn i alders- og sykehjem innen 2005."

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til merknad og under kap. 1 Generelle merknader hvor disse medlemmer foreslår å øremerke 30 mill. kroner til utskrivning av unge funksjonshemmede fra alders- og sykehjem. Disse medlemmer mener klart at dette vil ivareta ønsket om å flytte unge funksjonshemmede som ønsker det, ut fra alders- og sykehjem.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet ønsker at det samlede tilbudet til mennesker som er avhengige av døgnkontinuerlig hjelp og pleie, skal lages utfra brukernes behov. Tilbudene må utarbeides av kommunene og de pleietrengende i fellesskap.

Disse medlemmer viser til at et stort antall funksjonshemmede under 67 år bor på aldershjem eller i omsorgsboliger sammen med eldre. Dette er uheldig. Dersom funksjonshemmede under pensjonsalder ønsker å flytte ut av aldershjem eller omsorgsboliger der de har bofellesskap med eldre, skal det legges til rette for dette. Disse medlemmer mener at Regjeringens forslag om å avvike Tilskudd til utskrivning av unge funksjonshemmede, vil gjøre dette arbeidet betydelig vanskeligere. På grunnlag av at en ikke har nådd fram til ønskede resultat på dette området, går disse medlemmer imot forslaget om avvikling av tilskuddet.

Disse medlemmer konstaterer at Regjeringen foreslår at Tilskudd til assistenter for funksjonshemmede skal innlemmes i rammetilskuddet. I den sammenhengen viser disse medlemmer til sine vurderinger av Tilskudd til utskrivning av unge funksjonshemmede og går følgelig også imot forslaget om at Tilskudd til assistenter for funksjonshemmede innlemmes i rammetilskuddet.

10.2.6 Prøveprosjekt Oslo indre øst

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til Budsjett-innst. S. nr. 2 (2001-2002) der flertallet i familie-, kultur- og administrasjonskomiteen uttaler:

"Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, har merket seg at forsøket med gratis korttidsbarnehage-tilbud til alle 4-og 5-åringer i Oslo indre øst ikke er foreslått videreført i St.prp. nr. 1 (2001-2002). Flertallet mener at dette er et meget godt tilbud til barn med minoritetsbakgrunn for å bedre integrering, språkopplæring og for å øke deltagelsen av disse barna i barnehagene. Flertallet viser til de meget positive resultatene og erfaringene fra dette prosjektet, og mener at en nødvendig evaluering ikke må forhindre at en eventuell videreføring eller utbygging av prosjektet kan skje f.o.m. høsten 2002.

Flertallet ser det som naturlig at Regjeringen kommer tilbake til denne saken i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett med tanke på å utvide tiltaket for hele landet."

Flertallet viser til at prosjektet i Oslo bare har midler til drift ut 2002, og at Regjeringen ikke har fulgt opp Stortingets ønske om at prosjektet blir permanent og blir utvidet til å gjelde hele landet. Flertallet mener at man gjennom prosjektet i Gamle Oslo har fått erfaringer med hvilke tiltak som virker, og at utvidelse til hele landet bør legges inn som fast tiltak.

Flertallet viser til felles forslag i Revidert nasjonalbudsjett om å videreføre støtte til drift av korttidsstilbudet i barnehage i bydel Gamle Oslo utover høsten 2002 og utvikle tilsvarende tilbud i resten av landet.

Flertallet legger til grunn at Regjeringen kommer tilbake i budsjettet for 2003 med denne saken. Flertallet viser til sine merknader og forslag i innstillingen til Revidert nasjonalbudsjett for 2002.

10.2.7 Forslag om øremerking

Komiteen viser til merknader foran og fremmer følgende forslag:

"Tilskuddet til landslinjer innlemmes ikke i rammetilskuddet."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, fremmer følgende forslag:

"Tilskudd til assistenter for funksjonshemmede innlemmes ikke i rammetilskuddet."

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, fremmer følgende forslag:

"Tilskudd til skolefritidsordning innlemmes ikke i rammetilskuddet."

"Tilskudd til leirskoleopplæring innlemmes ikke i rammetilskuddet."

"Tilskudd til utskriving av unge funksjonshemmede avvikes ikke."

11. ENDRING AV FINANSIERINGSORDNINGER

11.1 Sammendrag

I proposisjonen omtales status for endringer i finansieringsordninger for kommunene og fylkeskommunene. De viktigste sakene er:

Barnehager

Regjeringen tar sikte på en betydelig styrking av virkemidler i barnehagesektoren inneværende stortingsperiode, for å oppnå en fullt utbygd sektor, økonomisk likebehandling av private og offentlige barnehager og redusert foreldrebetaling. Regjeringen varsler en sterkere vektlegging av kommunenes helhetlige ansvar for sektoren. Det er ønskelig med en overgang til rammefinansiering av barnehagene, samtidig som dette følges av en sterkere formell forankring av det kommunale ansvaret.

Ressurskrevende brukere

En utredning utført av en interdepartemental arbeidsgruppe viser at alternative utforminger av toppfinansieringsmodeller for kompensasjon for ressurskrevende brukere gir ulike fordelingsvirkninger, og at det er nødvendig å arbeide videre med utformingen av rapporterings- og kontrollopplegget. Regjeringen går derfor inn for at arbeidsgruppens rapport sendes på høring blant annet til kommunene høsten 2002, og at saken deretter presenteres i kommuneproposisjonen for 2004.

Dagens ordning med kompensasjon over Kommunal- og regionaldepartementets skjønnsmidler foreslås videreført uendret i 2003. Regjeringen går inn for at rammen til dette formålet økes med 50 mill. kroner til om lag 600 mill. kroner i 2003, jf. kapittel 5.1.1 foran.

Selskapsskatt

Finansdepartementet har nedsatt en egen arbeidsgruppe med deltakelse fra Kommunal- og regionaldepartementet, som utreder modeller for å tilføre kommuner inntekter fra næringsvirksomhet.

11.2 Komiteens merknader

Barnehager

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til avtalen disse partier i mellom om barnehager i perioden 2002-2005. Flertallet viser til at avtalen og forslaget fra flertallet er gjengitt i sin

helhet i innstillingen til Revidert nasjonalbudsjett for 2002.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at det har vært ført tverrpolitiske forhandlinger om bl.a. finansieringsmodell for barnehagesektoren i finanskomiteen, men at disse forhandlingene ikke førte frem til en avtale som innbefattet Høyre og Kristelig Folkeparti. Disse medlemmer beklager bruddet i forhandlingene, men innser at det dessverre var for stor avstand mellom regjeringspartiene på den ene siden og opposisjonspartiene; Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Fremskrittspartiet og Senterpartiet, på den andre siden.

Disse medlemmer konstaterer at det ikke er uenighet partiene imellom om målene i barnehagepolitikken; full behovsdekning og lavere foreldrebetaling er mål alle arbeider for å nå. Disse medlemmer vil presisere at Høyre og Kristelig Folkeparti strakk seg langt i forhandlingene for å finne en felles løsning på utfordringene i barnehagesektoren og la frem en offensiv, realistisk og forpliktende skisse for å nå nevnte mål.

Disse medlemmer mener at ansvaret for barnehagesektoren som helhet bør forankres tydeligere i kommunen. I tråd med målet om nedbygging av øremerkede tilskudd vil disse medlemmer arbeide for en overgang til rammefinansiering av barnehagene. Dette kan skje i 2004 eller når utbyggingsmålet er nådd og den offentlige finansieringen er ferdig opptrappet.

Disse medlemmer mener at opposisjonspartienes krav om innføring av maksimalpris ikke kan forsvares så lenge ingen kan forutsi konsekvensene av en slik ordning. En maksimalpris kan etter disse medlemmers oppfatning føre til at mange private barnehager går konkurs og at kvaliteten svekkes. Regjeringspartiene har vist vilje til å diskutere og utrede modeller for tak på foreldrebetalingen, men har stilt krav om at man først må vite hvilke konsekvenser en slik ordning vil gi.

Disse medlemmer vil påpeke at det for deres respektive partier er en forutsetning at offentlig og privat barnehagetilbud likebehandles. En lovpålagt likebehandling av private og kommunale barnehager vil gi et lokalt "penger følger bruker"-prinsipp. Dette vil bidra til å skape forutsigbar, stabil og rettferdig finansiering av de private barnehagene. En slik finansiering vil bidra til at private igjen vil ta et betydelig ansvar for målet om full barnehagedekning.

Disse medlemmer vil påpeke at norske småbarnsforeldre har opplevd mange brutte løfter i barnehagepolitikken. Disse medlemmer mener at det er uforsvarlig nok en gang å være med på et urealistisk vedtak som rammer småbarnsforeldre. Disse medlemmer mener at vi nå trenger realisme og resultater i barnehagepolitikken.

For disse medlemmer er det viktig at ønsket om maksimalpris ikke skal være til hinder for målet om full barnehagedekning. Dette er også i tråd med de

undersøkelser som er gjort - det er viktigere å få barnehageplass enn lavere pris til de som allerede har plass.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, viser til barnehageavtalen mellom disse partiene, og viser også til at regjeringspartiene selv valgte ikke å være med på et bredt forlik om barnehagene. Flertallet har merket seg at regjeringspartiene mener at de har de samme målsettingene som de partiene som nå har inngått avtale. Flertallet viser til at bl.a. Kristelig Folkeparti i valgkampen lovet velgerne full barnehagedekning og en pris på barnehager under 1 500 kroner pr. plass. Flertallet vil understreke at regjeringspartiene i forhandlingene ikke hadde de samme målsettinger på antall plasser som avtalepartene, de ville ikke gå inn for maksimaltakst, de kunne først gå inn for stimuleringsstilskudd fra 2003. Regjeringspartiene ville heller ikke stille til disposisjon de midlene som trengs for å oppfylle målsettingene i sektoren. Regjeringspartienes opplegg ville ført til at norske småbarnsforeldre nok en gang ville opplevd løftebrudd i barnehagepolitikken. Flertallet kunne ikke være med på en så utilstrekkelig satsing som ville ramme småbarnsfamiliene.

Flertallet har vært opptatt av å sikre alle barnehager forutsigbarhet og et sikkert økonomisk ståsted. Det har også vært viktig for flertallet å sikre utbyggingen av plasser. Dette gjøres ved at det offentlig tilskuddet skal økes til om lag 80 pst. fra 1. august 2003, og at det innføres et stimuleringsstilskudd fra 1. juli 2002. Flertallet har gjennom finansieringsmodellen sikret økonomien slik at en unngår konkurser ved innføring av maksimaltakst, i tillegg til at en gjør dette gjennom at det etableres en nedtrappingsplan som gjør at det er tid for omstilling. Flertallet viser til at finansieringsmodellen i hovedsak består av to elementer; foreldrebetalingen og statstilskuddet. I tillegg kommer en buffer i kommunene og skjønnsrett hos fylkesmannen. Det er en forutsetning at private og offentlige barnehager skal likebehandles. Flertallet viser til at bufferen i kommunene skal ta høyde for kostnadsavvik mellom barnehagene. Bufferen håndteres av kommunen etter objektive kriterier der barnehageeierne gis medbestemmelse. Flertallet vil understreke at det må sikres at bufferen er stor nok til at den nye finansieringsmodellen ikke medfører forringelse av kvaliteten og nedleggelse av plasser. I tillegg skal ordningen med inntektsgradering og søskenmoderasjon sikres. Den endelige fordelingen mellom statstilskuddet og bufferen som skal ligge i kommunene, fastsettes når kostnadsanalysen foreligger våren 2003.

Flertallet har merket seg at regjeringspartiene mener at barnehageavtalen er urealistisk. Flertallet stiller seg uforstående til dette. Regjeringspartiene hevder at de har de samme mål som flertallet. Da blir også kostnadene de samme. Regjeringspartienes kritikk mot avtalen kan ikke forstås annerledes enn at

de legger opp til å bryte sine løfter overfor velgerne og småbarnsforeldrene. Flertallet viser til barnehageavtalen og forutsetter at Regjeringen vil komme tilbake med de nødvendige forslag i tråd med avtalen, slik Stortingets vedtak krever.

Ressurskrevende brukere

Komiteen viser til sine merknader under kapittel 6 om ressurskrevende brukere.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til forslag og omtale av avtalen om kommuneøkonomien mellom sine respektive partier under kap. 1.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme endelig forslag om toppfinansieringsordning for særlig ressurskrevende brukere i kommuneproposisjonen for 2004."

Komiteen flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, fremmer følgende forslag:

"Bevilgningen til særlig ressurskrevende brukere økes med 50 mill. kroner, utover Regjeringens forslag innenfor skjønnsrammen for 2003."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til Stortingets vedtak i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2002. Vedtaket hadde slik ordlyd:

"Stortinget ber Regjeringen om å etablere en statlig toppfinansiering for ressurskrevende brukere. Regjeringen bes fremme forslag i kommuneproposisjonen for 2003."

Disse medlemmer viser til at Regjeringen ikke har fremmet et slikt forslag til tross for Stortinget klare vedtak. Dette er uheldig. Disse medlemmer viser til at mange kommuner har betydelige utgifter for å etablere forsvarlige tiltak for ressurskrevende brukere, tiltak som på ingen måte finansieres av de skjønnsmidler som stilles til disposisjon. Konsekvensen kan derfor bli at kommuner ikke får gi tilfredsstillende kvalitet på tilbudet til ressurskrevende brukere. En annen følge kan være at tilbudet til de funksjonshemmede blir så kostbart at det går på bekostning av andre viktige velferdstilbud i kommunen. Disse medlemmer mener at saken må finne sin løsning ved at det blir etablert en statlig toppfinansiering. En slik ordning må settes i verk fra 2003. Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å etablere en statlig toppfinansiering for ressurskrevende brukere. Regjeringen bes fremme forslag i statsbudsjettet for 2003."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil vise til egne forslag de siste år om å innføre en statlig toppfinansiering for særlig ressurskrevende brukere. Regjeringen har nå i mange år unnlatt å fremme en ordning som kunne sikret brukerne trygghet og kommunene økonomi til å gi disse brukerne som ikke har noen mulighet til selv å føre sin sak, et godt og verdig tilbud. Tilskuddet til særlig ressurskrevende brukere er nå lagt inn i skjønnsporten og tilskuddet varierer fra år til år og fra kommune til kommune, avhengig av størrelsen på skjønnsramma, hvilke andre områder som skal tilgodesees innenfor ramma, hvor mange brukere som kommer inn under ordninga og kommunenes evne til medfinansiering.

Disse medlemmer vil hevde at tjenester til disse brukerne er fullstendig uegnet for utøvelse av generelt skjønn. Dette er mennesker som er helt avhengig av døgnkontinuerlig hjelp og pleie, og som ofte krever spesialisert personale. Verken brukernes behov og eller behovet for stabilt og kvalifisert personell, kan sikres ved dagenes finansiering.

Disse medlemmer vil påpeke at en ordning uten innslag av skjønn betyr mindre byråkrati og bedre sikring for de mest hjelpetrengende. Disse medlemmer vil derfor foreslå en toppfinansiering der alle kommunale utgifter over 600 000 kroner dekkes 100 pst.

Disse medlemmer viser også til Stortingets vedtak om at ingen unge funksjonshemmede skal bo på, eller flyttes inn i, alders- og sykehjem innen 2005. Utflytting og fritt valg av bolig forutsetter at kommunen får dekket utgifter knyttet til omsorg og pleie samt nødvendig brukerstyrt personlig assistent, og viser ellers til merknader under kapittel 10.2.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i 2003 innføre en statlig toppfinansiering for særlig ressurskrevende brukere av kommunale tjenester der alle utgifter over 600 000 kroner pr. bruker dekkes av staten."

Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet har snudd i denne saken og nå ikke lenger støtter dette forslaget. Disse medlemmer beklager at Fremskrittspartiet løper fra løftene om en statlig toppfinansiering til særlig ressurskrevende brukere. Å øremerke 50 mill. kroner mer innenfor skjønnsporten vil ikke bety noen forbedring fordi kommuneøkonomien er så stram at tilbudene i utgangspunktet må kuttes.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil på det sterkeste avvise at Fremskrittspartiet ikke lenger støtter forslaget om en statlig toppfinansiering til særlig ressurskrevende brukere. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet i forhandlinger fikk økt tilskuddet til ressurskrevende brukere med 50 mill. kroner i 2003. Disse medlemmer

viser også til Fremskrittspartiets forslag om at denne ordningen skal være på plass i 2004.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å innføre en ordning med statlig toppfinansiering for særlig ressurskrevende brukere. Ordningen medfører at staten dekker alle årlige utgifter over 600 000 kroner pr. bruker."

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet viser til at mange kommunar slit med høge kostnader til ressurskrevjande brukarar. Denne medlemmen meiner ordninga med skjønstilskot på dette området ikkje er føreseieleg nok verken for kommunane eller for brukarane.

Denne medlemmen viser til at Stortinget i Budsjett-innst. S. nr. 5 (2001-2002) ba Regjeringa komme tilbake med ei statleg toppfinansiering for særleg ressurskrevjande brukarar og fremje forslag om dette i kommuneproposisjonen for 2003.

Denne medlemmen meiner det er oppsiktsvekjande at Regjeringa ikkje har funne å prioritere arbeidet med ei slik ordning så langt, men melder ei sak om dette seinare.

Denne medlemmen fremjar følgjande forslag:

"Stortinget ber Regjeringa i statsbudsjettet for 2003 fremje forslag om å innføre ei statleg toppfinansiering for særleg ressurskrevjande brukarar av kommunale tenester der 80 pst. av kommunane sine utgifter utover 600 000 kroner pr. brukar vert dekte av staten."

Selskapsskatt

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti er tilfreds med at Regjeringen har nedsatt en arbeidsgruppe som skal utrede modeller hvor deler av selskapsskatten igjen skal tilfalle kommunene. Det er viktig at kommunene har incitamenter til å legge til rette for næringsutviklingen lokalt. Når deler av selskapsskatten igjen tilfaller kommunene er det nødvendig med en mer rettferdig fordeling av selskapsskatten enn det den tidligere ordningen medførte.

Skoler og institusjoner innen eldreomsorgen

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har merket seg at det er store forskjeller mellom kommunene når det gjelder bevilgninger pr. elev i grunnskolen. Det er også rettet kritikk mot statlige myndigheter når det gjelder det samlede omfanget av bevilgninger til kommunene. Fra mange hold er det gitt uttrykk for bekymring når det gjelder kommunenes evne til å opprettholde og å videreutvikle standarden og omfanget av offentlige tjenester innen eldreomsorgen. Disse medlemmer kan ikke akseptere at innbyggerne opplever store forskjeller på tjenestetilbudene, avhengig av hvilken kommune man er bosatt i. Disse medlemmer mener derfor at alternative finansieringsmodeller bør vurderes.

Disse medlemmer mener ressursutnyttelsen i kommunene mange steder er langt fra optimal, og at tjenestetilbudet i kommunene kan forbedres uten å øke pengeforbruket.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til alternative finansieringsmodeller for skoler og institusjoner innen eldreomsorgen, der kommunenes ansvar avløses av et kriteriebasert stats-tilskudd til den enkelte skole/institusjon."

12. BEDRE LOKALDEMOKRATI OG MER EFFEKTIVE KOMMUNER

12.1 Sammendrag

Kommunesektoren har hovedansvaret for produksjonen av de fleste grunnleggende velferdstjenester og er derfor en svært viktig del av offentlig sektor. Nesten hver fjerde arbeidstaker er sysselsatt i kommunal sektor. Modernisering av offentlig sektor er et viktig mål for Regjeringen. Som del av dette arbeidet har modernisering av kommunesektoren høy prioritet. Hovedmålsetningene er:

- Utvikling av et levende lokaldemokrati - økt handlingsrom.
- En mer effektiv utnyttelse av ressurser.
- En brukertilpasset tjenesteproduksjon.

Regjeringen mener at veien til en bedre og mer brukerorientert kommunal sektor går via delegering og desentralisering av ansvar og myndighet. Kommuner og fylkeskommuner er folkevalgte styringsorganer og grunnlaget for vår lokaldemokratiske tradisjon. Innenfor nasjonale rammer fatter kommuner og fylkeskommuner selvstendige beslutninger og organiserer sin virksomhet ut fra den lokale folkevilje. Dette er et godt utgangspunkt for modernisering. Kommunen og fylkeskommunen representerer nærhet til innbyggerne. Lokalt selvstyre gir gode vilkår for å framføre kritikk, stille krav til eller skifte ut politiske ledere når det arbeidet som utføres i kommunen ikke er godt nok. På den måten understrekes også innbyggernes eget ansvar for å få til en bedre offentlig forvaltning.

I dette moderniseringsarbeidet vil Regjeringen arbeide for at rammefinansiering skal være hovedfinansieringsformen for kommunesektoren. Utforming og utprøving av modeller hvor en med utgangspunkt i rammefinansiering legger opp til friere brukervalg og "penger følger bruker" innenfor den enkelte kommune/fylkeskommune, vil også bli initiert. Kommunene har et ansvar for å lytte til brukerne og gi dem reell innflytelse i form av en brukertilpasset tjenesteproduksjon.

Kommunesektoren må gis økt handlingsrom ved reduksjon av statlig detaljstyring gjennom regelverk og rapporteringskrav, og Regjeringen vil gi dette arbeidet

økt prioritet i tiden framover. Videre skal det legges til rette for en gjennomgang av tilsynsmyndighetenes rolle. Det framtidige statlige tilsynet skal preges av rammestyrt framfor detaljstyring. Videreutvikling av konsultasjonsordningen mellom staten og kommunesektoren er et annet ledd i utviklingen av samspillet mellom staten og kommunene.

I proposisjonen påpekes det at styrking av lokaldemokratiet gjennom lokalt handlingsrom og dialog mellom kommunen og innbyggerne er en viktig forutsetning for effektiv ressursbruk, der knappe ressurser fordeles i samsvar med variasjoner i lokale behov og prioriteringer.

Kommunesektoren har gjennom flere år arbeidet målrettet med å fornye sin virksomhet. I tiden framover vil det være behov for en ytterligere effektivisering. Kommunesektoren legger beslag på en stor andel av samfunnets ressurser, og etterspørselen etter tjenester vil trolig fortsette å øke blant annet som følge av de demografiske endringene. Brukerne stiller også større krav til tjenestene, noe som betyr at samtidig som etterspørselen øker, økes også kvalitetskravene.

Inntektsrammene i kommunal sektor har vært og er fortsatt knappe, blant annet som følge av begrensninger som er lagt på bruken av oljeinntekter og økningen i pensjonskostnader. Regjeringen mener at det er et ytterligere effektiviseringspotensiale i kommunesektoren som kan tas ut gjennom videreutvikling av allerede påbegynt omstillingsarbeid. Effektivitet skal oppnås gjennom lokal frihet og lokalt ansvar, og det vil være opp til den enkelte kommune å velge egnede løsninger. En sentral målsetting for Regjeringen vil være å stimulere til lokalt utviklingsarbeid i kommunene. Regjeringen vil blant annet fremme konkurranse som et prinsipp i kommunesektoren for å bidra til god ressursbruk og økt kvalitet. I mange kommuner er man kommet langt med forsøk med konkurranseutsetting, og erfaringene tilsier at flere kommuner med fordel kan benytte det som løsning.

Ved hjelp av KOSTRA-data kan kommunene sammenligne seg med hverandre og med seg selv over tid, og slik skapes det grunnlag for forbedringer gjennom målestokkonkurranse. Koplingen av KOSTRA-data og brukerundersøkelser gir også muligheter for å utvikle balansert målstyring i kommunesektoren. Samarbeid mellom kommuner, for eksempel gjennom interkommunalt samarbeid, er et annet effektiviseringstiltak. Kommunesammenslutninger må også vurderes som et ledd i omstillingsarbeidet.

Regjeringen har også forventninger til etableringen av kommunenettverk for fornyelse og modernisering som Kommunenes Sentralforbund, Kommunal- og regionaldepartementet, Arbeids- og administrasjonsdepartementet og Finansdepartementet har tatt initiativet til. Et pilotprosjekt ble gjennomført i 2001, og pr. april 2002 har 195 kommuner meldt sin interesse for å delta.

I proposisjonen påpekes det at valg hvert fjerde år er ikke nok for å opprettholde et vitalt lokaldemokrati.

Det er nødvendig med en løpende kontakt mellom folkevalgte og innbyggerne. I proposisjonen omtales ulike arenaer for deltakelse og ulike innbyggerne har for å styrke lokaldemokratiet.

12.2 Komiteens merknader

12.2.1 Modernisering av kommunene et viktig mål for Regjeringen

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti støtter Regjeringens arbeid for en mer effektiv og moderne kommunal sektor. Mer tjenesteproduksjon for hver overført krone til kommunesektoren må være en målsetting. Når dette er sagt ønsker disse medlemmer å presisere at målet om effektivitet samtidig må fremme målet om god kvalitet.

Disse medlemmer har merket seg at delegering og desentralisering av ansvar og myndighet står sentralt i Regjeringens effektiviseringsarbeid. Disse medlemmer mener at dette vil styrke lokaldemokratiet og virke motiverende i arbeidet for en best mulig kommunal sektor på lokale politikere og administrative ledere. Disse medlemmer har også merket seg at konkurranse skal benyttes som et middel for økt effektivitet, og slutter seg til dette.

Økt frihet for kommunene til å prioritere innsatsområder innenfor hensiktsmessige rammevilkår, oppstilles som et mål for Regjeringens politikk. Disse medlemmer slutter seg til denne målsettingen, og viser i den forbindelse til merknadene til kapittel 11. Disse medlemmer tror på lokaldemokratiet, og har tillit til at lokalpolitikere vil foreta prioriteringer mellom grupper av brukere som innebærer at svake gruppers behov blir ivaretatt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til sin generelle merknad i kap. 1. Disse medlemmer vil understreke at kommuner og fylkeskommuner allerede har gjennomført et omfattende fornyelsesarbeid, og viser til arbeidet med fornyelse av offentlig sektor som regjeringen Stoltenberg satte i gang. Disse medlemmer viser til at målet for regjeringen Stoltenberg program var å bruke mindre ressurser på administrasjon og mer på tjenester og velferd som kan gi innbyggerne en tryggere og enklere hverdag. Disse medlemmer viser til at programmet inneholdt tiltak for mindre statlig detaljstyring av kommunene, både når det gjelder bevilgninger og regelverk. Videre var etablering av servicekontorer lokalt, døgnåpen forvaltning og forenkling av skjema og regelverk andre viktige tiltak. Disse medlemmer mener det er viktig at det legges godt til rette for at dette igangsatte fornyelsesarbeidet blir videreført.

For disse medlemmer er det viktig at effektiviseringskravet ikke er så stort at det medfører reduksjon i tjenestetilbudet. Regjeringen legger etter disse medlemmers syn alt for stor vekt på krav til effektivisering og omstilling. I tillegg legger Regjeringen opp til at konkurranse skal kunne gi innsparinger i

kommunesektoren. Disse medlemmer slutter seg ikke til Regjeringens strenge krav om effektivisering og ønske om betydelig konkurranseutsetting.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at Regjeringens strategi er konkurranseutsetting og at det skapes urealistiske forventninger om effektiviseringsgevinst uten hensyntaking til brukernes behov for kvalitet og pris. Regjeringen skyver på denne måten ansvaret for dårlige og dyre tjenester ned på kommunene. Regjeringens politikk der størst mulig reduksjon av økonomiske rammer blir en målsetting, er ikke et egnet som middel for å oppnå et samfunn til beste for alle.

Regjeringen må selv ta ansvaret for å ha brukt opp handlingsrommet i norsk politikk til skattelette for de rikeste framfor bedre skole, billige barnehager og bedre omsorg for gamle og syke.

Disse medlemmer viser til at Regjeringen bekrefter i brev av 31. mai 2002 at den er innforstått med at enkelte steder i landet vil det være vanskelig å etablere et reelt marked med flere tilbydere. Teoretiske innsparinger beregnet som følge av konkurranseutsetting i makroøkonomien, kan bare i begrenset grad realiseres og vil slå svært skeivt ut i ulike deler av landet. Disse medlemmer viser til at Regjeringen ikke har noen planer om å ta høyde for dette i budsjettene og at det vil forsterke skeivhetene. I samme brev skriver Regjeringen at gevinster ved slike tiltak skal tilfalle den enkelte kommune. Da er det uakseptabelt at Regjeringen samtidig hevder at økt konkurranseutsetting gir innsparinger som Regjeringen bruker som begrunnelse for å ikke øke kommuneøkonomien mer enn foreslått.

Disse medlemmer mener det er en illusjon å tro at bare fjerning av øremerking og regler vil virke positivt inn på valgdeltakelsen og lokaldemokratiet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til sine merknader under kap. 1 Generelle merknader vedrørende kommunesektorens oppgaver, økonomi og ressursdisponering.

12.2.2 Finansiering av kommunesektoren

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, har ingen merknader.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Fremskrittspartiet går inn for et annet finansieringssystem for de grunnleggende offentlige velferdstilbud. Rammefinansieringssystemet utvikles og erstattes av en statlig stykkprisfinansiering. Et slikt system skal være basert på prinsippene om valgfrihet og at pengene fra det offentlige skal følger brukeren.

Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet primært vil at staten skal direkte finansiere de grunnleggende offentlig finansierte velferdsytelsene og fremmer eget forslag om dette.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utvikle dagens rammefinansieringssystem og erstatte dette med et nytt system for direkte statlig stykkpris-finansiering av grunnleggende velferdsgoder som helse-/sosialtjenster, omsorg og utdanning."

"Stortinget ber Regjeringen utrede og foreslå en ordning der kommunene gis fri beskatningsrett."

"Stortinget ber Regjeringen om å tilbakeføre deler av selskapsskatten til kommunene fra og med 2003."

Komiteens medlemmer Sosialistisk Venstreparti viser til merknader under andre kapitler.

Medlemene i komiteen frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil viser til at staten har eit hovudansvar for finansiering av dei offentlege velferdstilboda. Dagens finansieringssystem gjev kommunane små moglegheiter til sjølve å innverke på sine inntekter. Samstundes er ordninga med kommunal utskriven eigedomsskatt både upresis og lite rettferdig. Desse medlemene meiner kommunane i større grad enn i dag må ha moglegheit til å styre egne inntekter. Gjennom å gje kommunene eit friare skatteøre kan ein betre tilhøva til lokaldemokratiske prosessar og gje kommunane høve til å auke skattlegginga i periodar for å gjennomføre viktige politiske prioriteringar.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet meiner at eit friare kommunalt skatteøre skal vere eit alternativ til dagens kommunale eigedomsskatt på verk og bruk.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet fremjar følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringa om å utgreie eit friare skatteøre for kommunane, og kome attende til Stortinget med det i passande høve, seinast i kommuneproposisjonen for 2004. Ei slik ordning må utformast som eit alternativ til dagens kommunale eigedomsskatt."

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti viser til egne forslag om endringar i lov om eigedomsskatt til kommunane under kap. 5.2.

12.2.3 Forholdet mellom staten og kommunene - preget av formidling, dialog og læring

Komiteen har merket seg at Regjeringen legger stor vekt på dialog som verktøy i utforminga av kommunalpolitikken. Dialog og gjensidig forståelse er viktig dersom målet om effektivisering og forbedring skal nås.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil vise til at skal den nye konsultasjonsordningen få noen reell betydning, må det oppnås felles forståelse mellom Regjeringen og kommunesektoren om hvilket tjenestetilbud som kan realiseres innenfor fastsatt inntektsramme og derigjennom medansvar for regjering og stortingsflertall for det tilbud som i praksis kan gis. Dette krever en nærmere vurdering av både kostnadsutvikling, effektivitetskrav, behovsendringer og ikke minst en forståelse av behovet for og kostnadene ved en hensiktsmessig lønns- og arbeidsgiverpolitikk.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at konsultasjonsordningen også må omfatte Regjeringens arbeid når det gjelder endringer som følge av EØS/EU-direktiv som har konsekvenser for kommunesektoren.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet meiner at ei utviding av dagens konsultasjonsordning mellom staten og kommunesektoren er ein sentralt reisikap for å utvikle vidare det offentlege tenestetilbodet og lokaldemokratiet. Gjennom konsultasjonsordninga kan ein avvege statleg politikk og økonomiske prioriteringar. For at dette skal være mogleg er auka rammer ein føresetnad. Dette krev sameinte kostnadsberekningar for kva økonomiske konsekvensar løpande utgiftsvekst, iverksetjing av rettighetslovar og reformar vil gi. Denne medlemmen vil påpeike at kommunesektoren på si side må ta eit større ansvar for å medverke til gjennomføring av reformar i det offentlege. Ei utvida konsultasjonsordning må vidare bidra til å legge meir av kommunesektoren sine inntekter inn i rammefinansieringa.

Denne medlemmen fremjar følgjande forslag:

"Stortinget ber Regjeringa bidra til at konsultasjonsordninga mellom staten og kommunesektoren blir gjort meir forpliktande slik at dei totale ressursane innan offentleg sektor kan nyttast betre, ikkje minst gjennom at ein i felleskap tek eit større ansvar for gjennomføring av statleg politikk."

12.2.4 En moderne kommunalforvaltning og et velfungerende lokaldemokrati hører sammen

Komiteen har merket seg beregningene fra Statistisk sentralbyrå som viser at sysselsettingen i kommunal sektor som en følge av demografiske endringer, vil øke med nær 30 pst. fra 1997 til 2030. Dette beregnet ut fra et nivå på tilbydde tjenester som vi har i dag. Komiteen anser dette som et ytterligere moment for viktigheten av effektivisering i kommunal sektor.

Kravene til kommunal tjenesteyting er store og etterspørselen etter tjenester er stor. Økt etterspørsel skyldes både reformer og en befolkningsutvikling som innebærer at både barnetallet og eldreandelen øker i forhold til befolkningen ellers. Dette er etter komite-

ens oppfatning kommunesektorens kanskje største utfordring.

Komiteen har merket seg at Regjeringen arbeider på ulike plan og med ulike metoder for å oppnå økt effektivitet i kommunesektoren.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti vil påpeke at arbeidsmarkedet er stramt, og disse medlemmer anser konsekvensene av en sterk økning i offentlig virksomhet på bekostning av det private næringsliv som lite ønskelige.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener det er stort behov for å forbedre kommune- og statsforvaltningens service. Dette kan for eksempel gjøres ved at kommuner og fylkeskommuner utarbeider serviceerklæringer og forbrukergarantier til publikum om kvalitetsmål for saksbehandlingen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til at forbrukergarantier vil gi rettigheter til brukerne av offentlige tjenester. Hvis vi som innbyggere ikke overholder de frister kommunen har satt, har det konsekvenser i form av straffegebyrer eller tilleggsregninger. Overholdes ikke en søknadsfrist satt av det offentlige, blir søknaden avvist. Da er det ikke urimelig at dette også går andre veien, hvis kommunen ikke leverer de tjenester det er rimelig å forvente. Eksempler på dette kan være:

- dersom legeavtale forsinkes med mer enn 1 time etter avtalt tid, sløyfes egenbetaling,
- dersom renholdsetaten ikke henter søpla til avtalt tid, kan gratis henting av søpla rekvireres fra annet firma,
- hvis bygningsmyndighetene overskriver behandlingsfrister, bør saksbehandlingsgebyrene halveres,
- hvis bilen fra Transporttjenesten for funksjonshemmede ikke kommer innen 15 minutter etter avtalt tid kan, annen transport rekvireres gratis
- hvis hjemmehjelperen kommer 30 minutter for sent; ingen egenbetaling.

12.2.5 En mer demokratisk kommunal forvaltning

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener det viktigste bidraget statlige myndigheter kan gi i dette arbeidet, er å ta ansvar for at det er balanse mellom inntektene som gis til og oppgavene som pålegges kommunen.

Flertallet viser til at Regjeringen foreslår bruk av "borgerjuryer" som en styrking av lokaldemokratiet. Flertallet mener det er behov for å finne et mangfold av nye måter å styrke befolkningens deltakelse og medvirkning i politiske prosesser og avgjørelser, men vil advare mot å innføre ordninger som forsterker alle-

rede sterke påvirkningsaktører og oppfordrer kommunen til å finne måter å få bedre kommunikasjon med innbyggere som sjelden eller aldri blir hørt.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti har ingen merknader utover det som tidligere er bemerket om lokaldemokratiet.

13. FORENKLING AV RAPPORTERINGSKRAV OG REGELVERK

13.1 Sammendrag

Som en del av Regjeringens arbeid med modernisering av offentlig sektor videreføres prosjektet "Gjennomgang av statlig regelverk rettet mot kommunesektoren". Prosjektet omtales i proposisjonen. Endringer i aktuelt regelverk som følge av prosjektet foretas i regi av det enkelte departement. Lovforslag blir på vanlig måte fremmet av fagansvarlig departement overfor Stortinget.

13.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at Regjeringen viderefører prosjektet "Gjennomgang av statlig regelverk rettet mot kommunesektoren" og at man arbeider for forenkling av statlige rapporteringskrav. Etter komiteens oppfatning er det positivt at kommunesektoren i større grad ansvarliggjøres og gis økt handlingsrom.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til merknader i Innst. S. nr. 326 (2000-2001) om kommuneøkonomien for 2002 der disse medlemmer gikk imot at forskrifter som angir bemanningsnorm og krav til kompetanse, eller som sikrer ansatte og brukeres sikkerhet og miljø skulle oppheves. Det er stor risiko for at en oppheving av normen vil kunne føre til lavere bemanning og lavere krav til kompetanse innen områdene miljø, skole, omsorg og helse. Kompetansekravene er ikke er satt for høgt selv om de i noen tilfeller kan være for spesifikke. Fjerning av regler om tekniske forhold i kommunale og fylkeskommunale institusjoner kan medføre at krav til inn klima, arbeidsmiljø, areal osv. vil bli redusert. Disse medlemmer vil vise til at Regjeringen ikke på noen tilfredsstillende måte har kunnet gjøre nærmere rede for hva slags effekter en fjerning av reglene kan få.

14. UTBYGGINGSAVTALER

14.1 Sammendrag

Over tid har arealplanleggingen i Norge utviklet seg mot en praksis der de private utbyggere i stadig større grad står for detaljplanlegging og tilrettelegging av boligprosjekter og næringsområder. Dette krever et tett samspill mellom offentlig og private aktører i forbin-

delse med utbyggingsprosjekter. For mange prosjekters del inngås det særskilte utbyggingsavtaler mellom kommunen og privat utbygger.

Departementet har startet et utredningsarbeid knyttet til bruk av utbyggingsavtaler og de vilkår av økonomisk og ikke-økonomisk karakter som man finner i slike avtaler. Utredningsarbeidet, som har vært tredelt, er nærmere omtalt i proposisjonen.

Departementet er kjent med at Planlovutvalget har bestilt en rapport som beskriver gjeldende praksis for utbyggingsavtaler og partenes intensjoner bak denne type avtaler. Denne rapporten vil være et viktig innspill i det videre arbeid. Først og fremst i Planlovutvalgets videre arbeid, men også i departementets arbeid med å se på utbyggingsavtaler og de nærmere vilkår i avtalene. Når konklusjonene fra den interdepartementale arbeidsgruppen som utreder de gjeldende juridiske rammer for avtalene, samt rapportene fra de to delprosjektene om effektivitets- og fordelingsvirkninger av utbyggingsavgifter foreligger, vil departementet utarbeide en veiledning til kommunene.

14.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til at mange kommuner har tatt i bruk utbyggingsavtaler med private utbyggere. Slike avtaler kan være et nyttig supplement til reguleringsplaner. Reguleringsplaner gir rett til, men ingen plikt til utbygging. Det kan derfor være nyttig og nødvendig for kommunen parallelt med reguleringsarbeidet å inngå avtaler med utbygger som sikrer gjennomføring av planen. Det kan også innebære at utbygger pålegges å bekoste hele eller deler av den infrastruktur som er nødvendig for dette.

Flertallet mener at det må settes grenser for hva som kan avtales slik at ikke utbyggingen belastes med kostnader knyttet til utvikling av sosial infrastruktur som skoler, barnehager m.v. Det er også behov for å sikre at slike prosesser ikke på forhånd binder opp folkevalgte organers beslutningsmyndighet eller holdes utenfor innsyn fra offentligheten.

Flertallet mener at rammene for kommunenes bruk av utbyggingsavtaler må klargjøres. Flertallet vil understreke at kostnader ved utbygging av kommunenes sosiale infrastruktur ikke må veltes over på boligbyggingen.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti har merket seg at Regjeringen vil utarbeide en veiledning om inngåelse av utbyggingsavtaler til kommunene. Det er etter disse medlemmers oppfatning viktig at arten av de utbyggingsavtaler som inngås i kommunesektoren er mest mulig lik av hensyn til ønske om likeverdige vilkår for utbyggere og boligkjøpere, og videre at utbyggingsavtalene ikke forhindrer boligbygging.

Disse medlemmer viser til at plan- og bygningsloven skal revideres, og disse medlemmer imøteser en grundig gjennomgang av dette temaet i den forbindelse.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet hevder at kostnader til infrastruktur utover det som er knyttet til nødvendige investeringer for at en bolig skal godkjennes som ferdig til innflytting, i prinsippet ikke skal belastes beboerne. Utgifter til skoler, barnehager og utbygging av arealer til slike formål er et offentlig ansvar og skal fordeles mellom innbyggere gjennom fordelingsmekanismene i skatte og avgiftssystemet og ikke belastes beboerne gjennom utbyggingsavtaler. Disse medlemmer vil vise til at det er stor behov for økt boligbygging. Disse medlemmer viser til forslag i NOU 2:2002 om å gi kommuner tilskudd gjennom Husbanken for hver ferdigstilt bolig. Dette vil kunne dekke kommunenes utgifter i tilknytning til boligetablering og bidra til økt boligbygging.

Disse medlemmer mener derfor at utbyggingsavtaler må begrenses og ber Regjeringen legge dette synet til grunn for utarbeidelse av veiledningen til kommunene.

15. KONKURRANSEUTSETTING AV KOMMUNAL REVISJON

15.1 Sammendrag

Etter kommuneloven skal revisjon av kommuner skje ved egne kommunerevisorer - enten ansatt i den enkelte kommune, eller i en interkommunal sammenlutning (distriktsrevisjon). Det er begrenset i hvilken grad kommuner kan overlate til private revisjonsfirma å utføre de oppgavene loven pålegger kommunerevisjonen. I proposisjonen drøftes det hvorvidt det bør åpnes for å konkurranseutsette utførelsen av de oppgaver loven i dag legger til kommunale revisorer.

Departementet vil senere komme tilbake med et eget lovforslag om systemet for kommunal internkontroll/egenkontroll. I dette lovforslaget vil det bli foreslått å åpne for konkurranseutsetting. I lovarbeidet må det også blant annet foretas en nærmere gjennomgang av innholdet i kommunenes eget kontroll- og tilsynsarbeid, og nærmere regler om organisering av denne virksomheten internt i kommunen. Lovforslaget vil bli sendt på alminnelig høring på vanlig måte.

I punkt 16.3 i proposisjonen redegjøres det for gjeldende rett om kommunenes plikt til å ha egen revisjon. Kapitlet inneholder også en kortfattet beskrivelse av kommunerevisjonens oppgaver etter kommuneloven og enkelte andre lover.

I punkt 16.4 er det gitt en kortfattet beskrivelse av situasjonen i Danmark og Sverige med hensyn til spørsmålet om adgang til å konkurranseutsette kommunal revisjon.

Punkt 16.5 inneholder departementets vurderinger av hvorvidt det bør åpnes for konkurranseutsetting.

I punkt 16.5.1 tas det utgangspunkt i prinsippet om kommunalt selvstyre. Dette prinsippet tilsier at et området ikke bør være skjermet for konkurranseutsetting med mindre spesielle grunner taler for det.

I punkt 16.5.2 drøftes det om det er prinsipielle forhold som tilsier at det ikke bør være anledning for kommunene til å konkurranseutsette revisjonen. Herunder drøftes også mulige alternativer til konkurranseutsetting. Slik departementet ser det er det to alternativer: enten å videreføre dagens ordning med distriktsrevisjoner i en eller annen form, eller å etablere en landsdekkende enhet for revisjon av kommuner som det er obligatorisk for kommunene å delta i. Begge disse alternativene ville innebære en betydelig statlig styring på dette området, og de vurderes blant annet av den grunn som lite ønskelige. Dette er imidlertid ikke til hinder for at det etableres egne kommunerevisjoner, eller interkommunale ordninger som kan delta i konkurransen i et fritt marked for revisjon av kommuner.

I punkt 16.5.3 drøftes nærmere hvilken betydning hensynet til fagkompetanse og uavhengighet har for spørsmålet om å åpne for konkurranseutsetting.

I punkt 16.5.4 redegjøres det nærmere for de enkelte av oppgavene til dagens kommunerevisjonsheter, og det drøftes om det er noe ved oppgavens karakter som taler mot at det skal være adgang til konkurranseutsetting. Bortsett fra når det gjelder revisjon av skatteoppkreverfunksjonen er det etter departementets oppfatning ikke avgjørende grunner som taler mot dette. Revisjon av skatteoppkreverfunksjonen reiser imidlertid særlige spørsmål knyttet til det offentliges kontroll med skatteinnfordringen. Det legges derfor ikke opp til konkurranseutsetting av denne oppgaven nå. Spørsmålet om hvorvidt det kan åpnes for konkurranseutsetting av også denne oppgaven vil bli utredet nærmere i samarbeid med Finansdepartementet som er øverste myndighet på dette området.

I punkt 16.5.5 berøres kort spørsmål som gjelder effekter av arbeidsrettslig karakter for de som i dag arbeider i kommunal revisjon. Det vises der til at slike effekter ikke er vesensforskjellige fra de effekter som generelt følger av konkurranseutsetting på andre områder, men at det vil være nødvendig å gå noe nærmere inn på dette i det etterfølgende lovarbeid.

Punkt 16.5.6 omhandler økonomisk administrative konsekvenser for staten og kommunene.

I punkt 16.5.7 er et tatt inn et resymé av høringsuttalelsene.

I punkt 16.5.8 i proposisjonen er det gjort en endelig oppsummering med konklusjon. Departementet kan ikke se avgjørende argumenter mot å åpne for konkurranseutsetting av kommunal revisjon. Kommunene bør selv kunne velge om revisjon skal utføres av egne ansatte kommunerevisorer, interkommunale revisjonsheter, eller om oppgaven skal settes ut til et privat firma. En reservasjon må likevel gjøres for revisjon av skatteregnskapet. Det legges derfor ikke opp til å åpne

for konkurranseutsetting av denne oppgaven nå. Departementet vil komme tilbake til dette spørsmålet.

15.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at Regjeringen vil fremme et lovforslag om kommunalt kontroll- og tilsynsarbeid, basert på at det i loven gis mulighet for konkurranseutsetting av kommunal revisjon.

For komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti er prinsippet om størst mulig lokal selvvråderett viktig, og forslaget om at kommunene selv skal få bestemme om kommunal revisjon skal utføres av andre enn dem som pr. i dag anføres i kommuneloven § 60 nr. 3 er i tråd med dette prinsippet.

Disse medlemmer viser til at Regjeringens forslag om å åpne for konkurranseutsetting av kommunal revisjon, ble sendt på høring våren 2002, og har i den forbindelse merket seg og lagt betydelig vekt på at et flertall av de kommuner som har uttalt seg i høringsrunden støtter forslaget om at det åpnes for konkurranseutsetting. Disse medlemmer stiller seg positiv til at det åpnes for konkurranseutsetting av kommunalrevisjon, og ser frem til at konkret forslag om dette forelegges Stortinget.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, går imot Regjeringens opplegg med konkurranseutsetting av kommunal revisjon.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil som begrunnelse for dette standpunkt peke på at spørsmålet om konkurranseutsetting av den kommunale revisjonen er for dårlig utredet. Flere momenter er ikke tilfredsstillende vurdert. Disse medlemmer vil dessuten vise til at høringsfristen var for kort.

Disse medlemmer savner bl.a. en vurdering av problemstillinger knyttet til sammenblanding mellom private og offentlige rettsregimer som en eventuell konkurranseutsetting kan medføre. Disse medlemmer mener at spørsmål som partsinnsyn, taushetsplikt, dokumentoffentlighet og allmenn åpenhet burde vært nærmere vurdert. Det kan også reises spørsmål ved om konkurranseutsetting vil effektivisere kommunerevisjonen og gjøre den billigere.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil påpeke at kontrollen med kommunale regnskaper må være god og uavhengig og at forvaltningsrevisjonen må styrkes.

Disse medlemmer mener at alle konsekvenser må utredes grundig før beslutning tas om konkurranseutsetting av kommunal revisjon. Inntil dette foreligger og det kan dokumenteres at en åpning for konkurranseutsetting av kommunal revisjon ikke bryter disse prinsippene eller fører til at kommunal revisjon blir

svekket slik at andre kommuner i praksis ikke gis noe reelt valg fordi interkommunale revisjonsordninger blir nedlagt som følge av konkurranseutsetting.

16. MERVERDIAVGIFTSUTVALGET

16.1 Sammendrag

Ved kongelig resolusjon av 11. januar 2002 ble det oppnevnt et offentlig utvalg for å vurdere forslag til løsninger som gjør at merverdiavgiftsregelverket virker nøytralt for kommunenes beslutninger. Utvalget skulle også vurdere merverdiavgiftsregelverket i forhold til kommunale eller fylkeskommunale samarbeidsløsninger om oppgaver. Utvalget leverte 22. mars 2002 en delrapport, hvor utvalget omtalte og kort vurderte ulike løsningsalternativer. Utvalget skisserte i delrapporten tre løsninger som synes mest aktuelle og som utvalget vil vurdere videre og konkretisere nærmere i sin endelige innstilling innen utgangen av 2002. I proposisjonen er det gitt en nærmere omtale av utvalgets arbeid.

Utvalget skal avlevere sin endelige innstilling i løpet av 2002. Det er naturlig at denne sendes på offentlig høring og at Regjeringen kommer tilbake med eventuelle forslag til endringer tidligst i forbindelse med budsjettet for 2004.

16.2 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti har merket seg at Regjeringen i januar 2002 nedsatte et offentlig utvalg for bl.a. å utrede forslag til løsninger som gjør at merverdiavgiftsregelverket virker nøytralt for kommunenes beslutninger. Det er etter disse medlemmers oppfatning en målsetting at merverdiavgiftssystemet ikke gir offentlig virksomhet økonomisk motivasjon til egenproduksjon av tjenester som er avgiftspliktige iht. merverdiavgiftsregelverket, fremfor å kjøpe tjenester fra andre aktører. Disse medlemmer imøteser at Regjeringen kommer tilbake med forslag om endringer slik at nevnte målsetting kan nås.

Disse medlemmer vil presisere at det er et overordnet mål å få mest mulig igjen for det offentliges midler. For disse medlemmer er det viktig å ha et hovedfokus på brukerne av offentlige tjenester, og målet må være å yte best mulig tjenester til borgerne. For å oppnå dette kan konkurranseutsetting av offentlige tjenester være et middel. Etter disse medlemmers oppfatning er det uforståelig at dette brukerperspektivet kan misforstås dit hen at vi har et ønske om å tilgodese privat næringsliv. Disse medlemmer tar sterkt avstand fra en slik påstand.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil vurdere eventuelle forslag når de legges fram for Stortinget.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at det er store samfunnsmessige gevinster i at kommunal sektor ikke brytes opp i enkelte enheter som står i konkurranseforhold til hverandre og ikke er pålagt å samarbeide eller vil ha interesse og mulighet til det fordi resultatens budsjett isolert sett vil tape på det. Det er helheten i tilbudet til befolkningen som skal være det overordnede mål, og ikke at hver enhet som kan skilles ut og konkurranseutsettes. Tjenester som i stor grad finansieres av det offentlige - helse, sosial, undervisning, idrett og kultur, er det liten mening i å innlemme i momsordningen.

Regjeringens forslag tar ikke slike overordnede hensyn, men skjeler kun til et ønske om at private bedrifter skal få mulighet til å konkurrere på nye markeder med offentlig finansiering.

Disse medlemmer viser til merknader og vil gå imot sidestilling av merverdiavgiftsregelverket og viser til merknader i Innst. O. nr. 24 (2000-2001).

17. INNDELING OG INTERKOMMUNALT SAMARBEID

17.1 Sammendrag

I proposisjonen gjøres det rede for utfordringer som kommunesektoren står overfor som kan møtes med interkommunalt samarbeid og/eller sammenslutning av kommuner. Videre følger en gjennomgang av ulike virkemidler som skal bidra til å stimulere til interkommunalt samarbeid og frivillige sammenslutninger.

Det er en sentral målsetning for Regjeringen å ha vel fungerende kommuner som er i stand til å tilby innbyggerne og næringslivet tjenester de er fornøyde med.

Utfordringene i tiden fremover vil bli særlig store for små distriktkommuner dersom de skal kunne opprettholde og videreutvikle sitt velferdstilbud. Problemstillingen er også aktuell for utkantkommuner truet av fraflytting. De vil være helt avhengig av å kunne tilby tilstrekkelige og kvalitativt gode tjenester for å hindre fraflytting, og i enda større grad for å trekke til seg nye innbyggere.

Mulige virkemidler for kommuner som har utfordringer knyttet til å få til et tilfredsstillende tjenestetilbud for sine innbyggere kan være interkommunalt samarbeid eller sammenslutning med andre kommuner. Når det gjelder interkommunalt samarbeid, ønsker departementet en utvikling mot en mer forpliktende form på samarbeidet enn det man ser mellom kommunene i dag. Mangelen på intern beslutningskraft er et viktig ankepunkt mot frivillig interkommunalt samarbeid. Så lenge alle involverte kommuner har vetorett i alle interkommunale samarbeidsorganer, har kommunene en stor utfordring i å få dette til å fungere effektivt. Samtidig er det også grunnleggende viktig at vi har et vel fungerende lokalt demokrati der innbyggerne kan stille politikerne til ansvar for de prioriteringer som foretas.

Hva som er den beste strategien for å møte utfordringer på en mest mulig framtidsrettet måte, kommunesammenslutning eller interkommunalt samarbeid, er opp til politikerne i den enkelte kommune å ta stilling til. Tvangssammenslutninger fra statens side er ikke noen god vei å gå. Initiativet må komme fra lokalt hold.

Departementet ønsker å legge til rette for frivillig sammenslutning og interkommunalt samarbeid gjennom positive virkemidler som for eksempel støtte til utredninger, inndelingstilskudd som vil sikre kommunene statlige rammeoverføringer på samme nivå som før sammenslutningen, innføring av en overgangsordning for inndelingstilskuddet, kompensasjon for engangskostnader knyttet til sammenslutnings-/omorganiseringprosessen og regelverksendringer.

I proposisjonen omtales forskningsprosjekter knyttet til interkommunalt samarbeid og oppgaveløsning i forhold til kommunestørrelse.

17.2 Komiteens merknader

Interkommunalt samarbeid og/eller sammenslutning av kommuner kan etter komiteens oppfatning være gode stimulanser for en mer hensiktsmessig organisering i deler av kommunesektoren. Komiteen stiller seg positiv til Regjeringens arbeid for å stimulere til dette gjennom positive virkemidler, og har dessuten merket seg at man bl.a. gjennom ulike prosjekter utvikler metoder og modeller for best mulig samarbeid/sammenslutning. Komiteen mener imidlertid at interkommunalt samarbeid og kommunesammenslåing må bygge på frivillighet.

Komiteen støtter Regjeringens forslag om å la inndelingstilskuddet opprettholdes i sin nåværende form i de ti første årene etter sammenslutningen, og deretter trappes ned med 1/5 i hvert av de fem påfølgende årene. Videre støtter komiteen at fylkesmannen fra 2003 gis utvidede fullmakter til å støtte utviklingsprosjekter i kommunene. Hva gjelder forslaget om alternativt bruk av ferjetilskudd, viser komiteen til samferdselskomiteens merknader til St.prp. nr. 60 (2001-2002).

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti vil understreke at Regjeringen ikke går inn for tvangssammenslutning av kommuner, men understreker i St.prp. nr. 64 (2001-2002) at kommunesammenslutninger skal skje frivillig og gjennom lokale initiativ. Disse medlemmer vil påpeke at for enkelte kommuner kan sammenslåing med andre kommuner være hensiktsmessig. Likeså kan økt interkommunalt samarbeid for enkelte kommuner være et viktig grep for å yte et best mulig tjenestetilbud til innbyggerne. Kommunesektoren står i dag overfor betydelige utfordringer. Disse medlemmer vil i den forbindelse både påpeke viktigheten av å tenke nytt og påpeke at hvilken organisering som den enkelte kommune er best tjent med bør besluttes lokalt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det er for mange små kommuner i Norge i dag. Kommunestrukturen må bli mer hensiktsmessig og rasjonell med færre og større kommuner. Dette vil gi stordriftsfordeler og vil representere større produksjonsenheter innen tjenesteproduksjonen som igjen er bedre egnet for konkurranseutsetting. Når fylkeskommunen en gang nedlegges bør også antall kommuner i Norge reduseres. Prinsippet for sammenslåing er allikevel at sammenslåinger skal bygge på frivillighet og ikke tvang. Det gjelder derfor å tilrettelegge for sammenslåing gjennom positive incitament. Slike statlige incitament kan være å tilby statlig gjeldssanering av kommunenes lånegjeld ved kommunesammenslåing. Et slikt virkemiddel må imidlertid først utredes grundig.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen nedsette et utvalg med mandat å foreslå konkrete sammenslåinger av kommuner i Norge og samtidig beskrive ulike strategier og virkemidler for en slik prosess. Utvalgets arbeid og innstilling skal danne grunnlaget for en bred offentlig debatt om dagens kommunestruktur, som er ment å gi som resultat en mer hensiktsmessig og tidsmessig kommuneinndeling, bygget på frivillighet."

"Stortinget ber Regjeringen utrede en ordning som går ut på å tilby delvis statlig gjeldssanering for kommuner som velger å slå seg sammen frivillig."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti har merket seg at Regjeringen legger til grunn at kommunesammenslutninger vil være nødvendige redskaper i å oppnå kostnadseffektivisering. Disse medlemmer er enig i at omstilling og best mulig ressursutnyttelse er viktig for å få mer tjenesteproduksjon for hver krone fremfor å bruke penger på unødvendig byråkrati. Disse medlemmer slutter seg likevel ikke til Regjeringens strenge krav om effektivisering og viser for øvrig til sine generelle merknader foran. Disse medlemmer viser også til at kommunesammenslutninger må være basert på frivillighet.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet er sterkt uroa over den politikken kommunal- og regionalministeren gjer seg til talsperson for når det gjeld talet på kommunar i framtida. Denne medlemmen merker seg at Regjeringa i St.prp. nr. 64 (2001-2002) slår fast at kommunesamanslutningar skal skje frivillig og gjennom lokale initiativ. Samstundes nyttar statsråden kvart høve til å målbere eit ynskje om 100 færre kommunar i Noreg. Denne medlemmen vil peike på at den økonomiske situasjonen i kommunesektoren i sterk grad bidrar til å presse kommunane inn i samanslutningsprosessar.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ynskjer ein kommunestruktur med rom både for små og store kommunar. Nærleik og oversiktlege einingar gjev gode resultat både med omsyn til tenester og demokratiske deltaking. Desse medlemmene viser til NIBR prosjektrapport 2001:19 "Kommunale oppgaver - Hvorfor varierer omfang og kvalitet?". Rapporten slår fast at små kommunar har særleg god tenesteutføring.

Desse medlemmene meiner omfattande strukturreformering av kommunestrukturen vil gje uynskte konsekvenser for innbyggjarane sine tenestetilbod. Desse medlemmene vil peike på at kostnadene ved samanslutningsprosessar kan vere så store at kommunane ikkje kan hente ut ein effektiviseringsgevinst.

Desse medlemmene ser at mange små kommunar slit med å kunne tilby faglege utfordrande og attraktive arbeidsmiljø. Desse medlemmene er opptatt av at kommunesektoren og i framtida skal ha moglegheit til å rekruttere nødvendig kompetanse.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet vil peike på at desse utfordringane kan løysast gjennom ulike former for interkommunalt og regionalt samarbeid. Denne medlemmen vil peike på at dette er eit særleg godt alternativ til kommunesamanslutningar.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet fremjar følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringa i samband med statsbudsjettet for 2003 opprette ein eigen tilskotspost for å fremje interkommunalt samarbeid."

18. ENDRINGER I OPPGAVEFORDELINGEN OG REGELVERK

18.1 Miljøverndepartementet

18.1.1 Sammenheng

18.1.1.1 Oppgavefordelingen på miljøvernområdet

Lokal mobilisering og forankring av miljøvernpolitikken er nødvendig for å bidra til bedre måloppnåelse i forhold til nasjonale og internasjonale miljømål, og for å sikre miljøkvaliteter som har betydning for helse, trivsel og velferd. Det kommunale miljøvernarbeidet vil bli styrket ved å gi kommunene økt ansvar, større frihet og flere virkemidler for å ivareta miljøvernoppgaver av lokal karakter, jf. St.meld. nr. 19 (2001-2002) Nye oppgaver for lokaldemokratiet - regionalt og lokalt nivå. Staten vil invitere kommunene til samarbeid om å løse nasjonale og globale miljøutfordringer.

Kommunene må selv ut fra lokale forhold og behov vurdere hvilke virkemidler de ønsker å ta i bruk for å møte de økte utfordringer de vil stå overfor, bl.a. på kompetansesiden. For mange kommuner vil interkommunalt samarbeid kunne være et godt alternativ, for å

sikre seg nødvendig miljøfaglig kompetanse. Kommunal- og regionaldepartementet vil derfor åpne for at et interkommunalt samarbeidsorgan skal kunne få anledning til å treffe enkeltvedtak på et område. Det vil kunne gis unntak fra kommuneloven § 27 og den aktuelle særlovgivningen, gjennom bruk av forsøksloven.

18.1.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til de respektive partiers merknader til St.meld. nr. 19 (2001-2002) Nye oppgaver for lokaldemokratiet - regionalt og lokalt nivå, til St.meld. nr. 39 (2001-2002) Friluftsliv, og til St.meld. nr. 23 (2001-2002) Bedre miljø i byer og tettsteder.

Komiteen støtter Regjeringens mål om en lokal mobilisering og forankring av miljøvernpolitikken, og mener at dette er nødvendig for å bidra til bedre måloppnåelse i forhold til nasjonale og internasjonale miljømål. Videre mener komiteen at lokal forankring er viktig for å sikre helse, trivsel og velferd i alle deler av landet.

18.2 Landbruksdepartementet

18.2.1 Sammendrag

18.2.1.1 Oppgavefordelingen på landbruksområdet

For å få best mulig lokal tilpasning av de nasjonale virkemidlene i landbruket, ønsker Landbruksdepartementet å legge til rette for at kommunene i større grad kan bli en aktiv landbrukspolitisk aktør, gjennom desentralisering av mer myndighet og ansvar for gjennomføringen av landbrukspolitikken, jf. St.meld. nr. 19 (2001-2002). Målet er å stimulere til lokal forankring, forståelse og aksept for viktige landbrukspolitiske målsettinger. Gjennom reformen skal kommunene gis større handlingsrom og det skal legges til rette for et forsterket lokaldemokrati på landbruksområdet.

Landbruksdepartementet vil komme tilbake til den praktiske gjennomføringen av reformen i forbindelse med kommuneproposisjonen for 2004.

18.2.1.2 Omorganisering av den offentlige matforvaltningen

I St.prp. nr. 1 (2001-2002) ble Stortinget forelagt hovedretningslinjene for omorganiseringen av den offentlige matforvaltningen. Som ledd i dette arbeidet har Landbruksdepartementet ansvaret for å etablere et nytt tilsyn for matvarer med unntak av marine produkter. Dette skjer ved at en tar sikte på å samordne virksomheten i Statens næringsmiddeltilsyn, Statens dyrehelsetilsyn og Statens landbrukstilsyn i én organisasjon. Samtidig vil staten overta ansvaret for de deler av tilsynsvirksomheten i de kommunale og interkommunale næringsmiddeltilsynene (KNT) som inngår i det nye mattilsynets oppgaveportefølje.

Konsekvenser for kommuneopplegget 2004 av omorganiseringen vil bli lagt fram for Stortinget i neste års kommuneproposisjon.

18.2.1.3 Nærmere om landbruksområdet og miljøvernområdet i inntektssystemet til kommunene

I St. meld. nr. 19 (2001-2002), er det varslet at kommunene vil få ansvaret for flere oppgaver både på miljøvernområdet og landbruksområdet. Kommunal- og regionaldepartementet vil derfor i samarbeid med Miljøverndepartementet og Landbruksdepartementet sette i gang et arbeid for å endre kriteriene i inntektssystemet for kommunene, slik at det blir god sammenheng mellom tildeling av midler og oppgavemengden i kommunene. Kommunenes Sentralforbund vil også bli trukket inn i dette arbeidet.

I forbindelse med statsbudsjettet for 2002 ba flertallet i kommunalkomiteen om en oversikt over og vurdering av fordelingsvirkningene ved denne innlemmingen. Det forestående arbeidet med å endre kriteriene i inntektssystemet fordi kommunene vil få ansvar for flere oppgaver både på miljøvernområdet og landbruksområdet, vil ha konsekvenser også for den langsiktige fordelingen av de tidligere øremerkede midlene til den kommunale landbruksforvaltningen. Kommunal- og regionaldepartementet legger derfor ikke opp til noen særskilt vurdering av disse midlene nå, men vil se denne saken i sammenheng med ovennevnte oppfølging av St.meld. nr. 19 (2001-2002). Kommunal- og regionaldepartementet vil komme tilbake til dette i forbindelse med kommuneproposisjonen for 2004. I 2003 vil enkeltkommuner som blir gjenstand for stor omfordeling få kompensasjon gjennom Kommunal- og regionaldepartementets skjønnsmidler på samme måte som i inneværende år.

18.2.2 Komiteens merknader

Komiteen viser også her til de respektive partiers merknader til St.meld. nr. 19 (2001-2002) Nye oppgaver for lokaldemokratiet - regionalt og lokalt nivå.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, er enig med Regjeringen i at en ytterligere lokal forankring av landbrukspolitikken er viktig for å få en best mulig lokal tilpasning av de nasjonale virkemidlene i landbruket.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet går imot Regjeringens forslag om å overføre landbruks- og miljøoppgavene fra fylkeskommunen til fylkesmannen og kommunene. Disse medlemmer viser for øvrig til sine merknader til St.meld. nr. 19 (2001-2002), jf. Innst. S. nr. 268 (2001-2002).

Flertallet i komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til merknader i innstillinga til Revidert nasjonalbudsjett som gjeld omorganisering av matforvaltninga.

Flertallet viser til at flertallet i komiteen i Budsjett-innst. S. nr. 5 (2001-2002) ba om ei evaluering av

at tilskotet til kommunale landbrukskontor vart lagd inn i ramma. Fleirtalet viser til at mange mindre kommunar blei sitjande att med berre 20-30 pst. av det tilskottet dei opprinneleg hadde: Gausdal kommune som i 2001 hadde eit tilskot på 1,5 mill. kroner, får når omlegginga er ferdig 500 000 kroner. Oslo som hadde eit tilskott på 240 000 kroner, får 34 mill. kroner etter endringa.

Fleirtalet merkar seg at Regjeringa vil avvente ei evaluering til ein får klarlagt korleis vedtaka i St.meld. nr. 19 (2001-2002) skal finansierast.

Fleirtalet er usamd i ei slik tilbakelemt haldning. Den landbruksfaglege kompetansen i kommunane er alt redusert. Dette vil bli problematisk dersom kommunane om eit par år i tillegg skal ta over nye landbruksoppgåver.

Fleirtalet ber difor Regjeringa om å ta omsyn til dette i statsbudsjettet for 2003, anten ved å gjeninnføre eit øyemerka tilskot inntil ny finansieringsordning er klar, eller på anna vis kompensere for inntektsbortfallet til mindre kommunar med stor landbruksproduksjon.

Fleirtalet fremjar følgjande forslag:

"Stortinget ber Regjeringa mellombels utsetje innføringa av endra statstilskot til landbrukskontora."

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til flertallets merknad hvor Regjeringen bes kompensere for inntektsbortfall til kommuner med stor landbruksproduksjon som følge av at tilskuddet til kommunale landbrukskontor er lagt inn i rammeoverføringene til kommunesektoren. Disse medlemmer vil i den forbindelse hen vise til at Regjeringen i kommuneproposisjonen for 2003 presiserer at kommuner som blir gjenstand for stor omfordeling, vil få kompensasjon gjennom skjønnsmidlene på tilsvarende måte som i 2002. Videre vil disse medlemmer påpeke at Regjeringen ikke foreslår endring av tilskuddet til landbrukskontorene fra 2002 til 2003. Det varsles imidlertid en endring fra året 2004.

18.3 Fiskeridepartementet

18.3.1 Sammendrag

I St.meld. nr. 31 (2000-2001) Kommune, fylke, stat - en bedre oppgavefordeling, ble det varslet at det skulle vurderes hvilke oppgaver innen fiskeri- og havbruksforvaltningen som egner seg for overføring til kommuner og fylkeskommuner.

De viktigste lokalpolitiske avveiningene knyttet til fiskeri- og havbruksforvaltningen gjøres i forbindelse med utarbeidelse av kystsoneplaner, som er kommunenes ansvar i dag. Fiskeridirektoratet har en viktig rolle som bidragsyter i disse prosessene. Fiskeridirektøren er, ved brev av 18. september 2001 fra Fiskeridepartementet, gitt fullmakt til å etablere en fiskerikontorstruktur som anses mest mulig hensiktsmessig ut fra

servicetilbud, ressursbruk, utnyttelse av kompetanse m.v.

Fiskeridirektørens modell innebærer en reduksjon av antallet kontorsteder, men med gjennomgående større kontor. Bakgrunnen for dette er at regelverket som styrer norsk fiskerinæring er betydelig mer komplekst og omfangsrikt enn det som var tilfellet på 1970- og 80-tallet. Dette krever større tverrfaglige kompetansesentre for å kunne yte den service som må kunne forventes. En omfattende overføring av oppgaver til kommunene vil innebære å gå i motsatt retning.

Et annet moment er at kommunene som regel er for små til å kunne se et større sjøområde som f.eks. en fjord i sammenheng. I forvaltning av både fiskeri og havbruk er det avgjørende at større områder vurderes i en helhet.

18.3.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at fiskeri- og havbruksforvaltningen skal inngå i de regionale partnerskapene som skal diskutere regional utvikling. Komiteen er enig med Regjeringen i at sjøområder må sees i sammenheng, og ikke kan forvaltes stykkevis og delt som resultatet kunne blitt om forvaltningsansvaret skulle vært lokalt eller regionalt forankret. Det er imidlertid etter komiteens oppfatning positivt at den sentrale og regionale fiskeri- og havbruksforvaltning vil samarbeide tett med kommunesektoren der dette er naturlig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener fiskeridirektørens sammenslåing av fiskerikontor har gått for langt i retning av sentralisering. Flertallet viser til at denne tjenesten også har en veiledningsfunksjon og frykter at sammenslåinga vil føre til at denne funksjonen blir nedvurdert. For flertallet er det et vesentlig poeng at tjenesten finnes nær yrkesutøverne, både av hensyn til tjenesteyting, men også i forhold til myndighetenes muligheter til å få innsyn i næringa. Ut fra dette mener flertallet det burde ha vært vurdert andre organisasjonsformer som ivaretok både hensynet til nærhet til næringsutøverne og behovet for samordning i kontrollledet.

18.4 Sosialdepartementet

18.4.1 Handlingsplanen for eldreomsorgen

18.4.1.1 Sammendrag

Regjeringen har lagt fram St.meld. nr. 31 (2001-2002) Avslutning av handlingsplan for eldreomsorgen som redegjør for status og utfordringer innen eldreomsorgen.

Handlingsplan for eldreomsorgen har gitt resultater som er i godt samsvar med måltallene for planen.

Sosialdepartementet har sammen med landets fylkesmenn utarbeidet en prognose for sluttresultatet i 2005, som angir en samlet dekning av sykehjem, aldershjem og omsorgsboliger på 31,6 pst. av antall eldre over 80 år. Av dette er 60 pst. sykehjemsplasser,

5 pst. aldershjems plasser og 35 pst. omsorgsboliger. Samtidig vil nesten 45 pst. av sykehjemmene i Norge enten være nybygd eller opprustet og modernisert. Eneromsdekningen blir ifølge prognosen nå 95 pst.

Selv om det er forskjeller mellom kommunene, har handlingsplanen bidratt til å heve de kommunene som hadde lavest dekningsgrad og skapt større likhet i samlet tjenestetilbud kommunene imellom.

Opprinnelig tok Handlingsplanen utgangspunkt i et gjennomsnittsbehov på 25 pst. heldøgns dekning i egnet bolig for hele landet sett under ett. Regjeringen ønsker at alle kommuner som har søkt om det, skal få mulighet til å komme opp på dette nivået. Det er forutsatt at de retningslinjer som gjelder for tilskuddsordningen i Husbanken ikke blir endret i slutfasen. Tildeling av tilskudd vil skje med vekt på de kommuner som ikke har oppnådd en samlet heldøgnsdekning på 25 pst. i forhold til antall eldre over 80 år, enten dette gis i sykehjem, aldershjem eller omsorgsbolig, jf. St.meld. nr. 31 (2001-2002).

Ut fra en gjennomgang av søknadene og en samlet vurdering av målene foreslår Regjeringen at handlingsplanen utvides med ytterligere 2 000 sykehjemsplasser og omsorgsboliger. Tilsagnsrammen for kap. 586 post 60 Oppstartingsstilskudd foreslås utvidet med 652,7 mill. kroner i 2002. Det er fortsatt behov for personellvekst innen pleie- og omsorgssektoren. Regjeringen vil legge til rette for ytterligere personelløkning gjennom veksten i kommunenes frie inntekter. Regjeringen vil i statsbudsjettet for 2003 komme tilbake med forslag til ordninger for finansiering av kommunale investeringer i sykehjem og omsorgsboliger.

18.4.1.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til de respektive partiers merknader til St.meld. nr. 31 (2001-2002) Avslutning av handlingsplan for eldreomsorgen. Komiteen har merket seg at handlingsplanen avløses av et nytt utviklingsprogram for bedre kvalitet og enklere og mer brukervennlige ordninger i omsorgstjenesten og mener at en slik satsning bl.a. må gjenspeiles i kommunesektorens økonomiske rammebetingelser.

Videre har komiteen merket seg at Regjeringen i handlingsplanen foreslår at handlingsplanen utvides med ytterligere 2000 sykehjemsplasser og omsorgsboliger.

Komiteen slutter seg til proposisjonens forslag II om at Kommunal- og regionaldepartementet i 2002 kan gi tilsagn om tilskudd utover gitt bevilgning, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger 3 727,2 mill. kroner.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til forslag og omtale av avtalen om kommuneøkonomien mellom sine respektive partier under kap. 1.

Disse medlemmer slutter seg til at handlingsplanen for eldreomsorgen nå avsluttes med utgangspunkt i de søknader som er kommet inn fra kommunene innen fristen 1. oktober 2001.

Disse medlemmer vil utover Regjeringens forslag foreslå å utvide tilsagnsrammen for handlingsplanen med 3 000 sykehjemsplasser. Særlig viktig blir det å prioritere kommuner med lav dekningsgrad. De øvrige 2 000 enhetene fordeles med utgangspunkt i en 60-40-delning eller de mål som er satt for handlingsplanen når det gjelder kapasitetsvekst, eneromsdekning og modernisering av gammel og uhensiktsmessig bygningsmasse.

Disse medlemmer ber Regjeringen gjennomgå og behandle søknadene med utgangspunkt i at oppstartingsstilskuddet for 3 000 av de 5 000 ekstra enhetene først vil komme til utbetaling fra 2004.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet støtter Regjeringens forslag om ytterligere 2000 enheter til 2005. Disse medlemmer har merket seg at 22 kommuner har dårlig dekningsgrad i forhold til ett eller flere av de sentrale mål for handlingsplanen. Disse medlemmer ser at særlig de større byene, og især Oslo, har langt igjen til reell måloppnåelse er innfridd. Disse medlemmer viser til Innst. S. nr. 262 (2001-2002) der Arbeiderpartiet har fremmet forslag om bygging av ytterligere 3 000 enheter i perioden 2004-2007.

Disse medlemmer viser for øvrig til at Innst. S. nr. 262 (2001-2002), der behovet for opptrapping utover Regjeringens forslag foreslås. Disse medlemmer ønsker å legge til rette for en samlet styrking på 5 000 enheter med en fordeling på 70 pst. i sykehjemsenheter og 30 pst. i omsorgsboliger med fellesarealer for basisbemanning.

Disse medlemmer ønsker å gi kommunene spillerom ved slutføringen av handlingsplanen for eldreomsorg og vil ikke pålegge en ensidig sykehjemsbygging. Disse medlemmer ser det som mer realistisk å få til en brukbar avslutning av denne handlingsplanen innen 2007 for de kommuner som har størst problemer med måloppnåelsen nå.

Disse medlemmer viser til at Regjeringen understreker at det først og fremst er bemanningsfaktoren som er avgjørende for muligheten til å gi heldøgns tilbud. Disse medlemmer har merket seg at årsverksveksten på i underkant av 2000 pr. år forutsettes dekket av kommunens frie inntekter. Disse medlemmer legger til grunn at dette kun kan sikres ved ytterligere bevilgninger til kommunene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er av den oppfatning at den utbyggingen som er skjedd i eldreomsorgen ved hjelp av Handlingsplanen for eldreomsorgen har vært positiv. Disse medlemmer er imidlertid skuffet over at så mange av kommunene har benyttet anledningen til å konsentrere innsatsen om omsorgsboliger i for sterk grad slik at

sykehjemsdekningen ved avslutningen av handlingsplanen er dårligere enn den var ved iverksettelsen. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet påpekte ved behandlingen av St.meld. nr. 50 (1996-1997) det store udekkede behovet for sykehjemsplasser. Med ventelister på 6-8 000 plasser i 1997 foreslo Fremskrittspartiet i Innst. S. nr. 294 (1996-1997) en økning av antall sykehjemsplasser med 5 000 utover Regjeringens forslag. I St.meld. nr. 31 (2001-2002) forventes det frem til 2005 en samlet økning av antall sykehjemsplasser under handlingsplanen på 5 000 enheter - slik Fremskrittspartiet forutså i 1997. Disse medlemmer innser imidlertid at med den utviklingen som har vært med høyere levealder og tidligere utskrivning fra sykehus av pasienter med alvorlige tilstander er det nødvendig med en ytterligere utbygging av sykehjemsplasser. Reformen i spesialisthelsetjenesten vil også føre til at liggetiden i sykehus blir redusert og flere ferdigbehandlede, særlig eldre pasienter, blir utskrevet til pleie i sykehjem. Disse medlemmer vil derfor foreslå at det legges opp til en økning på ytterligere 3 000 sykehjemsplasser.

Disse medlemmer viser til Regjeringens omtale av dekningsgraden for det samlede omsorgstilbudet. Det hevdes at den samlede dekning av institusjonsplasser vil være 31,6 pst. etter handlingsplanen i 2005. Disse medlemmer kan ikke godta slik samlet beregning av dekningsgrad. Etter behandlingen av St.meld. nr. 50 (1996-1997) var målsettingen en dekningsgrad på 25 pst. i forhold til personer over 80 år for heldøgns omsorg og pleie. Disse medlemmer vil opprettholde denne målsettingen, og vil hevde at hoveddelen av omsorgsboligmassen ikke kan sies å omfatte heldøgns omsorg og pleie og således ikke kan regnes i dekningsgraden for slike tjenester. Det er derfor etter disse medlemmers mening et udekket behov for denne typen tjenester mange steder i landet og det kreves ytterligere bygging av sykehjemsplasser for å nå målsettingen om en dekningsgrad på 25 pst.

Disse medlemmer vil understreke den kostnadsøkningen som har funnet sted siden handlingsplanen for eldreomsorgen ble iverksatt i 1998. Dette vil kunne føre til betydelige problemer for mange kommuner dersom det ikke blir gitt økte statlige tilskudd til den fortsatte utbyggingen. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet primært ønsker å øke de statlige tilskuddene med kr 300 000 pr. plass.

Også når det gjelder bemanningsfaktor i institusjonene mener disse medlemmer denne fremdeles er for lav og at belastningen på dem som arbeider i omsorgsyrkene blir stor samtidig som det ikke blir mulig å yte tilstrekkelig omsorg og pleie - verken når det gjelder kvalitet eller kvantitet. For å avhjelpe denne situasjonen og ta høyde for behovene ved en ytterligere utbygging av tjenestetilbudet vil disse medlemmer fremme forslag om en økning av antall stillinger med ytterligere 8 000 i tiden 2003-2006. De nødvendige bevilgninger i denne forbindelse vil disse medlemmer komme tilbake til ved behandlingen av statsbudsjettet for 2003 til høsten.

Disse medlemmer slutter seg til at handlingsplanen for eldreomsorgen nå avsluttes med utgangspunkt i de søknader som er kommet inn fra kommunene innen fristen 1. oktober 2001. Disse medlemmer mener handlingsplanen kan avsluttes innen 2005, men at de plasser som ikke er realisert innen den tid, skal realiseres utover dette år.

Disse medlemmer vil utover Regjeringens forslag foreslå å utvide tilsagnsrammen for handlingsplanen med 3 000 sykehjemsplasser. Særlig viktig er det å prioritere kommuner med lav dekningsgrad.

De øvrige 2 000 enhetene fordeles med utgangspunkt i en 60-40 deling eller de mål som er satt for handlingsplanen når det gjelder kapasitetsvekst, enromsdekning og modernisering av gammel og uhenksiktsmessig bygningsmasse.

Disse medlemmer ber Regjeringen gjennomgå og behandle søknadene, med utgangspunkt i at oppstartstilskuddet for 3 000 av de 5 000 ekstra enhetene først vil komme til utbetaling fra 2004, med sikte på at alle enhetene skal være realisert innen 2005.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til at NIBR har evaluert eldreformen. Disse medlemmer vil ut fra disse rapportene konkludere med at eldrepacka har ført til at:

- boligsubsidiene har gått til feil generasjon,
- for mye hus og for lite omsorg til eldre og syke,
- vridning i kommunal ressursbruk fra barn og unge til eldre,
- dyre investeringer pga. "skippertak-metoden".

Disse medlemmer vil påpeke at kommunen som hadde planer klare ved oppstart fikk den utbygging de ba om, mens de kommuner som kom i gang seinere blir kraftig behovsprøvd. Dette er en grov forskjellsbehandling.

Disse medlemmer vil foreslå at når perioden for handlingsplanen er over, må det startes en satsing på opprusting av eksisterende boligmasse til livsløpsstandard. Videre utbygging av eldreboliger og sykehjem bør over i permanente finansieringsmodeller som også innbefatter rehabilitering av eksisterende boligmasse. Dette vil gjøre større deler av boligmassen tilgjengelig for alle og gjøre det mulig for folk å bo i eget hjem i mange flere av livets faser. Disse medlemmer ber Regjeringen i budsjett for 2003 legge inn en flerårig plan for opprusting av eksisterende boligmasse til livsløpsstandard. Det må på plass en langsiktig forutsigbar finansiering av omsorgsboliger/sykehjem og vekk fra skippertak. Skippertak er dyrt og dårlig og fører til feilinvesteringer og manglende omsorg.

Disse medlemmer vil ha som prinsipp at de store boligsubsidiene i åra som kommer skal gå til ungdom og vanskeligstilte.

Disse medlemmer vil foreslå at det skal gis et statlig investeringsstilskudd etter modell fra eldrepacka

til heldøgns omsorgs- og pleietilbud til 25 pst. dekning av kommunenes eldre over 80 år.

Disse medlemmer vil vise til at nivået fylkesmennene har beregna må til for å oppfylle handlingsplanens forutsetninger. Disse medlemmer viser til eget forslag i forbindelse med St.meld. nr. 31 (2001-2002) om å godkjenne ytterligere 3 000 plasser som er tilrettelagt for heldøgns pleie og omsorg for perioden fram til 2005.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i budsjett for 2003 legge inn en fast finansieringsmodell for løpende opprusting av eksisterende boligmasse til livsløpsstandard og bygging av omsorgsboliger."

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet merkar seg at det står att om lag 9 300 bueiningar som ikkje har fått tilsegn innanfor tilsegnsskema for handlingsplan om eldreomsorg. Av desse er 40 pst. sjukeheimplassar og 60 pst. omsorgsbustader. Denne medlemen registrerer at Regjeringa foreslår å utvide handlingsplanen med 2 000 plassar. Etter dette vil 7 300 plasser stå utan dekning i forhold til søknadene som låg inne per oktober 2001. Denne medlemen viser til at det for nokre kommunar er sjukeheimplassar som står att, medan det for nokre er omsorgsbustader. Andre har opprusting av gammal bygningsmasse att til slutt. Denne medlemen viser til at alle desse kommunane har lagt planane sine i samråd med statlege instansar og at fleire har fått auka kostnadsoverslaga sine nettopp på grunn av statlege krav. Denne medlem meiner Regjeringa må kome tilbake i statsbudsjettet for 2003 med ein finansieringsplan som sikrar at kommunane også får tilskot til dei siste 7 300 einingane innanfor utvidinga av eldreplanen. Denne medlemen viser til Senterpartiet sine merknader og forslag i samband med handsaminga av St.meld. nr. 31 (2001-2002). Denne medlemen fremjar følgjande forslag:

"Stortinget ber Regjeringa i samband med budsjettet for 2003 leggje til grunn oppstartingsstilskot 4 000 bueiningar som del av utfasinga av eldreplanen."

18.4.2 Bedre kvalitet

18.4.2.1 Sammenheng

Utviklingsprogram

Regjeringen foreslår at Handlingsplan for eldreomsorgen avløses av et nytt utviklingsprogram for bedre kvalitet og enklere og mer brukervennlige ordninger i omsorgstjenesten.

Regjeringen vil sette ned et lovutvalg som skal utrede og foreslå harmonisering av den kommunale helse- og sosiallovgivningen. Videre tar Regjeringen

sikte på å legge fram forslag til nye brukerbetalingsordninger våren 2003, der målet er å få til mest mulig like regler uavhengig av om tjenestene gis i institusjon, omsorgsbolig eller eget hjem.

Ledelsesprosjekt

Regjeringen vil i samarbeid med Kommunenes Sentralforbund allerede i år sette i gang et satsingsprosjekt med sikte på ledelses- og kvalitetsutvikling - gjennom å styrke opplæring og kunnskapsutvikling, bygge ut nettverk for erfaringsutveksling og veiledning og på ulike måter støtte dem som har lederansvar. Programmet skal gå over fire år.

Kvalitetsforskrift - plikt til ensensrom

Regjeringen vil følge opp St.meld. nr. 50 (1996-1997) og Stortingets behandling av denne gjennom å vurdere forskriftsfesting (i den såkalte kvalitetsforskriften) av kommunenes plikt til å tilby enerom.

18.4.2.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, legger vekt på at kvalitet i omsorgen avhenger av personelltetthet. En fortsatt årsvekst i tråd med Regjeringens behovsvurdering fordrer alene en økning i kommunenes inntekter på minimum 550 mill. kroner pr. år i perioden 2003-2005. Flertallet legger til grunn at slik vekst må videreføres ut 2007 av hensyn til den demografiske utviklingen. Flertallet antar at Regjeringen vil komme tilbake med nye behovsvurderinger, som skal øke kvalitetsbedring i eldreomsorgen, i varslet stortingsmelding i 2003.

18.4.3 Tiltak for rusmiddelmissbrukere

18.4.3.1 Sammenheng

Sosialdepartementet tar sikte på å legge fram en odelstingsproposisjon med forslag om endringer i fylkeskommunenes nåværende ansvar når det gjelder tiltak for rusmiddelmissbrukere. Det tas sikte på endringer fra og med 1. januar 2004.

18.4.3.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, tar til orientering at Regjeringen utsetter omleggingen av rusomsorgen ytterligere ett år. Flertallet er engstelige for at en slik utsettelse vil føre til nedleggelse av flere tilbud, og ber Regjeringen sørge for samarbeid med fylkeskommunene som også innebærer økonomisk støtte for å unngå nedleggelse fram til endelig omorganisering er slutført.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil understreke hvor viktig det er å forsterke innsatsen både når det gjelder det forebyggende arbeidet, behandlingstilbudet, kontroll med tilgangen og et styr-

ket ettervern. Dette medlem vil vise til forslag fra Senterpartiet i forbindelse med St.prp. nr. 63 (2001-2002) om en tilleggsbevilgning på 102 mill. kroner til bl.a. innsats overfor barn og unge i kommunene.

18.4.4 Arbeidet med reformer i trygdeetat, arbeidsmarkedsetat (Aetat) og sosialetat (SATS-prosjektet)

18.4.4.1 Sammendrag

På bakgrunn av et enstemmig stortingsvedtak av 14. desember 2001 utreder Regjeringen en eventuell omorganisering av trygdeetat, Aetat og sosialtjeneste, herunder spørsmålet om en felles etat.

Regjeringen skal legge utredningsarbeidet frem for Stortinget i form av en stortingsmelding med tilrådinger og forslag til videre arbeid i løpet av høsten 2002.

18.4.4.2 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti imøteser behandlingen av stortingsmeldingen om en eventuell omorganisering av Trygdeetaten, Aetat og sosialtjenesten. Disse medlemmer anser det som meget positivt at man vil vurdere organiseringen av disse etatene med formål å gjøre situasjonen for brukerne bedre. Disse medlemmer er innforstått med at etter at Stortinget har behandlet organiseringen av nevnte etater, vil det være nødvendig med en samordning av aktuelt regelverk. Disse medlemmer mener det er viktig at regelverksarbeidet skjer så raskt som mulig etter at organisasjonsmodell er valgt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet ser fram til behandlingen av stortingsmeldingen høsten 2002 og antar at meldingen bør følges opp av et lovgivningsarbeid. Disse medlemmer ser at en felles velferdslovgivning kan være et hensiktsmessig grunnlag for en slik samordnet tjeneste og ber Regjeringen legge opp til rask og samtidig behandling.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til merknader i Budsjett-innst. S. nr. 5 (2001-2002) og Budsjett-innst. S. nr. 11 (2001-2002).

18.4.5 Funksjonshemmede og transport - landsdekkende forsøksordninger

18.4.5.1 Sammendrag

Fra 1. august 2001 ble det iverksatt et forsøk med tilrettelagt transport for funksjonshemmede arbeidstakere og studenter. Forsøket er et samarbeidsprosjekt mellom Sosialdepartementet, Helsedepartementet og Samferdselsdepartementet.

Foreløpig har relativt få personer deltatt i forsøket. For å få et bedre grunnlag for å vurdere om ordningen bør gjøres permanent, ønsker departementene å forlenge forsøket fram til juli 2003.

18.4.5.2 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil påpeke at Regjeringens forslag til forsøk med to ulike ordninger ikke er tilfredsstillende, fordi de ikke vil sikre funksjonshemmede i arbeid eller utdanning en ubetinget rett til transport dersom de fyller vilkårene. Mange blir utelukket fra ordningen. Disse medlemmer viser til kriteriene Regjeringen setter for ordningen. Disse medlemmer foreslår at det andre kriteriet om at vedkommende ikke har fått stønad til bil og det fjerde kriteriet om at tilskuddet ikke må overstige pensjonsutbetalingen, strykes. Det kan ikke stilles betingelser om at regnestykket skal gå i pluss for hver enkelt bruker. For søkere som ikke er i arbeid må det kunne gis forhåndstilsagn, slik at det blir mulig å si ja til en jobb uten forbehold om at skysstilsudd må innvilges. Disse medlemmer vil også understreke at egenandelen på arbeids- og utdanningsreiser ikke må overstige kostnaden ved det tilsvarende reise ville kostet som kollektivtransport.

Disse medlemmer vil påpeke at kollektivtrafikken verken er tilrettelagt for bevegelses- og orienteringshemmede og at den mange steder i landet er kollektivtilbudet nesten kun skoleskyss. Funksjonshemmede er henvist til dyre taxiløsninger og uønsket isolasjon. En god TT-ordning blir derfor helt avgjørende for at funksjonshemmede skal få dekket sine behov. Det er oppsiktsvekkende at flertallet motsetter seg å få kunnskap om kollektivtrafikken og TT-tjenesten i kommuneøkonomiproposisjonen.

Funksjonshemmede må få et bedre transporttilbud over hele landet og staten må delta i finansieringen av ordningene på en langt sterkere og mer forpliktende måte enn i dag.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i løpet av 2003 utarbeide nasjonale retningslinjer for kvalitet og kvantitet for TT-transporten og foreslå en finansieringsordning som sikrer TT-transport i tråd med de nasjonale retningslinjene."

18.4.6 Iverksetting av tilsyn etter sosialtjenesteloven og forholdet til kommunal internkontroll

18.4.6.1 Sammendrag

Sosialdepartementet har i samarbeid med Helsedepartementet sendt forslag til felles internkontrollforskrift for helse- og sosialtjenesten på høring - frist 22. juni 2002 - med sikte på iverksetting 1. januar 2003.

18.4.6.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at det er varslet en ny stortingsmelding våren 2003 som skal sikre brukerne kvalitet, enklere ordninger og større medbestemmelse ved

utforming av tjenestetilbudet. Komiteen forutsetter at tilsyn og kontroll omhandles her.

Komiteen viser til enstemmig komitemerknad i forbindelse med St.meld. nr. 31 (2001-2002) om at Regjeringen fra 1. januar 2003 vil fastsette kvalitetsforskrift til sosialtjenesteloven for å tydeliggjøre for kommunene og brukerne hvilke krav som bør stilles når det gjelder innhold i tjeneste.

18.4.7 Tiltaksplan mot fattigdom

18.4.7.1 Sammendrag

Regjeringen har satt i gang arbeidet med en tiltaksplan mot fattigdom. Det vil bli satset på målrettede tiltak for å hjelpe mennesker ut av fattigdom.

I statsbudsjettet for 2002 har Regjeringen hevet barnesatsene i de veiledende retningslinjene for sosialhjelp, samt barnetillegget til uførepensjonister. I tillegg er innsatsen overfor rusmiddelmissbrukere blitt styrket. Regjeringen vil følge opp tiltaksplanen og fremme forslag til tiltak i statsbudsjettet for 2003.

18.4.7.2 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til sine merknader om Regjeringens arbeid for å bekjempe fattigdom under kap. 1 Generelle merknader. Disse medlemmer vil imidlertid påpeke at Utjamningsmeldinga dokumenterte at de som rammes av fattigdom er enkeltpersoner innen mange ulike grupper. Videre dokumenterte meldingen at årsakene til fattigdom er mangeartede. På bakgrunn av dette vil disse medlemmer presisere at for å gi hjelp til fattige må man iverksette tiltak utover å tilby gode velferdsordninger. Disse medlemmer har registrert at Regjeringen arbeider for å iverksette målrettede tiltak som gir hjelp til dem som har falt gjennom.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet understreker at det er viktig ikke bare å justere politikken med små, målrettede reformer. Disse medlemmer setter retten til arbeid i fokus. Disse medlemmer mener denne retten må konkretiseres ved en egen rett til kvalifisering. Videre mener disse medlemmer at det skal lønne seg å arbeide og kvalifisere seg for arbeid. Dette må avspeiles i ytelsesnivået.

Disse medlemmer understreker at det er viktig å forsere arbeidet med samorganisering av trygdekontorene, sosialkontor og Aetat.

Disse medlemmer vil stå i fremste rekke for å avskaffe den skjulte fattigdommen vi har i landet vårt i dag. Vi vet at det er mennesker som hver dag sliter med å få endene til å møtes. Disse medlemmer vil understreke at retten til arbeid er sentral. Uten egen arbeidsinntekt får man fort økonomiske problemer, samtidig som andre problemer lett oppstår. Mange får problemer på boligmarkedet, noen får dårligere helse. Andre får svakere sosialt nettverk. Disse medlemmer vil i tillegg understreke at god kommuneøkonomi

er vesentlig i kampen mot fattigdom, derfor vil disse medlemmer foreslå at kommunene får høyere rammer i 2003 enn Regjeringen går inn for.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil vise til at på tross av store løfter om raske tiltak for de fattigste, har Regjeringen ennå ikke greid å definere hvem de mener er fattige nok til å få bedret sine levekår. På den andre siden har Regjeringen øst ut skatteletter i milliardklassen til de med høge inntekter fra aksjeutbytte. Store grupper faller utenfor - i arbeids- og boligmarkedet, i Helse-Norge, rettsstaten og på fritiden.

Disse medlemmer viser til at i juni 1999 la regjeringen Bondevik fram "Utjamningsmeldinga". Den viste hvordan forskjellene i Norge økte på 90-tallet og skisserte nødvendige grep for en mer rettferdig fordeling. Når meldinga var ferdigbehandlet (våren 2000) lå det få konkrete og forpliktende flertallsvedtak på bordet. I de tre årene som er gått siden Utjamningsmeldinga tegnet bildet av Forskjells-Norge sist, er de rike blitt enda rikere i forhold til dem som har lite.

Disse medlemmer viser til at statlig veiledende norm for økonomisk sosialhjelp ikke har påvirket den samlede rammen for statlige overføringer til sektoren. Dette viser klart at veiledende normering ikke er tilstrekkelig. Det verner ikke mot stor ulikhet i nivået for økonomisk sosialhjelp mellom kommuner og forplikter ikke staten til å være med å finansiere et nødvendig løft for de som er uten, eller har svært små inntekter. Uten fast minstenorm og statlig medfinansiering, vil underskuddet i kommunesektoren i dag gjøre økt minstenivå for økonomisk sosialhjelp nesten umulig i mange kommuner. Disse medlemmer viser til egne forslag i Dokument nr. 8 (2000-2001) om en statlig normert minstestøtte på linje med SIFOs normalsetser, og at barnetrygd ikke skal inngå i beregningsgrunnlaget for sosialhjelp.

I arbeidsmarkedspolitikken, boligpolitikken, skattepolitikken eller i kommuneøkonomien fører Regjeringen en politikk som bidrar til mer fattigdom. Kombineret med manglende tiltak for de fattigste, er dette svært dramatisk for de med lavest inntekt og dårligste levekår.

Nyere tall fra SSB viser at i år 2001 faller 16,3 pst. i yrkesaktiv alder utenfor arbeidsstyrken (studenter er trukket fra).

De økonomiske konjunktorene de to siste tiårene har i større grad medført svingninger i folks levekår, med etterkrigstidens høyeste arbeidsledighet og høyeste sysselsetting. Hver epoke med negativ utvikling etterlater seg mennesker som ikke helt klarer å "reise seg" etter problemperioden. Eksempelvis ligger antallet sosialklienter fremdeles godt over nivået vi hadde før de økonomiske nedgangstidene på 80-/90-tallet begynte (*Sosialt utsyn 2000*, SSB).

Disse medlemmer vil påpeke at med trang kommuneøkonomi følger økte egenandeler og avgifter. Eksempelvis har avgiftene på helse- og sosialtjenester

i norske kommuner gått opp 64 pst. fra 1991 til år 2000, og for dem med lavest inntekt har barnehagetak-
stene økt med 73,1 pst. fra 1992 til 2001.

Disse medlemmer mener all politikk må ha som mål å hindre fattigdom og økt forskjeller. Regjeringen svikter både i å etablere gode nok velferdsordninger og i å sette inn effektive fattigdomstiltak.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet vil vise til at St.meld. nr. 50 (1998-1999) Utjannings-
meldinga, som vart lagt fram våren 1999 inneheldt 5
strategiar for å utjamne forskjellar. Denne medle-
men held fast ved desse strategiane, og vil hevde at
dei er like aktuelle i dag. Det er samanhang mellom ei
mjukare arbeidslinje, betre offentlege tenester, ein meir
sosial bustadpolitikk, eit meir finmaska sosialt tryg-
gingsnett og eit meir rettferdig skattesystem. Denne
medlemmen viser til at Utjanningsmeldinga også
inneheldt ei rekkje konkrete forslag for å betre kvarda-
gen for vanskelegstilte. Denne medlemmen beklag-
gar sterkt at det så langt i Stortinget har vore flust av
ord i forhold til å motverke forskjellar, men at det
diverre, 3 år etter at Utjanningsmeldinga vart lagt
fram, har vore for liten vilje til vedtak som inneheld
betring. Diverre har forskjellane auka også dei 3 siste
åra, og grupper og einskildpersonar som slit har sakka
ytterlegare akterut. Denne medlemmen har merka
seg at Regjeringa no vil leggje fram ei fattigdoms-
melding, og at det føregår eit nitid arbeid for å omdefinere
og innsnevre i forhold til kven som skal omfattast av
meldinga. Denne medlemmen vil vise til Dokument
nr. 8:2 (2001-2002) Om tiltak for å motvirke fattigdom
i Norge og Dokument nr. 8:132 (2001-2002) Om bedre
bostøtteordning, samt forslag i samband med hand-
saming av dei årlege statsbudsjett, der Senterpartiet har
fremja forslag for å sikre utjamning. Denne medle-
men vil vise til at meir enn ei ny stortingsmelding er
det nå konkrete forslag til betring som trengst. Denne
medlemmen vil kome tilbake til dette i egne forslag
og i samband med handsaminga av statsbudsjettet for
2003.

18.4.8 Intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv

18.4.8.1 Sammendrag

Intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv
ble inngått mellom myndighetene og partene i arbeids-
livet 3. oktober 2001. Målet med avtalen er at den skal
bidra til å redusere sykefraværet, få tilsatt flere arbeids-
takere med redusert funksjonsevne enn i dag og øke
den reelle pensjoneringsalderen.

Det må være et mål at alle kommunene og fylkes-
kommunene inngår samarbeidsavtaler med trygdeeta-
ten og blir Inkluderende Arbeidslivsvirksomheter.

18.4.8.2 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpar-
tiet og Sosialistisk Venstreparti understre-
ker at arbeidet med oppfølging av intensjonsavtalen for

et inkluderende arbeidsliv må styrkes. Disse med-
lemmer understreker også at det er nødvendig med
en helhetlig politikk for å redusere sykefravær, oppnå
resultater ved attføring og unngå utstøting til uføre-
trygd.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk
Venstreparti og Senterpartiet viser til at få
kommuner har inngått avtaler. Det er uheldig fordi det
nettopp i mange arbeidsplasser i kommunene er stort
sykefravær. Dårlig kommuneøkonomi gjør presset på
arbeidstakene enda sterkere og gjør det vanskeligere
for personer med helseproblemer å få jobb.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk
Venstreparti viser til at det er behov for mellom
50 000 og 100 000 nye arbeidstakere i omsorg, helse
og skole i de nærmeste åra. Arbeidsmarkedet er stramt
og byr på mange gode, interessante og høytlønte
arbeidsplasser i privat sektor. Konkurransen om
arbeidskraften blir svært sterk. Skal det offentlige greie
denne konkurransen må kommunesektoren etter
disse medlemmers mening sette inn en skikkelig
offensiv lønns- og arbeidsgiverpolitikk for å kunne
rekruttere og beholde nok personell og gi arbeidsfor-
hold som gjør det mulig å makte full stilling fram til
pensjonsalder. Å arbeide i disse viktige jobbene må
ikke bli en minstepensjonistfelle.

Det må føres en politikk fra det offentliges side som
bidrar til likelønn, gir rom for fleksibel arbeidstid, godt
arbeidsmiljø, karrieremuligheter og muligheter for
kompetanseutvikling. Dette forutsetter at lønnsopp-
gjør i offentlig sektor må ta høyde for disse behovene og
statlig finansiering av nødvendige lønnsløft må følges
opp med økninger i kommuneøkonomien.

Komiteen viser til at opptreningsinstitusjonenes
rolle for å redusere korridorpasienter, sykemeldte og
uføretrygdete ikke er utredet og at institusjonene ennå
ikke er gitt rammer som kan sikre faglig utvikling.

Komiteens medlemmer fra Høyre,
Fremskrittspartiet og Kristelig Folke-
parti vil påpeke at avtalen som deres respektive par-
tier inngikk vedrørende Revidert nasjonalbudsjett for
2002 bl.a. omfatter en økt bevilging til opptreningsin-
stitusjonene på 25 mill. kroner.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpar-
tiet viser til innstillingen i Revidert nasjonalbudsjett
for 2002 der følgende områder foreslås styrket: kap.
1590 post 1 Aetat økes med 45 mill. kroner, og kap.
2711 post 78 Opptreningsinstitusjonene økes med 30
mill. kroner.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk
Venstreparti hevder at å ha folk gående på passive
ytelser er sløsing med personlige ressurser og i tillegg
svært dårlig samfunnsøkonomi. Forutsetningen for å

lykkes bedre med formidling og attføring enn i dag er at Aetats kapasitet til å gi hver enkelt bruker individtilpassing av tiltak basert på kunnskap både om attføring og om ulike personers særlige behov og muligheter. Både kapasitet og kompetanse er mangelvare i Aetat i dag.

Disse medlemmer mener derfor innsatsen må økes og viser til forslag i Revidert nasjonalbudsjett om en økning på totalt 85 mill. kroner til Aetat i 2002 og at kap. 2711 post 78 opptreningsinstitusjonene styrkes med 50 mill. kroner.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet meiner ein god kommuneøkonomi har stor innverknad på moglegheitene for å drive eit målretta helsearbeid. Denne medlemen vil påpeike den klare samanhengen som er mellom tilstrekkelege ressursar i helsevesenet, slik at ein kan syte for raskast mogleg behandling og rehabilitering, og ein god samfunnsøkonomi med friske folk i arbeid.

Denne medlemen viser vidare til forslag frå Senterpartiet i samband med St.prp. nr. 63 (2001-2002) om å auke løyvingane til dei regionale helsefor- etaka med 1 100 mill. kroner til pasientbehandling.

Denne medlemen viser til forslag i innstillinga til Revidert nasjonalbudsjett frå Senterpartiet om ei løyving på 80 mill. kroner til opptreningsinstitusjo- nane, og 15 mill. kroner til administrasjon til Aetat.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til Budsjett-innst. S. nr. 2 (2001-2002) der et flertall i familie-, kultur- og administrasjonsko- miteen uttaler:

"Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til den fremforhandlede AFP-ordningen, der hensikten er at mennesker i tunge yrker skal kunne avslutte yrkeslivet på en god og verdig måte. Flertallet viser til at AFP-ordningen også gir mulighet for å kombinere arbeid og trygd. Flertallet mener det er samfunnsmessig viktig at man kan utnytte restarbeidsevne til AFP-pensjonistene og at disse også kan delta i lokalpolitikk og i samfunnsnyttig arbeid. Flertallet vil derfor øke inntektsgrensen knyttet til AFP opp til 15 000 kroner.

Flertallet fremmer følgende forslag:

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om at avtalefestet pensjon kan kombineres med mulighet for arbeidsinntekt inntil 15 000 kroner."

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener at Avtalefestet pensjon (AFP) gir folk som velger denne ordningen en mulighet til å kombinere arbeid og trygd. Da ordningen ble innført, kunne de som valgte å benytte seg av AFP-ordningen tjene inntil folketrygdens grunnbeløp (1 G) før de ble trukket i pensjonen. Denne ordningen endret regjeringen Bondevik I slik at personer som tok

ut AFP kun fikk tjene kr 4 000. Denne reduksjonen stemte Sosialistisk Venstreparti og Arbeiderpartiet imot.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, mener at det er svært viktig at mennesker om har stått på i arbeidslivet i mange år og som ønsker å avslutte sitt yrkesaktive liv på en verdig måte, får mulighet til å kombinere arbeid og AFP. Dette vil være i tråd med arbeidslinjen.

Flertallet vil understreke at AFP-ordningen ikke må bli brukt som nedbemanningstiltak for å bli kvitt eldre arbeidstakere. Flertallet viser til at AFP skal være en ordning der hensikten er at mennesker i tunge yrker skal kunne avslutte yrkeslivet på en god og verdig måte.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til Budsjett-innst. S. nr. 2 (2001-2002) der det mellom anna heiter:

"Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil understreke behovet for å utjevne forskjellene mellom pensjonister, og ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om at avtalefestet pensjon kan kombineres med mulighet for arbeidsinntekt inntil 1 G."

18.4.9 Rehabiliteringsplasser i utlandet

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti er kjent med at enkelte kommuner har bygget boliger og institusjoner for norske pasienter i utlandet. Disse medlemmer er videre kjent med at flere kommuner og private aktører har konkrete planer for slike etableringer. Disse medlemmer erkjenner at enkelte pasienter, innen eldreomsorgen, sykeomsorgen og i grupper som skal rehabiliteres, vil ha stort utbytte av et behandlingstilbud i et varmere klima i sydligere strøk. På bakgrunn av dette er disse medlemmer positive til at det ut fra konkrete behovsvurderinger etableres behandlingstilbud for norske pasienter i utlandet. Disse medlemmer vil dog understreke behovet for samarbeid kommuner i mellom og behovet for samarbeid mellom kommuner og private aktører ved etablering av slike behandlingstilbud. Samarbeid er nødvendig for å etablere og drifte institusjonene/boligene på en mest mulig kostnadseffektiv og hensiktsmessig måte.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har med interesse merket seg at enkelte kommuner har bygget boliger og institusjoner for norske pasienter i utlandet. Mange kommuner og private har i dag konkrete planer for slike etableringer. Disse medlemmer mener det er uhenktsmessig og inefektivt hvis alle kommuner skal bygge og drive egne

institusjoner, disse medlemmer finner det derfor riktig at staten legger til rette for at slike etableringer kan koordineres mellom kommuner, og mellom kommuner og private.

Disse medlemmer viser til at tilbud til norske pasienter innen eldreomsorgen, sykeomsorg og rehabilitering f.eks. i Spania har en rekke fordeler.

For det første er et slikt opphold et spennende tilbud som er med på å gi relativt funksjonsfriske eldre med et begrenset pleiebehov en god tilværelse i store deler av året og syke mennesker vil gjenvinne arbeidsførheten raskere. Videre er en rekke av utgiftene knyttet til pasientbehandlingen lavere. Etableringen i utlandet gir mindre pressvirkninger i norsk innenlandsk økonomi.

Disse medlemmer vil anbefale norske kommuner og private, gå sammen om å etablere bo- og behandlingstilbud i Syden, samt å etablere en koordinerende virksomhet på statlig nivå for å gi hjelp og veiledning til kommuner som har behov for dette.

Disse medlemmer ønsker også en egen utlånsramme for Husbanken for etablering av omsorgs- og rehabiliteringsboliger i utlandet, og ber Regjeringen komme tilbake til dette i en egen sak.

Disse medlemmer viser til forslag i Innst. S. nr. 263 (2001-2002). Disse medlemmer fremmer også følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme egen sak om etablering og finansiering av omsorgs- og rehabiliteringsboliger i utlandet, senest i forbindelse med fremleggelsen av kommuneøkonomiproposisjonen for 2004."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil peke på at kommunene fortsatt må kunne bygge ut sitt tilbud gjennom etablering av sykehjemsplasser i utlandet og på denne måten utvide sitt tilbud til brukerne.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at kommunene må kunne etablere boenheter i utlandet for å gi brukere av pleie- og omsorgstjenester et tilbud om tidsavgrenset rekreasjonsopphold som kan bety både en psykisk og en fysisk helsegevinst for den enkelte og viser til merknader i forbindelse med St.meld. nr. 31 (2001-2002).

18.5 Helsedepartementet

18.5.1 Sammendrag

18.5.1.1 Statlig overtakelse av ansvaret for spesialisthelsetjenesten - overføring av eiendommer og andre formuesposisjoner

I proposisjonen vises det til kommuneproposisjonen for 2002, kap. 2.3 Statlig overtakelse av spesialisthelsetjenesten - konsekvenser for kommuneopplegget, jf. Innst. S. nr. 326 (2000-2001).

Det vises videre til Stortingets behandling av Dokument nr. 8:26 (2001-2002) om sluttoppgjør mellom

staten og fylkeskommunene som følge av statens overtakelse av sykehusene m.m., jf. Innst. S. nr. 140 (2001-2002).

Drøftingsprosessen med fylkeskommunene/Oslo kommune har etter Helsedepartementets syn vært gjennomført i tråd med loven, forarbeidene og Stortingets forutsetninger. Staten har under drøftingene vist reell vilje til å bevege sine posisjoner innenfor rammene av loven. Dette har likevel vært et krevende løp med stor prinsipiell uenighet, et til dels høyt konfliktnivå og en prosess som generelt har vært preget av tunge interesser og ulike vurderinger av mange eiendommer, selv om det tross alt har vært enighet om det meste. Fra Helsedepartementets side har det i denne forbindelse blitt lagt vekt på å få avklart alle vesentlige eiendomsspørsmål knyttet til sykehusdriften på en måte som ivaretar spesialisthelsetjenestens funksjonelle behov og interesser. Der hvor det har vært grunnlag for det uten å komme i konflikt med helseforetaksloven og funksjonelle hensyn, har Helsedepartementet søkt å imøtekomme fylkeskommunenes syn. Når det likevel er så vidt stor uenighet, skyldes det etter Helsedepartementets syn i første rekke at fylkeskommunene har vært for snevre i sin tolkning av hva som omfattes av det som skal overføres til staten ved de regionale helseforetakene i henhold til helseforetaksloven § 52 nr. 6 og dennes forarbeider.

Så snart protokoller med den enkelte fylkeskommune/Oslo kommune er ferdigstilt og signert og godkjent av fylkestingene, vil det i forhold til enighetssakene bli gjennomført nødvendige delingsforretninger og overskjøting av eiendommer til staten ved de regionale helseforetakene.

Når det gjelder uenighetssakene, vil Helsedepartementet fortløpende begjære disse behandlet av nemnda. Nemnda er etablert som en integrert del av avklaringsprosessen for eierskapet til de aktuelle eiendommer. Gjennom nemnda er det etablert et administrativt system for å håndtere uenighet fra drøftingene. Det forventes at nemndsprosessen vil kunne pågå utover høsten 2002. Det er enighet mellom staten og fylkeskommunene om at uenighet om enkelte eiendommer ikke skal gå ut over den funksjonelle driften av spesialisthelsetjenesten inntil endelig avklaring foreligger.

18.5.1.2 Tannhelsetjenesten

I St.prp. nr. 1 (2001-2002) ble Stortinget orientert om at Helsedepartementet i løpet av høsten 2002 tok sikte på å sende ut et høringsdokument om fremtidig eierskap og driftsform for den offentlige tannhelsetjenesten. Sosial- og helsedepartementet tok i denne forbindelse også sikte på å belyse forslag til opprettelse av regionale odontologiske kompetansesentra og samarbeid mellom offentlig tannhelsetjeneste og privatpraktiserende tannleger.

I St.meld. nr. 19 (2001-2002) går det fram at Helsedepartementet vil videreføre den offentlige tannhelsetjenesten som en fylkeskommunal tjeneste.

Den største utfordringen for den offentlige tannhelsetjenesten framover er tilgangen på tannleger. Regjeringen går inn for en opptrapping av utdanningskapasiteten i odontologi de nærmeste årene.

Helsedepartementet vil bl.a. gi midler til utvikling av odontologisk kompetansesenter/spesialistklinikk i Tromsø. Helsedepartementet ser det etablerte senteret bl.a. som en viktig plattform for oppbygging av en framtidig tannlegeutdanning i Tromsø.

Helsedepartementet har i Ot.prp. nr. 54 (2001-2002) foreslått å oppheve kap. 3 i lov om tannhelsetjenesten. Det betyr at bestemmelser om intern organisering, ledelse og administrasjon foreslås opphevet. Dette innebærer bl.a. at fylkeskommunene står fritt til å kjøpe tjenester fra private.

18.5.1.3 Styrking av kommunale tiltak til mennesker med psykiske lidelser, opptrappingsplan for psykisk helse

Kommunene har mottatt øremerkede tilskudd på dette området fra og med 1995. Det samlede omfanget av tjenester viser en positiv utvikling. En økende andel kommuner har etablert spesielle botilbud og samarbeid med arbeidsmarkedsetaten. Personelltilgangen synes i hovedsak god. Unntaket er småkommuner med generelle rekrutteringsproblemer.

Tilskudd utbetales på grunnlag av objektive kriterier i 2002 til kommunene innenfor dette området.

Opptrappingsplanens mål og virkemidler vil bli revurdert i 2002. Sosial- og helsedirektoratet er bedt om å utarbeide forslag til revisjon av planen. Dette vil i neste omgang kunne innebære justerte signaler til kommunene med hensyn til videre satsing.

Det ble i 2001 gitt om lag 440 tilsagn til omsorgsboliger over Opptrappingsplanen for psykisk helse. Totalt for planperioden er 709 tilsagn nå gitt. I 2002 var det opprinnelig planlagt gitt 440 nye tilsagn. I Revidert nasjonalbudsjett for 2002 foreslår Regjeringen dette økt med 460 slik at totalt 900 tilsagn kan gis inneværende år.

Det er over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett satt av 114,5 mill. kroner til bygging av omsorgsboliger i 2002. Det er i tillegg avsatt 30,5 mill. kroner til bostøtteordningen. Dette utgjør en økning på 54 mill. kroner sammenlignet med 2001.

18.5.1.4 Syketransport

Helsedepartementet har nedsatt en arbeidsgruppe som skulle vurdere om ansvaret for syketransport og skyss av helsepersonell bør overføres fra folketrygden til de regionale helseforetakene og/eller at deler av tjenesten overføres til kommunene. Arbeidsgruppen har avgitt sin rapport, som nå er til behandling i Helsedepartementet. En eventuell ansvarsoverføring vil tidligst kunne skje fra 1. januar 2004.

18.5.1.5 Direkteleveranser av legemidler til sykehjem

Helsedepartementet vedtok 21. mars 2002 forskriftsendringer som gjør det mulig for sykehjem som inngår i den kommunale helsetjenesten å kjøpe alle legemid-

ler direkte fra legemiddelgrossister som fører de legemidler som etterspørres i landet (fullsortimentsgrossister).

18.5.1.6 Interkommunalt legevaktsamarbeid

Fra 1999 har staten stimulert til forsøksprosjekt med legevaktsamarbeid mellom kommuner.

Helsedepartementet vil gi et eksternt oppdrag som skal se nærmere på utgiftsdelingen mellom kommunene, trygden og ambulansetjenesten i de gjennomførte prosjektene. Helsedepartementet vil komme nærmere tilbake til dette i statsbudsjettet for 2003.

18.5.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg Regjeringens redegjørelse for arbeidet med oppfølgingen av helseforetakslovens bestemmelser om hvilke eiendommer og øvrige formuesdisposisjoner staten ved de regionale helseforetakene skal overta i forbindelse med sykehusreformen. I denne forbindelse viser komiteen til de respektive partiers merknader til Dokument nr. 8:26 (2001-2002).

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet støtter Regjeringens vurderinger når det gjelder overtakelse av spesialisthelsetjenesten.

Disse medlemmer anbefaler en mer fleksibel virkemiddelbruk for å oppnå enighet om løsninger når det gjelder tomtearealspørsmål. Disse medlemmer synes det er viktig å vurdere tilbakeføringsklausul for noen enkelte eiendommer.

Hva gjelder organisering av tannhelsetjenesten, viser komiteen til de respektive partiers merknader til temaet i Innst. S. nr. 268 (2001-2002) og Innst. S. nr. 196 (2001-2002).

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at Regjeringen i St.prp. nr. 63 (2001-2002) uttaler at den går inn for en opptrapping av utdanningskapasiteten i odontologi i årene fremover. Disse medlemmer vil påpeke at det i inneværende år er satt av 3,4 mill. kroner til utvidet kapasitet på lisensprogram for tannleger fra land utenfor EØS-området. Videre viser disse medlemmer til at Regjeringen i statsbudsjettet for 2003 vil komme tilbake til den videre økning av studieplasser i Norge og at Regjeringen i den forbindelse har varslet at den vil prioritere tannlegeutdanning i Tromsø.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet understreker betydningen av rask iverksetting av tiltak for å bedre utdanningskapasiteten og etablering av tiltakspakke for å rekruttere til offentlige tannlegestillinger.

Disse medlemmer ber om at planen for investering og finansiering for oppfølging av disse tiltak legges fram for Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2003.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til Dokument nr. 8:60 (1999-2000) fra stortingsrepresentant Olav Gunnar Ballo om en offentlig tannhelsereform, jf. Innst. S. nr. 196 (2000-2001). Forslaget omhandler to elementer som bør stå sentralt ved en offentlig tannhelsereform: Økte refusjoner og reduserte egenandeler knyttet til den generelle tannbehandlingen, og en endret organisering av den offentlige tannhelsetjenesten med et bedre samarbeid mellom offentlig tannhelsetjenesten og private tannleger.

Komiteen har merket seg at det i Revidert nasjonalbudsjett for 2002 foreslås å øke antall tilsagn til omsorgsboliger, innenfor psykiatri-handlingsplanen, for 2002 fra 440 til 900 tilsagn, og stiller seg positiv til dette. For øvrig vises det til de respektive partiers merknader til dette i Revidert nasjonalbudsjett for 2002.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, understreker at revisjon av planen for psykisk helse ikke må føre til lavere opptrappingstakt.

Flertallet ber om at gjeldende finansieringsordning for omsorgsboliger videreføres. Tilsagnstempo bør holde tritt med kommunenes reelle muligheter for gjennomføring.

Bostøtteordningene synes kompliserte og utilstrekkelige for mange i denne pasientgruppen. Mennesker med psykisk lidelse har ofte problemer med stabile inntekter i tillegg til trygdemidler gjennom året. Flertallet ber Regjeringen gjennomgå bostøtteordningen med tanke på mer fleksibel og bedre bostøtteordning som samtidig stimulerer til deltakelse i arbeidslivet etter evne.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at Regjeringen skal drøfte de viktigste forslagene fra Boligutvalget i en boligmelding som skal legges frem for Stortinget neste år. Disse medlemmer vil påpeke at gjennomgang av bostøtten vil bli en viktig del av dette meldingsarbeidet.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet viser til Dokument nr. 8:132 (2001-2002) om betre bustøtteordning.

Komiteen har merket seg at Regjeringen vurderer en ansvarsoverføring for syketransport og skyss av helsepersonell fra folketrygden til de regionale helseforetakene og/eller at deler av tjenestene overføres til kommunene. Komiteen avventer å kommentere dette ytterligere til Regjeringens anbefaling forelegges Stortinget.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, har ingen merknader til forskriftsendringene som gjør det mulig for sykehjem som inngår i den kommunale helsetjenesten å kjøpe legemidler direkte fra legemiddelgrossister.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at apotekene kan bidra med moderne løsninger til å sikre riktig og god medikamenthåndtering i sykehjem og derigjennom avlaste pleiepersonalet i en eldreomsorg som stadig vil ha en stor utfordring på rekrutteringssiden. Dette flertallet ber Regjeringen legge til rette for forsøk og utvikling av samarbeid mellom sykehjem og apotek som kan bidra til en effektiv og forsvarlig ivaretagning av medikamenteringen.

18.6 Barne- og familiedepartementet

18.6.1 Sammendrag

Barne- og familiedepartementet sendte i februar 2002 ut et høringsnotat med alternative forslag til fremtidig organisering av fylkeskommunens oppgaver på barnevernområdet og familievernområdet. De alternativene som vurderes er fortsatt fylkeskommunalt ansvar, samlet overføring av oppgavene fra fylkeskommunene til kommunene, samlet statlig overføring av oppgavene fra fylkeskommunen til staten, samt en delt løsning der noen av de fylkeskommunale oppgavene overføres til staten og andre til kommunene. Høringsfristen gikk ut i april.

18.6.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at Barne- og familiedepartementet vurderer den fremtidige organiseringen av den delen av barnevernområdet som fylkeskommunen i dag har ansvaret for. Komiteen avventer Regjeringens anbefaling og vil ikke kommentere saken ytterligere her.

Komiteen har med bekymring registrert at det i mange kommuner er problemer med å få behandlet saker i barnevernet innen fristene. Følgelig blir det vanskelig å få gitt barn og unge den hjelp de trenger. Komiteen ber Regjeringen gi en vurdering av situasjonen i barnevernet i forbindelse med statsbudsjettet for 2003, og eventuelt sette inn tiltak for å bedre situasjonen.

Komiteen viser til merknader i Innst. O. nr. 36 (2001-2002) og understreker at en kvalitetssikring av enhver barnevernsinstitusjon er viktig, og at dette må gjelde alle typer institusjoner enten de er private eller offentlige.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ser det som svært viktig å sikre barn som er plassert i barneverninstitusjoner en trygg oppvekst

og viser til at de respektive partier ved flere anledninger har gått inn for at det må innføres en godkjenningsordning for barnevernsinstitusjoner med begrunnelse at dette er en alvorlig inngripen i barns liv fra samfunnets side, og samfunnet må ha tilsvarende stor sikkerhet for at tilbudet dekker barnets behov.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet i Innst. O. nr. 36 (2001-2002) fremmet forslag om å be Regjeringen utarbeide en godkjenningsordning og kvalitetskrav uavhengig av behandlingen av fylkeskommunens fremtid og barnevernets plassering.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til avtalen disse partier mellom om barnehager i perioden 2002-2005. Flertallet viser til at avtalen og forslaget fra flertallet er gjengitt i sin helhet i innstillingen til Revidert nasjonalbudsjett for 2002.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til sin merknad om barnehagesatsingen under kap. 11.2 Barnehager.

18.7 Samferdselsdepartementet

18.7.1 Sammendrag

Samferdselsdepartementet har invitert byene Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger, Kristiansand, Tromsø og Sarpsborg/Fredrikstad, samt tilhørende fylkeskommuner til å delta i forsøk med alternativ forvaltningsorganisering av transportsystemet i større byområder. Alle byområdene, med unntak av Oslo, har meldt tilbake til Samferdselsdepartementet at de ønsker å utrede muligheten for å gjennomføre forsøk. Utgangspunktet for forsøkene er bedre samordning og ressursutnyttelse på tvers av forvaltningsnivåer og administrative geografiske grenser, herunder om utfordringer knyttet til miljø og fremkommelighet kan møtes på en mer helhetlig og effektiv måte.

Samferdselsdepartementet tar sikte på at gjennomføringsfasen igangsettes tidlig i planperioden 2002-2005. For en nærmere omtale av forsøk med alternativ forvaltningsorganisering i større byområder, vises det til St.meld. nr. 26 (2001-2002) Bedre kollektivtransport.

18.7.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til samferdselskomiteens behandling av St.meld. nr. 26 (2001-2002) Bedre kollektivtransport, jf. Innst. S. nr. 228 (2001-2002), og til de respektive partiers merknader om forsøk med alternativ forvaltningsorganisering i større byområder.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til St.meld. nr. 26 (2001-2002) som dokumenterer at kollektivtrafikken

er styrket de fem siste årene. Dette skyldes politisk vilje til å satse på kollektivtrafikken.

Disse medlemmer har merket seg at det samlede fylkeskommunale tilskuddet til drift av lokal kollektivtransport i dag, er på om lag samme nivå som for 15 år tilbake. Videre har disse medlemmer merket seg at tilskuddet til drift av kollektivtransport i de syv største byene er blitt vesentlig redusert i samme periode. Undersøkelser viser at antall kollektivreiser per innbygger i ulike byer/regioner varierer avhengig av de kommunale/regionale tilskuddssatsene til kollektivtransporten. Disse medlemmer mener at Regjeringens planlagte ekstrasatsing på 1,5 til 2 mrd. kroner vil styrke kollektivtransportens konkurransevne og gjøre kollektivtransporten bedre og billigere. Videre mener disse medlemmer at en slik satsing på kollektivtransporten er nødvendig for å bedre miljø og fremkommelighet.

Disse medlemmer viser til at Sem-erklæringen slår fast at Regjeringen vil fremme forslag om å overføre ansvaret for skoleskys for grunnskoleelever til kommunene. Disse medlemmer mener at en slik ansvarsoverføring vil sikre at skyssutgiftene blir vektlagt ved vurderingen av endringer i skolestrukturen. Disse medlemmer forutsetter at Regjeringen så raskt som mulig fremmer forslag til nødvendig endring i opplæringsloven.

Disse medlemmer registrerer at Sosialistisk Venstreparti ønsker å pålegge fylkeskommunene rapporteringsplikt. Disse medlemmer mener at det vil være uhensiktsmessig fordi det i dag er stor grad av tidkrevende rapporteringsoppgaver for kommunesektoren. Forslaget virker derfor tungvint og effektivitetshemmende.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til at det offentlige støttenivået til kollektivtransporten ligger på Europas bunnskipt. En EU-studie som tar for seg 140 europeiske byer viser en gjennomsnittlig tilskuddsandel for busstransport på 49 pst. og for transport på bane, inkludert metrosystemer og trikk på 63 pst. Kollektivmeldingen redegjør for at tilskuddsandelen for Oslo var i 1997 på 31 pst. og for Bergen 8 pst.

Disse medlemmer viser til at på 90-tallet kuttet stortingsflertallet årlig en del av rammeoverføringene til fylkene ut fra forventet effektivisering av organisering av kollektivtilbudet. En eventuell inntjening ved effektivisering burde nyttet til å bygge ut tilbudet, til å holde lavere prisnivå osv. Resultatet av innstrammingspolitikk har blitt dyrere og dårligere kollektivtilbud. Til tross for ønske om å styrke kollektivtilbudet er de dårlige resultatene en konsekvens av en villet politikk.

Disse medlemmer registrerer at Regjeringen i kollektivmeldingen viser til at kollektivselskapenes kostnader pr. vognkm sank fram til 1995, for så å flate ut. Dette indikerer at hovedtyngden av effektiviseringspotensialet er tatt ut. Reduksjonene i tilskuddene til

den lokale kollektivtransporten har ført til at nødvendig vedlikehold og reinvesteringer er skjøvet ut i tid.

Disse medlemmer mener at for å nå målene om en bedre og billigere kollektivtransport vil en tilskuddsandel på 50 pst. være naturlig.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at det i mange kommuner er behov for midtskyss til elever med kort skoledag. På tross av dette må kommuner legge ned midtskyssordningen for elever i barneskolen fordi det ikke er gitt økonomisk kompensasjon verken til kommunen eller fylkeskommunene for denne transporten. Det er åpnet for mer fleksible timeplanløsninger for alle klassetrinn. Dette genererer store transportutgifter som ikke dekkes. Disse medlemmer ber Regjeringen gå igjennom dekningen av transportbehov knyttet til skoleskyss slik at det blir samsvar mellom intensjonen og formålet med Reform 97 og økonomien til skoleskyssen.

Disse medlemmer viser til at det gis alt for lite informasjon om kollektivtrafikken og skoleskyssen i kommuneproposisjonen. Dette er store og viktige oppgaver som krever at Stortinget blir gitt bedre informasjon for å kunne fatte fornuftige vedtak.

Det er oppsiktsvekkende at flertallet motsetter seg å få kunnskap om kollektivtrafikken og TT-tjenesten i kommuneøkonomiproposisjonen.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i den årlige kommuneøkonomiproposisjonen rapportere om omfang, volum, kvalitet og pris i fylkeskommunal kollektivtrafikk."

Studentrabatt

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til Stortingets behandling av St.prp. nr. 1 (2001-2002) og St.prp. nr. 4 (2001-2002) vedrørende landsomfattende skole- og studentrabatt for månedskort og andre periodekort/ferreisekort. Disse medlemmer slutter seg til Regjeringens forslag til omfang av ordningen og forslaget om 40 pst. rabatt. Disse medlemmer mener det er viktig med gode rabattordninger, og viser til samferdselskomiteens behandling av St.meld. nr. 26 (2001-2002) hvor man ber Regjeringen foreta en vurdering av en samordning av alle rabatter som gis til ungdom, elever, ulønnede lærlinger og studenter, med sikte på å etablere mest mulig enhetlige rabattordninger.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil minne om lovnaden fra regjeringspartiene før stortingsvalget om en ungdoms- og studentrabatt på 50 pst. av den aktuelle kortprisen for voksne. Flertallet vil understreke betydningen av at unge får gode kollektive reisevaner. Unge og studenter er følsomme for prisnivået, og en rabatt

for disse gruppene har positive virkninger på reisevanene.

Flertallet vil vise til Innst. S. nr. 228 (2001-2002) Kollektivmeldinga der det ble fremmet forslag om at Regjeringen må komme tilbake til Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2003 med forslag om å innføre skole- og studentrabatt på 50 pst. fra 1. januar 2003.

18.8 Utdannings- og forskningsdepartementet

18.8.1 Sammendrag

18.8.1.1 Tilskudd til private skoler

Utdannings- og forskningsdepartementet tar sikte på å fremme en odelstingsproposisjon om ny lov om frittstående skoler (friskoleloven) høsten 2002. Forslagene innebærer blant annet at kravet til formål i privatskoleloven § 3 fjernes. Kravet erstattes med krav til innhold og kvalitet. Videre er det foreslått at det innføres en rett til godkjenning for søkere som oppfyller kravene i loven, men etter forslaget skal retten til godkjenning være betinget av at godkjenningen ikke medfører vesentlige og langsiktige negative konsekvenser for de berørte kommunene og deres innbyggere.

I forbindelse med endring av privatskoleloven vurderes det endringer i tilskudsregel 1 (grunnskoler for funksjonshemmede) og 2 (videregående skoler for funksjonshemmede). Tilskudsregel 1 og 2 er ikke tilpasset dagens krav om individuell vurdering av elever som har behov for spesialundervisning.

18.8.1.2 Læreplanverket for grunnskolen og IKT

Forordet til læreplanen for grunnskolen (L 97) åpner for at IKT-målene i grunnskoleopplæringen kan gjennomføres gradvis ut fra det som er økonomisk ansvarlig i kommunene.

Utdannings- og forskningsdepartementet har sendt høringsbrev om fjerning av IKT-forbeholdet til alle kommuner, og departementet tar sikte på å endre forskriften i løpet av våren 2002.

18.8.1.3 Lærernes arbeidstidsordning

I forbindelse med hovedtariffoppgjøret våren 2000 ble det inngått en intensjonserklæring mellom staten ved Arbeids- og administrasjonsdepartementet og hovedsammenslutningene/Norsk Lærerlag for å iverksette et målrettet samarbeid over en 3-årsperiode med sikte på nye og mer fleksible arbeidstidsordninger tilpasset dagens og morgendagens skole. Som oppfølging av intensjonserklæringen har partene gjennomført endringer i flere av særavtalene som har ført til lønnsøkning for lærere og skoleledere. I tillegg er det satt i gang om lag 500 forsøk med alternative arbeidstidsordninger for undervisningspersonalet.

18.8.1.4 Lovbestemmelse om elevenes skolemiljø

Utdannings- og forskningsdepartementet har fremmet en odelstingsproposisjon om å ta inn bestemmelser i opplæringsloven om elevenes skolemiljø i grunnskolen og videregående opplæring. Det er ikke lagt opp

til at lovendringen skal få økonomiske konsekvenser for kommunesektoren.

18.8.1.5 Utvidet ordning for realkompetanse og yrkesprøving

Regjeringen vil fremme et forslag om endring i opplæringsloven, slik at voksne som i dag har rett til videregående opplæring, men som ikke har fullført videregående opplæring, gis rett til realkompetansevurdering og kompetansebevis, uavhengig av om hensikten med vurderingen er arbeid eller videre utdanning. Nyankomne innvandrere og registrerte arbeidssøkere uten rett til videregående opplæring gis mulighet til realkompetansevurdering, herunder yrkesprøving og kompetansebevis, ved at kommune eller Aetat betaler dette etter en individuell vurdering. De som ikke har rett til videregående opplæring får dermed en mulighet, men ikke en rett, til realkompetansevurdering.

Fylkeskommunen vil få ansvar for tilrettelegging og gjennomføring av en utvidet ordning, herunder å tilby realkompetansevurdering og dokumentasjon i form av kompetansebevis for alle, uavhengig av om de har rett til videregående opplæring eller blir henvist via kommune eller Aetat. Endringen forutsettes iverksatt innenfor eksisterende rammer. Siktemålet er at ordningen skal tre i kraft 1. januar 2003.

18.8.2 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti har merket seg at Regjeringen vil fremme en odelstingsproposisjon om ny lov om frittstående skoler (friskoleloven) høsten 2002. Disse medlemmer vil i den forbindelse henvise til de respektive partiers merknader til forslaget når det forelegges Stortinget.

Disse medlemmer ønsker en god offentlig skole. En offentlig skole som oppleves så god og trygg at foreldrene ønsker å sende barna sine dit, er en realisering av foreldreretten. Disse medlemmer ønsker å opprettholde den offentlige skolen som et kvalitativt godt tilbud til elever og foreldre.

Disse medlemmer anser private skoler som er begrunnet ut fra livssyn eller alternativ pedagogikk som et verdifullt supplement til den offentlige skolen, og ikke som en trussel mot den. Videre anser disse medlemmer det forhold at det tillates etablering av private skoler som en realisering av et samfunnssyn der toleranse og mangfold er sentralt.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er kritisk til Regjeringens planer om å gjøre det lettere å starte privatskoler, og at støtten til privatskoler skal øke. Flertallet mener det er en kvalitet ved det norske samfunn at den offentlige fellesskolen er en møteplass for barn med forskjellig bakgrunn. I dag er dette viktigere enn noen gang, når vi er i ferd med å bli et flerkulturelt samfunn. Flertallet mener at de varslede lovendringene fra

Regjeringen kan føre til en todeling av skolesystemet i Norge. Flertallet vil understreke at det viktigste nå er å satse på å øke kunnskapsnivået og kvaliteten i den offentlige skolen, og vil spesielt peke på hvor viktig kommuneøkonomien er i forhold til kvaliteten i skolen. Flertallet mener derfor det er et paradoks at Regjeringen vil øke støtten til de private skolene, samtidig som den ikke prioriterer å gi kommunene rom til å satse på den offentlige skolen.

Flertallet viser til svar på skriftlig spørsmål nr. 438 der utdannings- og forskningsministeren opplyser at når det gjelder grunnskoleopplæring etter opplæringslovens regler, skal kommunene ta hensyn til elever bosatt i flyktningemottak i kommunen ved fastsettelse av antall klasser ved et årskull, jf. § 8-3 i opplæringsloven. Flertallet er kjent med at dette i enkelte kommuner praktiseres annerledes. Flertallet ber derfor Utdannings- og forskningsdepartementet treffe nødvendige tiltak slik at praktiseringen i kommunene blir i tråd med gjeldende bestemmelser.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til Innst. S. nr. 177 (2000-2001) der disse medlemmer mente at teknisk fagskole fortsatt skulle være et ansvar for fylkeskommunen. Disse medlemmer mener det er viktig at det fortsatt skal være et tilbud om teknisk fagskole i alle fylker, noe også flertallet var opptatt av, og ber Regjeringen følge opp dette i det varslede lovforslaget som skal legges fram for Stortinget høsten 2002.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at rett til grunnskoleopplæring for voksne innføres 1. august 2002. Kommunene har hatt ansvar for å gi slike tilbud, men de har ikke hatt plikt til det, slik de nå får. Disse medlemmer viser til at de øremerkede midlene som har vært gitt til grunnskoleopplæring for 16-20-årige innvandrere over Utdannings- og forskningsdepartementets budsjett omfatter alle i gruppen enslig mindreårige asylsøkere. Med innføring av rett til grunnskoleopplæring legges de øremerkede midlene som har vært nytt til denne gruppen, inn i rammeoverføringene, uten at det er lagt inn penger der som kunne sikret tilbudet.

Disse medlemmer viser til svar på skriftlig spørsmål 411 (2001-2002) av 28. mai 2002 der kommunal- og regionalministeren skriver:

"Rettighetsmessig endres ikke situasjonen for enslige mindreårige asylsøkere med innføring av rett til grunnskoleopplæring for voksne. De har ikke hatt rett, og får ingen rett til slik opplæring. Det blir opp til kommunene å prioritere bruken av midlene."

Disse medlemmer viser til at enslige mindreårige er i en spesielt vanskelig og utsatt situasjon og helt avhengig av å få grunnleggende og videregående opplæring. Disse medlemmer mener at det må gis

rett til opplæring for enslige mindreårige asylsøkere og vil komme tilbake til dette i eget forslag.

Disse medlemmer mener at det offentlige skolesystemet skal representere en felles plattform for barn og unge. Det skal være rom for alle, uavhengig av sosial bakgrunn, religionstilknytning og verdigrunnlag. Disse medlemmer mener det offentlige skolesystem gir alle barn og unge samme rettigheter og muligheter til utdanning.

Skolen er den viktigste fellesarena i samfunnet og den viktigste investering for framtida. I stedet for å bruke den muligheten vi som et svært rikt land har til å styrke skolen, føres en politikk som i praksis betyr svekket kvalitet. I skole og barnehage legges et viktig grunnlag for fellesskap og samfunnsforståelse. Her skal alle sosiale lag, ulike kulturer, etnisiteter og religioner møtes og lære å leve sammen og forstå, respektere og dra fordelene av mangfoldet. I et moderne multietnisk samfunn er det viktigere enn noen gang å styrke den mangfoldige enhetsskolen og barnehagene. Bli den offentlige skolen for dårlig og gir et for snevert tilbud innen ulike pedagogiske metoder, eller er skolen for sterkt knyttet til en religion, vil mange som har privat økonomisk mulighet til det, velge private løsninger.

Den offentlige skolen må følges opp med tilstrekkelige midler til å realisere læreplanene, gi rom for mangfold og individuelt tilpasset opplæring. Alle former for egenbetaling i grunnskolen må fjernes.

Disse medlemmer påpeker at Regjeringens opplegg er stikk i strid med dette. Skolen vil nå mange steder bare ha rom for én lærer pr. klasse og spesialundervisning. Tilpasset opplæring må kuttes ut og alle elever får likt tilbud uavhengig av behov. Dette er stikk i strid med SEM-erklæringen og Høyres løfter om en bedre og mer individtilpasset skole. Nå får vi den "likhetsskolen" Høyre i mange år har advart mot. Det er behov for at skolen større grad tar hensyn til at elevene har ulike evner, forutsetninger og interesser. Disse medlemmer konstaterer at Regjeringen har gått bort fra disse målene og løftene.

Disse medlemmer vil påpeke at Regjeringen nå erkjenner at godkjenning av private skoler kan føre til vesentlige og langsiktige negative konsekvenser for de berørte kommuner og deres innbyggere, fordi skoler kan bli nedlagt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er sterkt bekymret over situasjonen i den norske skolen. Kvaliteten på undervisningen, skolebygninger og skolemateriell er svært varierende alt etter hvilken kommune en bor i, og hvilken skole en søker til. Disse medlemmer vil understreke at ikke alle kommuner har ivare tatt skolesektoren på en tilfredsstillende måte, men at staten likevel må ta ansvar for at alle elever får et anstendig tilbud. For at alle elever skal få et likeverdig tilbud, og at alle skoler skal få det samme økonomiske utgangspunktet mener disse medlemmer at staten bør overta finansieringsansvaret for skolene.

Disse medlemmer viser til at dagens finansieringssystem innebærer at midlene til skolesektoren legges inn i rammetilskuddet til kommuner og fylkeskommuner. Dette innebærer at midlene kan brukes til andre formål, noe som delvis også synes å være tilfellet. God kvalitet på undervisningen i skolen er en forutsetning for at Norge skal henge med i det globaliserte kunnskapssamfunnet og bør derfor etter disse medlemmers mening være et sterkt prioritert politisk satsingsområde. Disse medlemmer viser videre til at det moderne samfunnet er bygget opp omkring enkeltindividets valgfrihet, noe som også bør gjelde innenfor skolesektoren. Disse medlemmer vil derfor at pengene skal følge eleven direkte til den skolen hvor den enkelte ønsker å få sin utdanning, og overføres fra staten. Dette vil i tillegg til å stimulere skolene til økt kvalitet, bidra til konkurranse innenfor skolesektoren. På kort sikt vil disse medlemmer ta til orde for å øremerke pengene til skolesektoren slik at de blir brukt slik Stortinget forutsetter.

Videre mener disse medlemmer at brukerne, elevene og foreldrene, skal ha større innflytelse i hvordan skolen organiseres og drives. Derfor er det viktig å få på plass selvstendige driftsstyrer ved den enkelte skole der foreldrene kan være med på å foreta bestemmelser om hvilke områder innenfor skolen en skal satse på og hvordan midlene som er til rådighet skal disponeres.

Disse medlemmer har merket seg at de midlene som er avsatt på inneværende års statsbudsjett til opprustning av skolebygg ikke er tildelt kommunene. Disse medlemmer er ikke tilfreds med at Regjeringen først har pengene i utlånsordningen klar til utbetaling i desember. Det er et problem at de kommunene som har sterkest behov for å kunne låne midler av denne potten, ikke har råd til dette. En rekke kommuner og fylkeskommuner står i fare for å bli satt under administrasjon på grunn av betydelige økonomiske underskudd. Disse kommunene vil ikke ha mulighet for å låne penger fra denne ordningen da de allerede har altfor mye lån. Disse medlemmer vil peke på at det er viktig at også disse kommunene skal få tilgang til midlene under forutsetning av at de gjennomfører omstillinger innenfor sin drift.

Disse medlemmer er sterkt bekymret for brukernes situasjon i skolen, og mener at en må få på plass ordninger som gjør at brukernes opplæringstilbud ikke blir rammet som følge av kommuners manglende prioriteringer i skolesektoren. Opprettelsen av et skolefond, finansiert med en statlig overslagsbevilgning der kommuner som ikke klarer å gi et anstendig opplæringstilbud kan få tilført midler, kan etter disse medlemmers mening være en håndrekning til kommunene, og en garanti for brukerne. For å få utbetalt midler fra et slikt fond må kommunene etter disse medlemmers syn binde seg opp til å gå inn i en omstillingsprosess med klare krav til resultat når det gjelder økonomi.

Disse medlemmer vil understreke at det er stort behov for en egen melding fra Regjeringen som tar for seg drift og investeringsordninger i norsk skole. Og vil derfor be om å få en egen melding fremlagt som tar for seg temaet og skisserer løsninger som kan sikre at skolens rammevilkår kan legge til rette for en kvalitetsheving av skolen.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem en egen sak om drift og investerings situasjonen i norsk skole senest i forbindelse med fremleggelsen av kommuneøkonomiproposisjonen for 2004."

18.9 Justisdepartementet

18.9.1 Sammendrag

18.9.1.1 Lovpålagt kommunal beredskapsplikt

I St.meld. nr. 17 (2001-2002) Samfunnssikkerhet går Justisdepartementet inn for at det innføres lovpålagt kommunal beredskapsplikt. De økonomiske og administrative konsekvensene av dette vil bli utredet i forbindelse med lovforslaget.

18.9.1.2 Innføring av felles digitalt radiosamband for nødetatene (basert på TETRA-standard)

I en utredning som ble lagt frem 5. mars 2001, ble det anbefalt at nødetatene (politi, brann- og helsevesen) samler seg om utbygging og bruk av et felles digitalt radiosamband basert på TETRA-standarden.

18.9.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at Regjeringen i St.meld. nr. 17 (2001-2002) Samfunnssikkerhet foreslå at det innføres lovpålagt kommunal beredskapsplikt og henviser til de respektive partiers merknader ved behandlingen av dette.

18.10 Kultur- og kirke departementet

18.10.1 Sammendrag

18.10.1.1 Bibliotekslovarbeidet

Bestemmelsene i lov om folkebibliotek kapittel III om fylkesbibliotek blir vurdert endret for å gi rom for større fleksibilitet innenfor bibliotekfeltet, ved at fylkeskommunene selv kan avgjøre hvordan de vil organisere bibliotektoppgavene på regionalt nivå.

Gratisprinsippet skal fremdeles være hovedregel for disposisjonsretten til materialet i folkebibliotekene, men St.meld. nr. 22 (1999-2000) åpner for å la kommunene få anledning til etter eget ønske å ta betalt for datatjenester og informasjonsanalyser bl.a. når folkebibliotekene skreddersyr informasjonstjenester som ikke har interesse for andre enn den som bestiller tjenesten.

Bibliotekloven §§ 5 og 8 pålegger hver kommune og fylkeskommune å ha fagutdannet biblioteksjef og fylkesbiblioteksjef. Disse kravene skal fjernes som en oppfølging av St.meld. nr. 31 (2000-2001).

18.10.1.2 Prestenes reise- og telefonutgifter

I Ot.prp. nr. 49 (2001-2002) foreslås det at staten skal overta oppgaver og ansvar som fellestrådene og kommunene har i dag i forbindelse med prestenes reiseutgifter og at staten også overtar det økonomiske ansvaret som kommunene har for å dekke utgiftene til prestenes boligtelefoner. Omleggingen vil bli fulgt opp ved reduksjon i rammetilskuddet fra staten til kommunene. De budsjettmessige konsekvenser vil bli innarbeidet i statsbudsjettet for 2003.

18.10.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at Regjeringen som en følge av Stortingets behandling av St.meld. nr. 31 (2001-2002) vil foreslå endringer i bibliotekloven §§ 5 og 8.

Komiteen har ingen merknader til at staten nå får ansvaret for prestenes reise- og telefonutgifter, og at denne endringen følges opp ved reduksjon i rammetilskuddet fra staten til kommunene.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til merknader i Innst. S. nr. 252 (1999-2000) om Kommuneøkonomien 2001 mv.

18.11 Kommunal- og regionaldepartementet

18.11.1 Sammendrag

18.11.1.1 Introduksjonsordning for nyankomme innvandrere

Stortinget fattet 18. april 2002 vedtak hvor Regjeringen bes om snarest mulig å innføre et obligatorisk introduksjonsprogram, jf. Innst. S. nr. 129 (2001-2002). Kommunal- og regionaldepartementet vil innen utgangen av 2002 fremme en odelstingsproposisjon om saken. Kommunene vil bli bedt om å komme med innspill på når de vil kunne innføre en obligatorisk introduksjonsordning. Loven vil tidligst kunne tre i kraft 1. juli 2003. Det vurderes å åpne for en gradvis innføring, slik at kommunene i en overgangsperiode kan velge om de vil ta ordningen i bruk.

18.11.1.2 Merutgifter knyttet til tospråklighet

Beregninger viser at kommunene har merutgifter på ca. 12 mill. kroner som overstiger de tilskudd staten gir til utgifter knyttet til tospråklighet.

Departementet foreslår at Sametingets tilskuddsordning til tospråklighet styrkes med 5 mill. kroner. Midlene foreslås overført fra rammetilskuddet til kommunene. Ytterligere styrking av tilskuddsordningen vil bli vurdert i de årlige budsjettopplegg.

18.11.1.3 Fylkeskommunens rolle som regional utviklingsaktør

Kommunal- og regionaldepartementet vil utvide fylkeskommunens ansvar og myndighet knyttet til de distrikts- og regionalpolitiske virkemidlene vesentlig. Dette skal skje gjennom en forenkling i budsjettstruk-

turen og desentralisering av myndighet og ansvar. Hoveddelen av midlene, som bevilges over kategori 13.50 Distrikts- og regionalpolitikk, vil bli desentralisert til fylkeskommunene. Fylkeskommunene vil, på bakgrunn av prosesser i partnerskapet, foreta en fordeling av midler til SNDs distriktskontor, kommuner og til områder hvor de selv er hovedaktører.

I framtiden er det viktig at fylkeskommunene og kommunene eller grupper av kommuner etablerer samarbeidsformer som gjør at deres arbeid understøtter hverandre og legger grunnlag for en best mulig regional utvikling.

18.11.1.4 Det distriktpolitiske virkeområdet

Det vil bli gjennomført en ny revisjon av virkeområdet for de distriktpolitiske virkemidler i løpet av 2006, med virkning fra 1. januar 2007. Endring i statusen til en kommune i virkeperioden krever at det skjer meget omfattende endringer i kommunen sammenlignet med det bildet en hadde tidligere. Departementet legger derfor ikke opp til endringer i virkeområdet før tidligst i 2007.

18.11.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at Regjeringen innen utgangen av år 2002 vil fremme en odelstingsproposisjon om obligatorisk introduksjonsprogram for nyankomne innvandrere og imøteser denne proposisjonen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til Stortingets vedtak i Innst. S. nr. 129 (2001-2002) der et flertall gikk inn for et obligatorisk introduksjonsprogram for flyktninger og personer som har fått opphold på humanitært grunnlag og de som har fått familiejenforening med disse.

Komiteen er kjent med at 70 kommuner til nå allerede har innført introduksjonsprogram for flyktninger og innvandrere og så godt som alle deltakerne har fått forbedret sine levekår. Undersøkelser gjennomført av UDI viser også at av 276 bosettingskommuner har 124 kommuner planer om å starte opp med nyordningen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener at tiltaket viser så positive erfaringer at det hastet med å gjennomføre Stortingets vedtak og at loven bør gjelde senest fra 1. juli 2003.

Komiteen viser til merknader og forslag i Innst. S. nr. 129 (2001-2002) om obligatorisk introduksjonsprogram.

En enstemmig komité ba også Regjeringen vurdere om tilbudet også bør gjelde ved familiejenforening ved ekteskap, fordi erfaring viser at noen kvinner med minoritetsbakgrunn nektes å lære seg norsk eller ikke ønsker å lære seg norsk fordi deres nettverk uansett ikke består av etniske nordmenn. Mange minoritets-

kvinner er økonomisk avhengig av sine ektemenn og familie og har sterke begrensninger i sine muligheter til å ta frie valg.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti mener Regjeringens sosiale boligpolitikk, med manglende satsing på nyboligbygging og bygging av ikke-kommersielle utleieboliger, fører til dramatisk prisøkning på boliger og leieboliger, noe som igjen fører til at flere får vanskeligheter på boligmarkedet og får behov for hjelp fra det offentlige.

Disse medlemmer viser til at Norge har forpliktet seg gjennom flyktningekonvensjonen til å gi asyl til dem som har behov for det. Det er kommunene som tar imot og bosetter de som får innvilget opphold som flyktninger eller får opphold på humanitært grunnlag. Disse medlemmer viser også til at Regjeringen, på bakgrunn fra prognoser fra Utlendingsdirektoratet, regner med at det vil være behov for at kommunene bosetter omkring 8 000 flyktninger hvert år i tiden fremover. Disse medlemmer viser til brev fra Kommunenes Sentralforbund som varsler at det bare i 2002 er et merbehov på 225 mill. kroner utover Regjeringens opplegg for å bygge boliger til flyktninger.

Disse medlemmer viser også til tall fra Husbanken som viser at kun om lag 2,5 pst. av de samlede tilskuddsbevilgningene til utleieboliger pr. medio 2002 har gått til leieboliger for ungdom. Dette er et klart brudd på Regjeringens uttalte mål fra Sem-erklæringen om å satse på utleieboligbygging og viser at det er behov for å øke de samlede tilskuddsrammene til boligbygging. Disse medlemmer viser også til at kommunene har store udekkede behov for tilskudd til bygging av ikke-kommersielle utleieboliger. Disse medlemmer viser til at det finnes 6 000 bostedsløse her til lands. Disse medlemmer mener det er behov for en sosial boligpolitikk som innebærer bygging av flere rimelige boliger og flere ikke-kommersielle utleieboliger.

Disse medlemmer mener på bakgrunn av dette at det er behov for å styrke Husbankens utlånsrammer og å øke bevilgningene til boligtilskudd. Disse medlemmer viser til sine forslag til Budsjett-innst. S. nr. 5 (2001-2002) og mener boligtilskuddet bør økes tilsvarende i budsjettet for 2003.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til merknader og forslag i Revidert nasjonalbudsjett, der Senterpartiet fremma forslag om økte lånerammer for Husbanken, og økte bevilgninger til bostøtte og boligtilskudd.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, støtter Regjeringens forslag om at Sametingets tilskuddsordning til tospråklig styrkes med 5 mill. kroner.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Fremskrittspartiet vil nedlegge Sametinget.

For øvrig har komiteen ingen merknader til orienteringen fra departementet.

18.12 Finansdepartementet

18.12.1 Sammendrag

Finansdepartementet vil, som ledd i Regjeringens arbeid for modernisering, effektivisering og forenkling av offentlig sektor, gjennomføre en bred utredning av tiltak for resultatforbedring i skatteinnfordringen og tilhørende kontrollvirksomhet.

18.12.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at Regjeringen som ledd i arbeidet for modernisering, effektivisering og forenkling av offentlig sektor, vil gjennomføre en bred utredning av tiltak for resultatforbedring i skatteinnfordringen og tilhørende kontrollvirksomhet. Utover dette avventer komiteen Regjeringens forslag.

19. UTVIKLINGEN I KOMMUNEØKONOMIEN FRAM TIL 2001

19.1 Sammendrag

Aktiviteten er høy i kommunesektoren. På midten av 1990-tallet var den årlige aktivitetsveksten om lag 2 pst. pr. år. De senere år har aktivitetsveksten svingt noe mer, men er fortsatt høy. Svingningene skyldes først og fremst investeringene. Sysselsettingen og vareinnsatsen viser en forholdsvis jevn vekst.

Bakgrunnen for den høye aktiviteten er i første rekke reformer innen skolen, eldreomsorgen og helsesektoren. I den forbindelse har kommunesektoren gjennomført betydelige investeringer. I 1997 økte investeringsvolumet med 32,9 pst. Etter at det høye investeringsnivået ble videreført i 1998, økte det ytterligere med 4,6 pst. i 1999. Deretter har det vært en nedgang i investeringene.

Etter 1995 har kommunesektorens underskudd før lånetransaksjoner økt fra om lag 1 mrd. kroner til nesten 10 mrd. kroner i 1999. Dette må ses i sammenheng med at aktiviteten har økt mer enn inntektene. Underskuddet ble i 2000 redusert til om lag 5,5 mrd. kroner, men anslås å øke til 6,9 mrd. kroner i 2001. Realinntektsveksten i 2001 var forholdsvis svak, blant annet på grunn av økte pensjonsutgifter.

Kommunesektoren har en forholdsvis svak finansiell stilling. Foreløpige tall for 2001 viser netto driftsresultat for kommunene på 2 pst. av driftsinntektene. Dette er en nedgang fra 2,5 pst. i 2000. Resultatet i 2001 er på linje med resultatene i 1998 og 1999, som var de svakeste årene på 1990-tallet.

For fylkeskommunene er netto driftsresultat for 2001 foreløpig anslått til 1,8 pst. av driftsinntektene. Dette er

tredje år på rad med negativt netto driftsresultat. Økte utgifter i spesialisthelsetjenesten er hovedårsaken til det svake resultatet.

19.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at aktivitetsveksten i kommunesektoren er høy og at denne i stor grad skyldes reformer innen skolesektoren, eldreomsorgen og helsesektoren. Aktiviteten har økt mer enn inntektene, og dette er en av årsakene til at kommunesektoren har opparbeidet seg en ikke ubetydelig gjeld.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti vil bemerke at det er viktig at kommunesektoren aktivt forholder seg til gitte rammebetingelser, og innretter sin aktivitet til denne. Trolig er det et ytterligere effektiviseringspotensiale i mange kommuner, og dette må utnyttes.

Enkelte kommuner har dessuten trolig lagt opp til en tjenesteproduksjon som overstiger tildelte ressurser, og etter disse medlemmers mening er dette uhenksmessig både på kort og på lang sikt. Disse medlemmer vil dog presisere at den tar signalene om en stram kommuneøkonomi alvorlig og vil arbeide for forbedrede rammevilkår for kommunesektoren i årene som kommer.

Videre har disse medlemmer merket seg at antallet kommunalt ansatte og vareinnsatsen i sektoren holder en forholdsvis jevn vekst. Disse medlemmer har også merket seg at det har vært nedgang i investeringene fra 1999 og frem til i dag.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil vise til sine merknader ellers i innstillingen.

20. KOMMUNAL TJENESTEPRODUKSJON

20.1 Sammendrag

KOSTRA (Kommune-Stat-Rapportering) er et nasjonalt informasjonssystem som gir informasjon om kommunal og fylkeskommunal virksomhet. Fra 2001 har alle kommuner og fylkeskommuner vært med i KOSTRA, halvparten av dem for første gang. KOSTRA gir et helt annet inntak til kommunal tjenesteproduksjon enn tidligere. Ved siden av at en kan måle kostnader ved de ulike aktiviteter mer eksakt enn tidligere, sikrer også publisering av foreløpige data fra året før i mars en langt bedre aktualitet enn før.

I proposisjonen gis det en oppsummering av tjenesteproduksjonen med vekt på 2001 på grunnlag av foreløpig KOSTRA-statistikk. I vedlegg 11 i proposisjonen vises resultater fra 2001 innen alle sentrale tjenesteytende kommunale og fylkeskommunale sektorer for grupper av kommuner. Enkelte hovedpunkter som kan trekkes fram er:

- Barnehagedekningen fra 1998 til 2001 er relativt stabil. I 2001 har i overkant av 62 pst. av barna mellom 1 og 5 år barnehageplass. Barnehagedekningen er best i Sogn og Fjordane, Finnmark og Oslo.
- Foreløpige tall viste at i 2001 var kostnadene for en grunnskoleelev om lag 53 000 kroner årlig. Målt pr. innbygger brukte kommunene om lag like mye på grunnskolesektoren som på pleie- og omsorgssektoren. Andel barn som fikk spesialundervisning var høyest i små kommunene, noe som tyder på relativt høyest ressursinnsats i disse kommunene.
- I 2001 kostet på landsbasis en sykehjems plass fem ganger så mye som tjenestene pr. bruker av hjemmetjenester, vel 500 000 kroner pr. plass mot vel 100 000 kroner pr. bruker. Tidligere har det vært slik at kommuner med høy dekningsgrad av hjemmetjenester også har hatt god institusjonsdekning. Det er også tilfelle i 2001, og det er i små kommuner med høye inntekter samt i de 10 rikeste kommunene at dekningsgraden både for institusjon og hjemmetjenester er høyest.
- I 2001 bruker de 4 nordligste fylkene mest ressurser på videregående opplæring i forhold til antall innbyggere 16-18 år. På landsbasis var kostnaden i overkant av 100 000 kroner pr. innbygger 16-18 år. I 2001 var andelen mellom 16 og 18 år i videregående opplæring (inkludert lærlinger) på 88,5 pst. i landet utenom Oslo.

20.2 Komiteens merknader

Komiteen har med interesse merket seg informasjonen om kommunesektorens virksomhet, og har ikke ytterligere merknader.

21. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen avslutte handlingsplanen for eldreomsorgen med utgangspunkt i de søknader som er kommet inn fra kommunene innen fristen 1. oktober 2001. Tilsagnsrammen for handlingsplanen utvides med 3 000 sykehjems plasser utover Regjeringens forslag. Oppstartingsstilskuddet for 3 000 av de ekstra enhetene vil først komme til utbetaling fra 2004.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen fremme endelig forslag om toppfinansieringsordning for særlig ressurskrevende brukere i kommuneposisjonen for 2004.

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen avsette 30 mill. kroner til utflytting av yngre funksjonshemmede som er bosatt i alders- og sykehjem innenfor en uendret totalramme for skjønn.

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen tildele byene Fredrikstad, Tromsø og Drammen i år 2003 et storbytilskudd på totalt 17 mill. kroner og fordele på følgende måte:

Fredrikstad: 6,3 mill. kroner.

Tromsø: 5,6 mill. kroner.

Drammen: 5,1 mill. kroner.

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen tilgodese fylkeskommunene Østfold og Nord-Trøndelag med til sammen 30 mill. kroner innenfor skjønnsrammen som en kompensasjon for at disse har benyttet inntekter fra kraft til å finansiere sykehussektoren.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2003 komme tilbake med et forslag om hvordan økninger i de gjennomsnittlige pensjonskostnadene kan løses.

Forslag 7

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med en permanent ordning for hvordan svingningene i kommunesektorens pensjonspremier kan jevnes utover i tid.

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Forslag 8

Veksten i kommunesektorens samlede inntekter skal være 3,5-4 mrd. kroner for 2003.

Forslag 9

Veksten i kommunesektorens frie inntekter skal være 1,75 mrd. kroner for 2003.

Forslag 10

Stortinget ber Regjeringen om å etablere en statlig toppfinansiering for ressurskrevende brukere. Regjeringen bes fremme forslag i statsbudsjettet for 2003.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 11

Stortinget ber Regjeringen i budsjettet for 2003 kompensere fullt ut for utgifter til lønnsoppgjør staten forhandler for kommuneansatte og kompensere kommunene fullt ut for tilsvarende lønnsvekst som staten forhandler fram med sine ansatte, utover rammene lagt i nasjonalbudsjettet.

Forslag 12

Stortinget ber Regjeringen i kommuneøkonomien for 2003 kompensere fylkeskommunene fullt ut for underskuddet som ble opparbeidet i sjukehussektoren i 2001 og som de statlige helseforetakene i sin helhet har

lagt igjen i fylkeskommunene, og for alle andre utgifter som er relatert til virksomheter som staten nå har tatt over ansvaret for.

Forslag 13

Stortinget ber Regjeringen holde skatteandelen av kommunenes inntekter uendret fra 2002 til 2003.

Forslag 14

Stortinget ber Regjeringa kartlegge omfordelingsvirkningene som følge av "Rattsø-omleggingen" av inntektssystemet.

Forslag 15

Kommunene Arendal, Fredrikstad, Hamar og Larvik kompenseres gjennom de ordinære skjønnsmidlene for bortfall av basistilskudd for 3 år.

Forslag 16

Stortinget ber Regjeringen i kommuneproposisjonen for 2004 gjennomgå inntektssystemet og foreslå nødvendige justeringer for å kompensere for allerede vedtatte og foreslåtte innlemminger av øremerkede tilskudd.

Forslag 17

Stortinget ber Regjeringen i budsjett for 2003 legge frem en forpliktende finansieringsplan for å oppfylle Stortingets vedtak om at unge funksjonshemmede ikke skal bo på eller flyttes inn i alders- og sykehjem innen 2005.

Forslag 18

Stortinget ber Regjeringa om å utgreie eit friare skatteøre for kommunane, og kome attende til Stortinget med det i passande høve, seinast i kommuneproposisjonen for 2004. Ei slik ordning må utformast som eit alternativ til dagens kommunale eigedomsskatt.

Forslag 19

Stortinget ber Regjeringa i samband med statsbudsjettet for 2003 opprette ein eigen tilskotspost for å fremje interkommunalt samarbeid.

Forslag 20

Stortinget ber Regjeringen i løpet av 2003 utarbeide nasjonale retningslinjer for kvalitet og kvantitet for TT-transporten og foreslå en finansieringsordning som sikrer TT-transport i tråd med de nasjonale retningslinjene.

Forslag 21

Stortinget ber Regjeringen i den årlige kommuneøkonomiproposisjonen rapportere om omfang, volum, kvalitet og pris i fylkeskommunal kollektivtrafikk.

Forslag 22

Stortinget ber Regjeringen i budsjett for 2003 legge inn en fast finansieringsmodell for løpende opprusting

av eksisterende boligmasse til livsløpsstandard og bygging av omsorgsboliger.

Forslag fra Fremskrittpartiet:

Forslag 23

Stortinget ber Regjeringen sørge for å overføre økt myndighet til det lokale selvstyret i saker som angår plan- og arealsaker.

Forslag 24

Stortinget ber Regjeringen avvikle dagens rammefinansieringssystem og erstatte dette med et nytt system for direkte statlig stykkpris-finansiering av grunnleggende velferdsgoder som helse-/sosialtjenster, omsorg og utdanning.

Forslag 25

Stortinget ber Regjeringen om å utarbeide forslag til lov som påbyr kommunene å konkurransutsette driften av de ulike kommunale tjenestetilbud.

Forslag 26

Stortinget ber Regjeringen snarest mulig gjøre kompensasjonsordningen for merverdiavgift til fylker og kommuner generell.

Forslag 27

Stortinget ber Regjeringen om at den statlige tilskuddssatsen til bygging av sykehjem økes med 300 000 kroner pr. plass i 2004.

Forslag 28

Stortinget ber Regjeringen om å innføre en ordning med statlig toppfinansiering for særlig ressurskrevende brukere. Ordningen medfører at staten dekker alle årlige utgifter over 600 000 kroner pr. bruker.

Forslag 29

Stortinget ber Regjeringen om å pålegge at staten til enhver tid skal sikre og garantere en statlig fullfinansiering av enhver ny oppgave som staten pålegger kommunene å utføre.

Forslag 30

Stortinget ber Regjeringen om å innlemme Nord-Norge-tilskuddet i det generelle innbyggertilskuddet så lenge dagens inntektssystem er gjeldende.

Forslag 31

Stortinget ber Regjeringen om å innlemme regionaltilskuddet i det generelle innbyggertilskuddet så lenge dagens inntektssystem er gjeldende.

Forslag 32

Stortinget ber Regjeringen om å innlemme basistilskuddet til kommunen i det generelle innbyggertilskuddet så lenge dagens inntektssystem er gjeldende.

Forslag 33

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til alternative finansieringsmodeller for skoler og institusjoner innen eldreomsorgen, der kommunenes ansvar avløses av et kriteriebasert stats-tilskudd til den enkelte skole/institusjon.

Forslag 34

Stortinget ber Regjeringen utrede og foreslå en ordning der kommunene gis fri beskatningsrett.

Forslag 35

Stortinget ber Regjeringen om å tilbakeføre deler av selskapsskatten til kommunene fra og med 2003.

Forslag 36

Stortinget ber Regjeringen nedsette et utvalg med mandat å foreslå konkrete sammenslåinger av kommuner i Norge og samtidig beskrive ulike strategier og virkemidler for en slik prosess. Utvalgets arbeid og innstilling skal danne grunnlaget for en bred offentlig debatt om dagens kommunestruktur, som er ment å gi som resultat en mer hensiktsmessig og tidsmessig kommuneinndeling, bygget på frivillighet.

Forslag 37

Stortinget ber Regjeringen utrede en ordning som går ut på å tilby delvis statlig gjeldssanering for kommuner som velger å slå seg sammen frivillig.

Forslag 38

Stortinget ber Regjeringen fremme egen sak om etablering og finansiering av omsorgs- og rehabiliteringsboliger i utlandet, senest i forbindelse med fremleggelsen av kommuneøkonomiproposisjonen for 2004.

Forslag 39

Stortinget ber Regjeringen legge frem en egen sak om drift og investeringssituasjonen i norsk skole senest i forbindelse med fremleggelsen av kommuneøkonomiproposisjonen for 2004.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 40*

Regjeringen ber Stortinget i budsjettet for 2003 legge fram en plan for reduserte egenandeler i kommunesektoren.

Forslag 41

Veksten i kommunesektorens samlede inntekter skal være 8-8,5 mrd. kroner for 2003.

Forslag 42

Veksten i kommunesektorens frie inntekter skal være 6,75 mrd. kroner for 2003.

Forslag 43

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til endringer i lov av 6. juni 1975 om eiendomsskatt til kommu-

nane, som innebærer at eiendomsskatt kan skrives ut likt for hele kommunen, og som gjør det mulig med raskere endringer i eiendomsskattenivå enn dagens ordning.

Forslag 44

Stortinget ber Regjeringen i 2003 innføre en statlig toppfinansiering for særlig ressurskrevende brukere av kommunale tjenester der alle utgifter over 600 000 kroner pr. bruker dekkes av staten.

Forslag 45

Stortinget gir Kommunal- og regionaldepartementet fullmakt til å fordele etter skjønn 3810 mill. kroner for 2003. Midlene foreslås bevilget over kap. 571 Rammetilskudd til kommuner og kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner.

Forslag fra Senterpartiet:*Forslag 46*

Veksten i dei samla inntektene i kommunesektoren skal vere 7,6-8,1 mrd. kroner for 2003.

Forslag 47

Stortinget ber Regjeringa om å førebu endringar i inntektssystemet som inneheld eit administrasjonstilskott for barne- og ungdomsskular.

Forslag 48

Stortinget ber Regjeringa i statsbudsjettet for 2003 fremje forslag om å innføre ei statleg toppfinansiering for særleg ressurskrevjande brukarar av kommunale tenester der 80 pst. av kommunane sine utgifter utover 600 000 kroner pr. brukar vert dekte av staten.

Forslag 49

Stortinget gir Kommunal- og regionaldepartementet fullmakt til å fordele etter skjønn 3 744 mill. kroner for 2003. Midlane vert foreslått løyvde over kap. 571 Rammetilskudd til kommuner og kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner.

Forslag 50

Stortinget ber Regjeringa bidra til at konsultasjonsordninga mellom staten og kommunesektoren blir gjort meir forpliktande slik at dei totale ressursane innan offentleg sektor kan nyttast betre, ikkje minst gjennom at ein i fellesskap tek eit større ansvar for gjennomføring av statleg politikk.

Forslag 51

Stortinget ber Regjeringa i samband med budsjettet for 2003 leggje til grunn oppstartingsstilskot til 4 000 bueingar som del av utfasinga av eldreplanen.

Forslag 52

Veksten i dei frie inntektene i kommunesektoren skal være 5.05 mrd. kroner for 2003.

22. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

I

Stortinget gir Kommunal- og regionaldepartementet fullmakt til å fordele etter skjønn 4 251 mill. kroner for 2003. Midlene foreslås bevilget over kap. 571 Rammetilskudd til kommuner og kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner.

II

Stortinget samtykker i at Kommunal- og regionaldepartementet i 2002 kan gi tilsagn om tilskudd utover gitt bevilgning, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
586	60	Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser Oppstartingsstilskudd	3 727,2 mill. kroner

III

Bevilgningen til særlig ressurskrevende brukere økes med 50 mill. kroner utover Regjeringens forslag innenfor skjønnsrammen for 2003.

IV

Tilskuddet til landslinjer innlemmes ikke i rammetilskuddet.

V

Tilskudd til assistenter for funksjonshemmede innlemmes ikke i rammetilskuddet.

VI

Tilskudd til utskrivning av unge funksjonshemmede avvikles ikke.

VII

Tilskudd til skolefritidsordning innlemmes ikke i rammetilskuddet.

VIII

Tilskudd til leirskoleopplæring innlemmes ikke i rammetilskuddet.

IX

Stortinget ber Regjeringa om å innleie drøftingar med kommunane om ein plan for oppretting av den økonomiske ubalansen i kommunesektoren. Rammene og dei økonomiske konsekvensane av ein slik plan vert å leggje fram for Stortinget i samband med statsbudsjettet for 2003.

X

Stortinget ber Regjeringa utarbeide oversikt over hvilke fylkeskommuner som har benyttet inntekt fra egen næringsaktivitet til sykehusdrift og fremme forslag til kompensasjon.

XI

Stortinget ber Regjeringa i samarbeid med kommunesektoren anslå den gjennomsnittlige pensjonspremien i 2003 og 2004, og komme med forslag om hvordan det skal tas hensyn til denne premien i statsbudsjettet for 2003 og i kommuneproposisjonen for 2004.

XII

Stortinget ber Regjeringa yte storbytilskudd til kommuner som har tilsvarende utgifter til rusfeltet og psykiatri som de fire storbykommunene. Det skal brukes samme fordelingsprinsipp som for Bergen, Trondheim, Stavanger og Kristiansand.

XIII

Stortinget ber Regjeringa i den forventede lønns- og prisveksten (den budsjettmessige deflatoren) for kommunesektoren ta hensyn til andre forhold av betydning for kommunesektorens pensjonskostnader enn lønnsveksten. Følgende forhold må vektlegges:

- Økte pensjonskostnader knyttet til økt antall uføre.
- Økte pensjonskostnader knyttet til en økende andel eldre arbeidstakere og andre underliggende demografiske forhold.
- Statlig initierte endringer i pensjonsreglene (samordningsreglene, beregningsreglene i folketrygden og i de lovfestede tjenstepensjonsordningene).

Stortinget ber Regjeringa også vurdere å ta hensyn til eventuelle andre forhold av betydning for kommunesektorens pensjonskostnader i den budsjettmessige deflatoren.

XIV

Stortinget ber Regjeringa mellombels utsetje innføringa av endra statstilskot til landbrukskontora.

Oslo, i kommunalkomiteen, den 15. juni 2002

Magnhild Meltveit Kleppa
leder

Ivar Østberg
ordfører

Hans Kristian Hogsnes
sekretær